

Музично-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 20

СІЧЕНЬ - 2000 - JANUARY
КВІТЕНЬ - 2000 - APRIL

No. 71-72

"БАНДУРА"

КВАРТАЛЬНИК

видає Школа Кобзарського мистецтва
в Нью Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

США: Ірена Андреадіс, д-р Тамара Булат, Стефанія Досінчук-Чорна, д-р Ігор Махлай (ТУБ), Роман Савицький

КАНАДА: д-р Андрій Горняткевич, Мирослав Дяковський, Віктор Мішалов, Валентина Родак

УКРАЇНА: Роман Гриньків, Віолетта Дутчак, Володимир Єсіпок, Богдан Жеплинський, Ольга Козій, Лідія Матіяшек

ІНШІ КРАЇНИ: Олесь Береговий, Ольга Попович

Головний редактор - Оля Герасименко-Олійник

Адміністратор - Остап Венгерчук

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами, не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІАЛИ ДО РЕДАКЦІЇ ПРОСИМО
НАДСИЛАТИ НА АДРЕСУ:
SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N. Y. 11432, USA
e-mail: banduramagazine@yahoo.com

Адреса в Україні:
Київ - 01001
а/с В222
Матіяшек Лідія

Графічне оформлення В. Пачовський

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

США:
Річна передплата: ----- \$25.00
Поодиноке число: ----- \$7.00
Канада:
Річна передплата ----- \$27.00
Поодиноке число ----- \$8.50
Інші країни:
Річна передплата ----- \$27.00
Поодиноке число ----- \$8.50

**ЧИТАЙТЕ, РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ,
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
для ЖУРНАЛУ "БАНДУРА"
ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ журналу
"БАНДУРА"
залежить тільки від Вас!**

"BANDURA"

A Quarterly Magazine

Published by the

New York School of Bandura

EDITORIAL BOARD

USA: Irene Andreadis, Dr. Tamara Bulat, Stefania Dosinchuk-Czorny, Dr. Ihor Mahlay (TUB), Dr. Roman Savycky

CANADA: Myroslav Diakovsky, Dr. Andrii Horniatkevych, Victor Mishalov, Valentyna Rodak

UKRAINE: Violetta Dutchak, Roman Hrynkiv, Olha Kozij, Lydia Matiaszek, Bohdan Zheplynsky, Volodymyr Yesypok

OTHER COUNTRIES: Alejandro Beregovoy, Olha Popovyc

Editor-in-chief - Ola Herasymenko Oliynyk

Administrator - Ostap Wengerchuk

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of "Bandura".

PLEASE SEND
ALL MATERIALS TO:
SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N. Y. 11432
USA

e-mail: banduramagazine@yahoo.com

Address in Ukraine:
Kyiv - 01001
a/c B222
Matiaszek Lydia

Graphic design of the cover - V. Pachovsky

SUBSCRIPTION PRICE LIST

USA:
Annually ----- \$25.00
Per issue ----- \$7.00
Canada
Annually ----- \$27.00
Per issue ----- \$8.50
All other countries
Annually ----- \$27.00
Per issue ----- \$8.50

**THE BANDURA MAGAZINE IS AN IMPORTANT JOURNAL DEVOTED TO UKRAINIAN FOLK MUSIC. URGE YOUR FRIENDS TO SUBSCRIBE TODAY!
The Bandura Magazine cannot be published without your support!**

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧИТАЧІВ

Дорогі друзі: бандуристи-виконавці, вчителі, керівники ансамблів, шкіл та капел бандуристів, прихильники і любителі бандури!

Минулого року 3 липня відійшов від нас великий пропагатор кобзарства та бандури, засновник і довгорічний редактор єдиного у світі журналу "Бандура" пан Микола Досінчук-Чорний. Останнє подвійне число журналу (№ 67-68), яке було редаговане ним, вийшло у вересні 1999 року.

Перший номер журналу "Бандура" побачив світ ще у 1981 році в Нью-Йорку, а йому передували "Кобзарські листки" Школи кобзарського мистецтва під управою бл. п. Миколи Чорного з початку її заснування-1972 р. У 1980-х роках М. Досінчук-Чорний багато подорожував по українських поселеннях Південної Америки, куди завіз українцям майже 300 бандур. Його численні статті та публікації допомогли бандуристам у всьому світі збагнути, що вони є членами великої бандурної громади. В останні роки М. Чорний кожного літа подорожував по Україні, зустрічаючись з бандуристами у різних містах і селах, надаючи їм допомогу та можливість показати свою діяльність перед світом.

Апостол бандури відійшов у вічність, але справа його продовжується - так вирішила насамперед осиротіла родина - дружина Стефанія, діти - Лідія, Ірена, Остап та Олег, друзі та прихильники.

Журнал "Бандура" це публікація для бандуристів навколо світу, і кожна школа, ансамбль та окремий виконавець запрошується присилати матеріали про свою діяльність і події. Ви можете поділитися Вашими новинами, поглядами на бандурне мистецтво завдяки журналу "Бандура". Завданням журналу є нести освіту про бандуру. Ваша матеріальна підтримка є дуже важлива, оскільки це допомагає покрити кошти публікації для наших друзів - бандуристів Південної Америки та України. Для того, щоб поширити передплату в Північній Америці, ми пропонуємо спеціальну знижку для шкіл бандури в США і Канаді. Для групових передплатників з 10 або більше членів, адміністрація надає 20% знижку від регулярної передплатної ціни 25.00 дол. Групова ціна буде 20.00 дол. на рік, і жур-

нали будуть надіслані разом до школи для розповсюдження. Ми також охоче приймаємо платні оголошення, щоб фінансово підтримати наше видання.

Ми дуже дякуємо читачам, які відповіли на запитник у попередньому (№ 69-70) числі журналу і деякі з них поміщаємо тут:

Алла Куцевич (бандуристка, Нью-Йорк: "Журнал дуже і дуже потрібний, бо об'єднує бандуристів усього світу. Потребує більше професійності в організаційному плані - кореспондентів чи представників-дописувачів у різних країнах."

Остап Стахів, бандурист, Львів-Клівленд: "Маю побажання, щоб журнал надрукував матеріали про бандуристів-характерників, про цехові школи бандуристів минулого."

Микола Дейчаківський, у минулому член капелі бандуристів ім. Т. Шевченка та ансамблю "Гомін степів" (США) має побажання, щоб у журналі друкувати цікаві інтерв'ю з виконавцями та композиторами.

Світлана Мирвода (бандуристка, солістка Оркестру українських інструментів у Києві, Україна): "Нещодавно отримала журнал "Бандура". Раніше тільки чула про нього, але не уявляла, що він такий... класний. Як сіла - так і до кінця все перечитала. А як приємно стільки знайомих прізвищ зустріти!"

Віолетта Дутчак, Україна: "Журнал "Бандура" відіграв велику роль у бандурному мистецтві, бо сприяв і сприяє згуртуванню бандуристів усього світу. Моє побажання - друкувати більше статей методичного та музикознавчо-історичного характеру."

Юрій Олійник - композитор: "Пропагування бандури-українського національного інструменту - це важливий вклад в українську культуру. Журнал "Бандура" це одинокі періодичне видання в світі, яке виключно виконує це завдання. Підтримуймо журнал "Бандура"! 🌸

редактор Оля
Герасименко-
Олійник
editor-in-chief Olya
Herasymenko-Oliynyk

TO OUR READERS:

Dear friends: bandurists-performers, teachers, ensemble directors, music school principals, and bandura enthusiasts:

On July 3 1999 a great promoter of the art of the bandura, founder and editor of *Bandura* magazine, Mykola Dosinchuk-Czorny departed from us into eternity. He edited and compiled his last double issue (No. 67-68) which was published in September of 1999.

The first issue of *Bandura* magazine was published in 1981 in New York. Having founded the School of Bandura in 1972, M. Dosinchuk-Czorny began publishing *Kobzar Newsletters* which preceded the present publication. During the 1980s he traveled extensively, visiting Ukrainian settlements in South America. Mr. Czorny managed to distribute approximately 300 banduras among South American Ukrainians. In the meantime, his *Bandura* magazine was forging a worldwide bond among the bandurists. In the last few years he visited Ukraine regularly in order to interview bandurists in all major cities as well as many small towns and villages.

The apostle of the bandura is no longer among us, but his work continues by the efforts of his devoted wife Stefania, his daughters Lydia and Irena, his sons Ostap and Oleh, and his many friends and followers.

Since *Bandura* magazine aims to cover the activities of bandurists worldwide, we appeal to all of you to contribute articles, news and photographs. Your monetary support is equally important.

We are offering a 20% discount for schools in the US and Canada with 10 or more subscribers. Group subscriptions will be \$20.00 annually instead of \$25.00. These will be delivered in lots of 10 or more magazines to your school or place of meeting. We also accept paid advertisements in order to boost our funds.

We thank our readers for sending in their remarks and inquiries. Here are a few selected excerpts:

Alla Kutsevych, bandurist, New York:

"The magazine is very, very necessary because it unites bandurists from around the world. It needs to become more professional in its structure and recruit correspondents in different countries."

Ostap Stakhiv, bandurist, Lviv-Cleveland: "I would like to see some articles about bandurists-shamans and about the guild schools of the past."

Mykola Deychakivsky, bandurist, former member of Ukrainian Bandurist Chorus and "Homin Stepiv" bandura ensemble, USA, presently member of the Ukrainian Union of Kobzars, would like to see interesting personal interviews with performers and composers.

Svitlana Myrvoda, bandurist, soloist with Ukrainian Folk Instrument Orchestra, Kyiv: "Recently I received *Bandura* magazine. I did not expect it to be so... classy. I read it from cover to cover. It was nice to find so many familiar names."

Violetta Dutchak, bandurist-musicologist, Ukraine: "*Bandura* magazine has accomplished a lot for bandura art. It provides a link among bandurists of the world. My wish: to see more musicological-historical articles."

Yuriy Oliynyk, composer, USA: "The promotion of the Ukrainian national instrument bandura is a major contribution to Ukrainian culture. *Bandura* magazine is the only periodical devoted exclusively to this subject. We must make sure that it gets the necessary financial support in order to grow in all of its aspects." ❁

WE ARE VERY THANKFUL TO OUR SUPPORTERS:

Petro & Lydia Matiaszek in memory Mykola Czorny- Dosinchuk -----	\$500.00
Harold & Sylvia Parmelee -- -----	\$200.00
Mykola Deychakivsky	\$100.00
Valentyna Rodak -----	\$50.00
Yuriy Oliynyk -----	\$50.00

СТЕФАНІЯ ДОСІНЧУК-ЧОРНА МУЗА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Відійшов у вічність незабутній засновник та довголітній редактор журналу, який Ви, дорогий читачу, тримаєте у своїх руках. Але "Бандура" живе і його справа - видавництво журналу - буде продовжуватися - так вирішила насамперед родина видатного діяча на ниві української культури Миколи Досінчука-Чорного та їхні друзі і прихильники, які своїми листами, порадами, а також жертвами підтримали цю важливу місію.

Цим дописом розпочинаємо рубрику у нашій журналі - "Знайомтесь - члени редакції", і без сумніву, перш за все розповісти треба про шановного почесного члена редакції - довголітнього працівника, великого помічника - дружину Миколи, Стефанію Досінчук-Чорну.

В історії людства багато є відомих імен діячів чоловіків, але дуже часто в їхній тіні стояли їхні подружки, дружини, які відіграли не менш важливу роль - вони підтримували, радили, терпеливо вислуховували, створювали побут і умови для творчості своїх улюблених половин, що давало можливість їхнім чоловікам проявити свій талант. Саме такою дружиною-порадницею, вірним другом була для головного редактора журналу "Бандура" протягом 20 років пані Стефанія.

Пані Стефанія Досінчук-Чорна (дівоче прізвище Дерев'янка) була активісткою в Школі кобзарського мистецтва і журналу "Бандура" від самих початків. Разом зі своїм чоловіком, Миколою, вона допомогла вибудувати школу в поважану установу, де сотні дітей і дорослих приходили на регулярні уроки чи спеціальні заняття, щоб навчитися більше про бандуру і свою спадщину. Завдяки її багатим знанням народних традицій, так гарно, по-українському

виглядали прикрашені сцени, костюми учасників ансамблю і виставки, які спонсорувала Школа кобзарського мистецтва. Вона допомагала в контактах з бандуристами всього світу, супроводжувала головного редактора у багатьох поїздках в Україну, збираючи матеріали для багатьох статей, які згодом були надруковані в українській пресі діаспори та журналі "Бандура." Після смерті головного редактора 3 липня 1999 року вона призвала сім'ю разом продовжувати місію, яку вони всі поділяли і любили.

В давноминулі часи жінка також відіграла велику роль у державному житті своєї країни. Якщо заглянемо в історію України, знайдемо багато жінок державницького думання, талановитих дорадниць своїм чоловікам чи синам (князям, гетьманам) у вирішенні складних питань того часу. А за козачих часів? Лишалася

жінка сама на хуторі, охороняючи його від нападу татар чи інших наїзників, маючи під рукою лише челядь; виховувала дітей, дбала про господарку, і то не рік і не два, бо знаємо, як часто козак навідувався додому. Жінки-княгині будували державу, змагали до її соборности, закладали Божі храми, монастирі, школи; лицарські подружки, провідниці, захисниці рідного краю й української правди, народниці, революціонерки, повстанки, військові бойовички це амазонки ХХ століття.

Так само можна сказати про п. Стефанію, що вона є захисницею української культури тут на чужині, була вірною дорадницею своєму чоловікові у його важливій справі. Микола Досінчук-Чорний одного разу висловився у розмові, що він дуже щасливий, бо все життя присвятив улюбленій справі, бо має дітей-однодумців і дружину, яку не проміняв би за всі скарби світу. І то правда, бо без неї не зміг би

Стефанія Досінчук-Чорна • Stefania Dosinchuk-Czorna

так багато досягнути. Вона - надхненниця, муза, правдива дорадниця. Вона разом з ним будувала цю справу - розповсюдження бандури на теренах Америки, ідейно підтримувала журнал "Бандура".

Домівка у них - справжній український музей - і це стараннями її рук. А скільки дбайливо укладених фотоальбомів з цікавими історичними фотографіями бандуристів-гостей з різних куточків земної кулі! А виховані діти в патріотичному українському дусі! Славний бандурист Василь Ємець висловився про родину Досінчуків-Чорних: "Свого часу концертуючи по Україні, а пізніше по державах Західної Європи, в Канаді, у США... я ніде і ніколи не бачив і не чув українську родину, яка б так багато і офірно спричинилася до прослави нашої матері-України"

"...У Карпатах гримів бій. Наступали, - оповідає пані Стефанія, - "большевики", відчайдушно оборонялися притиснуті до берега гірської річки німці та мадяри. "Большевики", засівши в горах, поливали вогнем з "катюш" німецькі та угорські позиції й час від часу піднімали в атаку мобілізованих кілька днів тому місцевих 15-17-річних гуцуликів. Німці з мадярами, розстрілявши жовтороте "військо", переводили вогонь своїх важких гармат на вершини гір, аж поки знову не спускалася звідти з несамопитим дитячим вереском нова порція гарматного м'яса.

Чому ж советське командування не піднімало в атаку свої регулярні, загартовані в безперервних боях підрозділи? А тому, що їм перегородив шлях відділ УПА. Зав'язався нерівний бій. У повстанців кінчалися набої, а отже - невблаганно наближалася смерть.

Німці та мадяри раптом зауважили тендітну жіночу постать, яка котила перед собою німецький дитячий візочок. Це була пані Стефанія, у візочку спав перший син Остап, а під серцем несла вона Олега. Цей візочок (вони з чоловіком рік тому привезли його з Берліну) врятував їй життя. Офіцер, сприйнявши її за якусь заблукалу та ошалілу від вибухів та кулеметних черг німкеню, наказав солдатам не стріляти. Офіцер не знав, що та "німкеня" була членом ОУН і дістала наказ познімати з убитих юнаків медальйони з адресами, а також позбирати до візка порозкидані на полі бою гранати й патрони.

Пані Стефанія виконала наказ, і повстанці, зібраними нею на полі бою гранатами і набоями проклали собі дорогу у гори...

Від прямого влучення німецького снаряду згоріла до тла їхня хата. Чоловік пані Стефанії пішов у повстанці, вона залишилась сама з немовлям на руках, та ще й вагітна. "Большевики", які прийшли у село, почали щодня тягати її на допити, а коли, після жахливих катувань, повісили її сусідку, теж дружину повстанця, вона зважилася на втечу. З Остапом у візочку і торбиною за плечима подалася вона у світі дорогою, вздовж якої висіли повішені на телеграфних стовпах - "большевики", німці, мадяри, упівці...

Пані Стефанії ніколи не забути свого першого американського Свят-вечора. На ялинку грошей не вистачило, але, на щастя, американський Свят-вечір не збігається з українським і можна біля будинків знайти викинуте на смітник ще живе деревце. Вона послала дітей по ялинку, а сама почала готувати святкові страви, присмачуючи їх гіркими слізьми. На стукіт, заплакана, відчинила двері. Дивиться, і не йме віри очам своїм: якийсь незнайомець стоїть на порозі, а до нього її діти горнутья мов до рідного батька.

- Христос ся раждає, - вітається незнайомець. Йшов оце назирці за вашими дітьми, слухав, як вони гарно гомонять по-нашому - ніби воду джерельну пив. Бачу, тягнуть діти ялинку, втричі вищу за них, тож вирішив допомогти. А ви чому плачете?

- Як же мені не плакати, відповіла, пропускаючи його та дітей до помешкання, - одна, як билинка в полі. Ані тата, ні мами...

- Але ж у вас є діти, а я нікого не маю, - підхопив меншенького на руки. А той обійняв незнайомця за шию й каже: - То будьте нам за тата...

Відтоді вони й почали топтати спільно гіркий вигнанчий життєвий ряст. Свою тугу за Україною переливали у синів, та дочок, скуповували за останні центи, де тільки можна, українську вишивку, різблення, кераміку. Діти, мов у купелі з любистку, купалися з маминих гуцульських, стрілецьких та повстанських піснях. А коли доньки Ірина та Лідія підросли, віддали їх до приватної школи здобувати не лише загальну, але й музичну освіту. Дівчатка вже чудово грали на ар-

фі та фортепіано, коли вирішив пан Микола організувати виставку робіт митців-емігрантів. Так він познайомився із священником і митцем Сергієм Кіндзерявим-Пастуховим, який, як виявилось, був ще й бандуристом, учнем легендарного кобзаря-повстанця Костя Місевича. Умовив його дати приватні уроки Ірені та Лідії на бандурі. На різдвяному концерті у школі Ірена заграла соло під акомпанемент симфонічного оркестру спочатку на арфі, а потім на бандурі - оплескам не було кінця.

Схвильовані до глибини душі пан Микола і пані Стефанія вирішили взятися за розбудову кобзарського мистецтва на теренах Нью-Йорку, а далі - як Бог покаже. Саме тоді вони довідалися, що до Філадельфії якийсь спритний місцевий українець привіз на продаж із Чернігова 65 бандур. Вони розшукали його і сказали, що купують усі бандури за готівку. А потім обдзвонили знайомих краян і запропонували віддати музично обдарованих дітей до кобзарської школи, яку пан Микола і пані Стефанія організують у себе, наголосивши при тому, що зможуть тоді придбати бандури на 50 дол. дешевше, ніж у крамниці. Одразу ж дістали зголошень більше, ніж сподівалися. І хоч програли матеріально, зате виграли духовно - за кілька днів Школа кобзарського мистецтва налічувала аж 85 учнів. На викладача запросили о. Кіндзерявого-Пастухова, і пані Стефанія взяла на себе господарські турботи школи.

У стінах школи звучала українська мова. Хто з учнів знав її - то удосконалював, хто забув - пригадував, а кого батьки не навчили - вивчав, починаючи з азів.

Почали видавати "Кобзарські листки" у 1972 році, як інформаційний бюлетень з життя школи, які згодом вичерпали себе й у 1981 році започаткували журнал "Бандура". Це була кузня характеру, національної свідомості." (уривки з статті Миколи Литвина "Ви не Чорні, ви - Золоті!")

Зараз пані Стефанія почесний член нашої редакції, вона разом з сином Остапом займається адміністрацією журналу Бандура. Дякуємо Вам, пані Стефаніє, за Вашу посвяту нашій важливій справі на теренах української культури.

У СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ МИКОЛИ ДОСІНЧУКА-ЧОРНОГО

У світлу пам'ять мого дорогого невіджалуваного Мужа Миколи Досінчука-Чорного, з нагоди його 82-го дня народження, що був улюбленим Батьком не тільки своїм дітям, але всім, яких запізнав через бандурне мистецтво - присвячую поезію-вірш, що написала по переслуханню молодіжної капели "Кобзарський передзвін" у місті Миколаєві Людмила Чижова, член Всеукраїнської спілки письменників.

*Безмежно любляча дружина
Стефанія Досінчук-Чорна*

У кожній бандурі
Коштовна перлина:
Душа кобзаря -
Співця України.

Бо пісня про волю
Навік зостається,
Із серця до серця
Вогнем переллється.

А струни бандури
Сміються і плачуть,
В них наше минуле
Озветься неначе.

І ділиться бодем,
І душу лікує,
Хто серцем багатий,
Той спів цей почує.

STEFANIA DOSINCHUK-CZORNY- THE CHIEF EDITOR'S MUSE

The unforgettable founder and long-time editor of the magazine you now hold in your hands passed away a year ago, however the bandura and this magazine will continue. This was a decision made foremost by the family of the late Mykola "Nick" Dosinchuk-Czorny - the well-known Ukrainian cultural activist, as well as by friends and supporters, who through their letters, consultations and donations demonstrated their commitment to this publication.

With this article, we would like to begin introducing the members of our editorial board. Without a doubt, the most deserving first introduction is that of our Honorary Editorial Board Member, Stefania Dosinchuk-Czorny, who not only supported her husband Mykola, but also contributed much of her own time, effort and enthusiasm throughout the years.

History has shown that there are many famous men, who managed to accomplish great feats, because in the shadows, their wives played a significant and often not less important role in making things happen. And so, Stefania created an environment that was wholly supportive of her husband's almost 20-year endeavor as the chief editor of *Bandura* magazine. She was always there to brainstorm, counsel and encourage him in the realization of his vision.

Stefania Dosinchuk-Czorny, nee Derevianka, was active in both the New York Bandura Ensemble (aka New York School of Bandura) and *Bandura* Magazine from their beginnings. Along with her husband Mykola, she helped build the school into an institution where hundreds of children and adults came for regularly scheduled lessons or special workshops to learn about the bandura and their heritage. Thanks to her extensive knowledge of Ukrainian folk traditions, concert stages, performers' folk costumes and exhibits were always decorated in style. She assisted her husband with the correspondence they received from bandurists around the world, and accompanied him on his many travels to Ukraine, where he gathered information for the numerous ar-

ticles that later appeared in the Diaspora press and in this magazine. After his death, she pulled the family together to continue the work they all loved and supported.

History, and more specifically Ukrainian history, has shown that women have played leading roles in their own right, as well as supporters and wise counselors to husbands or sons (princes, hetmans) that had to deal with the difficult tasks and decisions of nation-building. Queens also built churches, monasteries, schools; the women-knights were leaders, defenders of their homeland, revolutionaries, - the Amazons of the 20th century.

The same can be said for Stefania, a defender of Ukrainian culture in a foreign land, who worked closely with her husband to that end. In one of our discussions he once stated that he considered himself a very lucky man, as he had children who shared his passion, and a wife he would not trade for all the treasures of the world. She was his muse, his closest confidante and counsel, who created a home rich in Ukrainian tradition and design, and was so supportive in helping to promote the bandura. The numerous photo albums chronicling the activities of the New York Bandura Ensemble over almost 30 years, as well as the many archival materials collected from around the world attest to their joint commitment, which was passed on to all four children.

Stefania grew up in the Carpathian Mountains, and was active in the Ukrainian underground movement that fought both the Soviets and the Germans during the Second World War. Barely escaping with her own life, that of her young son Ostap and her yet-to-be-born son Oleh, she bravely performed her assignments, but was eventually forced to flee her homeland.

Stefania will never forget her first Christmas in the United States, when a kind stranger - Mykola Dosinchuk-Czorny, overheard her young sons speaking Ukrainian and helped them carry home their Christmas tree. With the traditional greeting, "Christ is born!" he came into their life at a time Stefania felt so alone in the world - with two sons and no one to help them in a new country and life.

Since then, together they trod through life's joys and sorrows, so far removed from the homeland they loved. They turned that longing into a lifelong passion for preserving Ukrainian culture and identity; their home was filled with Ukrainian embroidery, woodcarving and ceramics. Their children grew up listening to Ukrainian folk and patriotic songs sung lovingly by their mother. Mykola was actively organizing exhibits promoting Ukrainian artists when he had the opportunity to meet with Rev. Serhij Kindzeriavyj-Pastukhiv, a very talented artist and bandurist. Daughters Irene and Lydia, who both played the piano and the harp soon began studying bandura with him privately at their home. One Christmas, after performing on the harp with her school orchestra, Irene received a standing ovation for her performance on the bandura. Encouraged by the reaction of the audience, Mykola and Stefania decided they would do everything possible to promote the art of the bandura in New York. As fate would have it, they were able to buy a shipment of 65 banduras

brought from Chernihiv, and called their friends, offering the instruments at a cost of \$50 less than in any of the stores. The response was overwhelming. Within days, the New York School of Bandura had over 80 students. Rev. Serhij Kindzeriavyj-Pastukhiv became the first Musical Director, Mykola Dosinchuk-Czorny its Executive Director, Stefania, his Organizational Assistant and Lydia Salenko, Treasurer. Soon thereafter, in 1974, the "Kobzarsky Lystok " (Kobzar's Newsletter) was published on a monthly basis as an informational bulletin that included news about the school, as well as historical bandura-related materials. Eventually, the newsletter was phased out, and replaced in 1981 by *Bandura Magazine*.

Currently, Stefania is our Honorary Board Member, and together with her son Ostap Wengerchuk, handles the administration of the magazine. We are very grateful for her continued dedication to this publication and for her tireless efforts in the interests of Ukrainian culture. ❁

Всеукраїнська Спілка Кобзарів

оголошує перший Все-український Фестиваль бандури ім. Григорія Китастого, який відбудеться протягом останнього тижня грудня 2000 року у столиці України - місті Києві. Ансамблі бандуристів з Кубані, Криму, Сум, Полтави та інших міст України будуть запрошені до участі.

Фінальний концерт відбудеться у в залі Національної філармонії. За детальнішою інформацією, або якщо бажете стати спонсорами фестивалю, просимо звертатися до голови Всеукраїнської спілки кобзарів Володимира Єсипка на адресу представництва журналу "БАНДУРА" в Україні - Україна 01001, Київ, а/с В222, Лідія Матіяшек

The Ukrainian Kobzar Association announces the first Hryhory Kytasty All-Ukrainian Bandura Festival, which will take place the last week of December 2000 in Kyiv, Ukraine.

Bandura ensembles from Kuban region, Crimea, Sumy, Poltava and other cities throughout Ukraine are expected to participate.

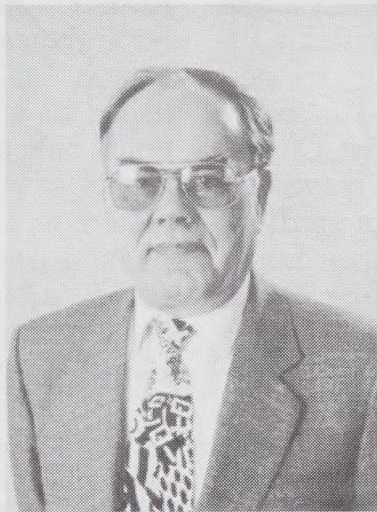
The final concert will take place at the Ukrainian National Philharmonic.

For more information and to sponsor this event, please contact Volodymyr Yesypok, head of the Ukrainian Kobzar Association at BANDURA MAGAZINE, a/c B222, Kyiv, Ukraine 01001

Olexiy (Alex) Poszewanyk, an activist in Chicago's Ukrainian community and a pioneer of the youth bandura ensemble movement in North America suddenly died on Monday, June 26, 2000 at age 61.

Mr. Poszewanyk was born in Ukraine on March 23, 1939, but his family fled during the Second World War, living for some time in France before settling in Chicago in 1959. Having served honorably in the US Army, where he rose to the rank of sergeant, Mr. Poszewanyk enrolled in Northwestern Illinois University where he received a degree in liberal arts. In 1974 he joined the Chicago Park District as an engineering designer, but his real interests lay in the Ukrainian community where he was a mentor, musician, journalist, business leader and activist. He also was vice president of the board of directors of the Selfreliance Ukrainian Credit Union. For over thirty years he worked with Ukrainian youth in ODUM, which promotes democratic ideas and Ukrainian culture. He retired from the Park District in 1995, and often visited Ukraine in the last several years.

This modest and gentle man will be missed by those that knew him and had the opportunity to work with him, especially in the bandurist community. - Memory eternal!

ALEX POSZEWANYK
(1939-2000)

ОЛЕКСІЙ ПОШИВАНИК

Олексій Пошиваник, активіст в українській громаді та піонер молодечого бандурного руху в Північній Америці помер 26 червня 2000 року у віці 61 р.

Бл. п. Пошиваник народився в Україні 23 березня 1939, під час Другої Світової війни його сім'я була змушена переїхати до Франції перед тим як поселитися в Чикаго в 1959 р. Відслуживши в американській армії та отримавши звання сержанта, він студіював у Northwestern Illinois University. По закінченні студій він отримав працю в Chicago Park District. Правдивим покликанням покійного була праця для української громади, де він був дорадником, музикантом, журналістом та заступником директора Української кредитової спілки в Чикаго. Понад 30 років Пошиваник працював в ОДУМ, виховуючи українську молодь, власноручно робив дитячі бандури, співпрацював з Г. Китастиком при створенні ансамблю бандуристів. В 1995 році перейшов на пенсію і почав відвідувати Україну. Ця скромна і лагідна людина назавжди залишиться в пам'яті бандурної спільноти і тих, які його знали та мали нагоду з ним співпрацювати. Залишив у смутку матір, дружину, сестер, доньку та сина.

Вічна йому пам'ять!

З ІСТОРІЇ

ВИКОНАВЦІ УКРАЇНСЬКИХ ДУМ

*Марина Гримич,
Кандидат філологічних наук*

В культурі кожного народу існує бо-дай одне явище, яке притаманне тільки їй і невідоме іншим національним культурам. Воно, як правило, збирає в собі духовну суть народу, характерні ознаки національного мислення, національного характеру.

Для українців таким явищем є дума - неповторний за своєю красою, мудрістю і благородством епічний жанр. Кожна окремо взята дума - це не просто містецький витвір, це замкнена епічна сис-

тема зі своїми законами, глибинними течіями, структурами, своєрідною логікою, збагнути яку неможливо без ретельного вивчення середовища, в якому ці твори жили, без дослідження дуже складного і часто прихованого від стороннього ока духовного світу її носіїв - "просящої братії", представників кобзарсько-лірницько-стихівничого цеху України. Далеко не кожному дослідникові вдавалося проникнути в цей світ, зафіксувати не просто поверхневі його параметри - зовнішність,

біографію, побут кобзарів та лірників, тексти й мелодії, виконувані ними, а і його внутрішні, сакральні аспекти. Однак сьогодні, зібравши докупи всі документи, друковані праці і рукописні джерела, що довго зберігалися в архівах під значком "ОК" (обмеженого користування), можна досить точно реконструювати ту стихію, в якій думи народжувалися і жили. Відразу ж слід наголосити, що мова йтиме про автентичне кобзарсько-лірницьке середовище, про класичний тип кобзаря чи лірника, і не зачіпатимуться матеріали про концертний тип кобзаря, бандуриста, який побутує сьогодні.

Виконавський фактор для розуміння думи є надзвичайно важливим. Для його розкриття принциповими є два моменти: 1) незрячість кобзарів та лірників і 2) їхній жебрацький статус. Більшість кобзарів та лірників втратили зір у ранньому дитинстві. Природньо, що зорові образи, які залишилися в їхній пам'яті, деформувалися, набули нових, значно відірваних від реального джерела, рис. Тексти, виконувані ними, побудовані за законами бачення людини інтравертної ментальності із специфічним глибинним сприйняттям світу з трансформованими часово-просторовими параметрами.

Питання жебрацької приналежності виконавців дум у радянський період, та й раніше, вважалося неетичним, нетактовним, принизливими по відношенню до народних співців, які часто зображалися в романтичному ореолі. Проте, цей показник є принциповим. За свідченням очевидців, "кобзарів та лірників їхні односельці знають більше як сліпих старців, ставляться до них з погордою. Самі ж старці не входять у ближчі стосунки з селянами, а більше спілкуються зі своїм сліпецьким товариством." (*Рукописні фонди Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН України (далі ІМФЕ) п. 6-4, од. зб. 183 арк. 38. Запис В. Харкова*).

Кобзарі та лірники, в першу чергу, були жебраками, а вже потім - мандрівними співцями, і аж ніяк не навпаки. Старцювання - це була їхня професія, спосіб виживання, ба, навіть, як це не парадоксально звучить - шлях до особистого самоутвердження, оскільки в деяких випадках незрячий ступав на шлях жебрацтва не через матеріальну скруту (діти сліпли й в заможних сім'ях), а через

Остан Вересаї • Ostap Veresaj

принизливе становище "дармоїда", через бажання мати зароблений власним трудом шматок хліба.

Старець - особа відречена від життєвого прагматизму, усунена від процесу виробництва і отримання матеріальних благ. Він може випросити лише найнеобхідніше для того, щоб вижити. Жебрак не лише не може забагатіти, але він ще й, за негласними законами старцювання, не має права спокушатися на багатство. Саме тому так болісно сприймалися і не прощалися старчакою братією рідкісні випадки ігнорування цим правилом. Як згадував кобзар Петро Древиченко, до Остапа Вересаї, після його поїздки до Петербургу кардинально змінилося ставлення у кобзарсько-лірницькому товаристві. Особливо вразило старців його хизування золотою "партабашницею", яку йому нібито подарував сам цар, і вони досить жорстоко повелися з ним, одлучивши на цеховій раді у Гадячі від кобзарського цеху і панібратства. (*ІМФЕ, ф. 8-4, од. зб. 338., арк. 67-68, запис Ф. Дніпровського*).

Таким чином, серед жебраків існувала зовсім інакша система цінностей, заснована на зневажанні земними благами і самоприсвяті духовному існуванню. Такий підхід нерідко дається взнаки в текстах кобзарсько-лірницького репертуару, особливо в псальмах і думах.

Незрячість і жебрацький статус кобзарів і лірників, попри всю свою вагомість,

не можна й абсолютизувати, оскільки не кожен сліпий старець був кобзарем чи лірником, і, в свою чергу, не кожен кобзар чи лірник знав думи. Виконавці дум - люди не лише неабиякого музичного хисту, з блискучою пам'яттю, тонким чуттям ритму, а й люди високої моралі, які вміли піднятися над суєтним світом до проголошення ідеї справедливості, милосердя, любови до ближнього.

Вони були духовною елітою старцівського клану в Україні, досить численного у ХІХ і на початку ХХ ст.

Для того, щоб уявити собі, якою різнорідною була та "старчача братія", наведемо уривок з опису похорону визначного кобзаря, слобожанського цехмайстра, панотця Хведора Вовка. На похорон прийшло "душ дванадцять лірників і душ сім чи вісім кобзарів, та душ сімдесят псалмопівців та так, запросників душ сто, та мілкої шматохватії душ сто п'ятдесят, та поводитирів сот дві..." (*ІМФЕ, ф. 8-4, од. зб. 755, арк. 118. Запис П. Мартиновича*). З цього опису можна скласти уявлення про склад жебрацького клану у процентному відношенні і переконатися, що й тут була своя ієрархія, була своя професійна спеціалізація, і що нечисленні в порівнянні з усією масою жебраків кобзарі та лірники стояли нагорі цієї ієрархічної системи.

І хоча народні співці не цуралися інших "дідів" (старців), вони мали свої товариства, власне цехи, що були зорганізовані приблизно за тими ж принципами, що й інші ремісничі осередки в Україні. Кобзарсько-лірницький цех мав свою професійну раду, що звалася "судна", "думна", "цехова", до неї входили панотці, "радна старшина", "старшини-дорадники", майстри. Нас чолі цеху стояв цехмайстер, прапанотець. На раді обговорювалися та вирішувалися найважливіші професійні проблеми - екзаменування учнів, прийом до кобзарського цеху, конфліктні ситуації. Найтяжчим покаранням було "обрізання торби" - тобто заборона старцювати, - і вилучення з кобзарсько-лірницької панібратії. В кожному братстві був і свій скарбник, котрий через окружних старост збирав податок у старців - соту частину прибутку. Кобзарі й лірники мали свою професійну мову - "лебійську", що між старцями звалася "каліпецьким говриданням". Таким чином, перед нами приблизно всі ознаки ремісничого цеху. Від-

мінність полягає в тому, що, по-перше, цехи кобзарів та лірників забезпечували духовне виробництво. А по-друге, фізична неповноцінність, каліцтво, примушували їх ховатися від стороннього ока, встановлювати суворішу заборону на проникнення чужих до внутрішнього життя цеху, братства, до таємниць сакрального світу носіїв української духовності, високої моралі.

Кобзарі та лірники жили в різних селах, часом мали своє господарство, сім'ю. У ярмаркові дні, на храмові свята вони збиралися у повітовому місті чи містечку для спілкування. Як розповідала незряча співачка і стихівнича Мотрона Бондаренко (Бондаренчиха-Гнатиха), "у Лохвиці на Прокіп'я збирається ярманка, і туди сходиться множество кобзарів, багатенько кобзарів і лірників сходиться, всі вони вмісто - і кобзарі, й лірники, і стиховничі, і стиховнички. Сідають уже кажин у свою бурсу: мужчини сліпі окремо, а жінчини окремо, і співають всякої пісні - і жалібної, і такої. На Прокіп'я в ярмарок з охотою сходяться сліпці: щоб побачитися, не то - вони очима не бачуть, а хоч так словами поговорить, так і то добре."

Як же починався кобзар чи лірник? Сліпого хлопчика, чи парубка приводили до кобзаря чи лірника, і той протягом не менш як трьох років учив його грі на інструменті та співу. Бували й винятки з цього правила. Скажімо, Хведір Вовк осліп у зрілому віці і вчився набагато менше визначеного терміну. Наука Остапа Вересая також завершилася за кілька місяців. Однак цеховий закон все-таки вимагав тривалого навчання у панотця, лише так можна було опанувати всі нюанси цієї далеко не легкої справи.

Спершу вчитель давав учневі уроки старцювання. Хлопець ходив по сусідніх селах просити милостиню і весь заробіток віддавав панотцеві. Часом вони ходили удвох: учень навколішках просив, а вчитель згорда стояв поряд. До речі, кобзарі та лірники по-різному ставилися до процесу жебрання. Одні виконували жебранки як чисту формальність, хай і обов'язкову, і не концентрували увагу слухача на ній, більше зосереджуючись на виконанні подальшого репертуару, на співі. "Я не люблю ходити по хатах, - признавався лірник Сидір Гуменюк, - по ярмарках, просити, людям очі дерти. Навіть зараз

оце я прийшов до Чуднова за тим, щоб пограти, хто охочий послухати - він міні за теє чарку купе..." (там же, Запис В. Кравченка). Інші ж, навпаки, надавали жебранню особливого значення. "Вони ж такі є, хай Бог простить, як увійде в хату, то як зашнє просить: і борошенця, й сальця, й пшінця, і хустину очі протирати, і яєчка, і картопельки, й цибульки, та як замітють, що щедрий чоловік, та усе й просять." (там же, ф. 6-4, од. зб. 161/4, арк. 52, запис В. Харкова).

Таким чином наука для майбутнього кобзаря чи лірника починалася з професійних азів - старцювання. Освоївши її, учень міг починати навчання гри на лірі чи кобзі. Метода навчання була різною. Найчастіше учитель навчав, накладаючи свої руки на учневі; попередньо показував твір, а хлопець завчав напам'ять. Існували й інші методи. Скажімо, панотець казав смикати за ту чи іншу струну. Лірник Грицько Обліченко згадував, що його "панотець вчив, прив'язуючи пальці. Вчив співати, співаючи, а не проказуючи наперед." Лірник Нестір Колісник учив своїх учнів грати, накладаючи свої пальці на учневі, "найперше показував "Чобіт", "Зорюшку", "Комарицької", "Мельника", тобто найпростіші танкові мелодії. "А то, - каже, - сам навчишся. Будеш добре обходитися з товаришами, то вони тобі покажуть всякої." (ІМФЕ, ф. 6-4, од. зб. 185, арк. 26. Запис В. Харкова від В. Гончара).

Останні слова є дуже показовими. Річ у тому, що серед панотців-майстрів було золоте правило: навчай не всьому, що знаєш. І тому, коли записувачі розпитували кобзаря чи лірника, звідки він знає той чи інший твір, лунала не лише відповідь "від панотця", а й така: "від братії". Обмін репертуаром "поміждо братією" був звичайним явищем.

Цікаво, що кобзарі та лірники, як правило, відгукувалися про своїх вчителів негативно: мовляв, мало навчили, погано ставилися. Однак, дехто з величезною пошаною згадував свого панотця, зокрема Є. Мовчан свого вчителя С. Пасюгу, а той, в свою чергу, прапанотця Хведора Вовка.

Завершивши науку в учителя, учень (часом його звали "підмайстер") повинен був пройти на цеховій (судній, панотчій) раді своєрідний ритуал, що звався "одклінщина" та "визвілка". У різних регіонах він проходив по-різному (скажімо, є

відомості про те, що на Полтавщині строго дотримувалися усіх вимог обряду, а на Харківщині все відбувалося вільніше), проте основними обов'язковими елементами цього обряду були 1) екзаменування на професійну придатність (знання репертуару, законів панібратства, виконавська майстерність); 2) обрядове частування і обдаровування.

Панотча рада відбувалася, як правило, у ярмарковий день, у храмове чи інше релігійне свято, або ж у неділю на одному з постійних дворів під суворою конспірацією. (Навіть поводитися заборонялося бути присутнім при цьому).

Ритуал починався з того, що вчитель не в присутності учня розповідав про свого вихованця, просив цехову раду прийняти його до гурту, до цеху. Заслухавши майстра, вводили учня і починалася бесіда:

- "Ти хто, чоловіче, є?"

- Я є грішник такий-то. Родом відтіля-то, та божею волею не дано мені світу божого бачити. Закрились мої очі тоді-то... Та Господь мене повів на путь одкровенія, на промишленіє куска хліба насущного (...). І просяю панотця-цехмейстера, судну раду, цехову старшину і всіх панотців, що глас мій вчувають, не одмовити. Прийміть міні присягу першу та бути братом і кумпанійоном Вашого гурту.

"- А хто, панібратіє, зна цього просителя?" Та дайте йому хвалу обоюдноє..." (ІМФЕ, ф. 8-4, од. зб. 338, арк. 50, запис Ф. Дніпровського).

Після цього слово брав один з рекомедателів, а по тому відбувалося екзаменування. Якщо іспит проходив успішно, учень мав прийняти присягу, ставши навколішки. Він клявся Святою Покровою, Пресвятою Матір'ю Марією, іменем своїх батьків дотримуватися усіх церковних звичаїв, шанувати колег з "просящої панібратії". Далі виголошувалися заповіді:

1. Почитати панотців старіших, не робити їм злого.

2. Слово панотця-цехмайстера є слово всієї просящої панибратії.

3. Чттю суд між нами радний, і по ділу між своєю просящою панибратією шлюсь тільки до свого суду. Якщо суд між нами радний мене не радує, шлюсь до панотця-цехмайстра. Слово його є конче.

4. Не посрамлю просящої панибратії і чести сліпецької.

5. Жінки і сестри нашої просящої братії - хай будуть їхні. Я ж не помислю духом і не дерзну блудом плотним на безчестія їх. За провину в цьому судитиме мене суд радній.

6. В недобру годину помагатиму, чим я зможу, своїм побратимам і їхньому страждаючому роду.

7. Буду чемний і справедливий.

8. Не поганити діла майстерського, з пісні-думи слова не викидати й свого не добавляти. Те, що стане мені після присяги звісно, хай буду знати тільки я; упометую те, що міні скаже суд радній із "книг устинських" і збережу його до смерті своєї. (*"Устинські (Устиянські, Незрячі, Сліпецькі) Книги" - усний репертуарний збірник (частина якого мала сакральний характер), що тримався між кобзарями та лірниками у суворій таємниці.*)

9. Як будуть або є в мене діти, хай зрять світ білий та унаслідують життя миросвітське (*Цей обов'язок був внесений у присягу панотцем-цехмайстром Хведором Вовком у зв'язку з тим, що в першій половині ХІХ ст. тяжкі кріпацькі умови існування змушували батьків осліпляти дітей, що давало офіційне звільнення від кріпацтва і мінімальну підтримку з боку пана.*)

10. Соту часть мого прибутку віддам по совісті моїй цеховому казначею через окружного старшину на діло громадське.

11. По близькому часу до смерті моєї відкрию тайники мудрости - книг устиянських - тому, кому довірюсь серцем своїм і хто унаслідує діло моє.

12. По пришествію в царство Боже, душа моя хай моле за братію страждучу, незрячу. Призвані мною святі, (далі - ім'я батька-матері) і ви, панотці, будьте свідетелі в присязі моїй. Хрест на міні і совість моя, спасіть мене од іскушення. (*там же од. зб. 338, арк. 53-54.*)

Як бачимо, текст присяги включав у себе моральні принципи життя старців, правила поведінки, взаємостосунки між членами гурту, обумовлення організаційного внеску на підтримку діяльності цеху, тощо.

Це була перша присяга, яку мав виголосити учень після того, як була засвідчена судною радою його професійна при-

датність. Крім того існувала ще одна присяга, яку промовляли перед тим, як вже зрілого майстра починали знайомити з "Устиянськими книгами", що було вищим етапом кобзарсько-лірницької науки.

Другою частиною обрядового прийняття до братства було частування і обдаровування вчителя і панотців у знак вдячності за пройдену науку і як прохання прийняти до товариства. У деяких випадках цим і обмежувалася вся процедура. Під час "одклінщин" призначалося два "клюшники": один слідкував за їжею, другий - за питвом; "щотчик" - розпорядник і "моложий" ("підмоложий") - суфлер, що підказував учневі слова, які слід говорити в той чи інший момент.

За столом сидів панотець-цехмайстер та "рядові" панотці-старшини. Заходив учень і розпочинався діалог:

" - Молитвами Святих Отець наш, Господи Ісусе Христе, Боже наш, помилуй нас!" *

- Амінь.**

- Спаси, Господи, Господа Чеснія за Ісусову молитву, за Євангельське слово, за привіт Божий, за майстерську науку. Мир беседі Вашій.*

- З миром приходи.**

- Благословіть.*

- Сам, Христе Божий, благослови.**

- Прошу Господа Чеснія на хліб-сіть, на рюмку водки..." (*Записано зі слів кобзаря Хведора Гриценка-Холодного (Полтавська школа) П. Мартиновичем. ІМФЕ ф. 11-4, од. зб. 592, арк. 46-47; * - позначено роль учня (часом це виголошувалося його учителем), ** - позначена роль цехмайстра (або ж усієї братії, "кумпанії").*)

Учнем виголошувалися також слова вдячності панотцеві і панотчій раді, роздавалися подарунки: учителю - "чумарку", шапку або якусь іншу одежину; "рядовим" - "платочок" або ж відріз тканини, тощо.

Вищенаведений текст з незначними розбіжностями виголошувався учнем або вчителем часом 12 раз по черзі до кожного з учасників ритуалу (включно з "клюшниками", "моложим", "щотчиком"), який тривав часом усю ніч.

Після такого обряду учень називався "одклонений", "визволений", ставав майстром і отримував право самостійно промишляти старцівством. (*далі буде*)

PERFORMERS OF UKRAINIAN DUMY

(Extract)

The *duma* is not just an epic genre, but a closed epic system with its own laws, structures, and logic, which is impossible to understand without understanding the conditions in which these works existed, and in particular their performers. Not every scholar has entered this world to study not just the superficial parameters but also its internal aspects.

There are two principal elements that need to be taken into consideration to understand *dumy*:

1) The blindness of the kobzar or lirnyk, and

2) the performer's status as a beggar.

The kobzari were first beggars, and only secondarily wandering musicians, not vice-versa. Begging was their profession. A beggar is a person who is far from the pragmatism of life, separated from the processes of production and the obtaining of material benefits. He can only ask for the most elementary items in order to live. A beggar cannot become rich, and according to the laws of begging, he cannot have claims to wealth. Indeed this is the reason that occasional ignorance of this law by the brotherhood of beggars was not forgiven. These values are sometimes reflected in the texts of kobzar-lirnyk repertoire, in particular psalms and *dumy*.

The kobzari and lirnyky were the spiritual elite of the begging clan in Ukraine, particularly in the 19th century and the early 20th century. They had their own guilds, each with its own professional council, and their own language, "lebiy". They lived in various villages, often with their own households and families.

How did one become a kobzar or lirnyk? A blind boy or youth was brought to a kobzar or lirnyk, who taught him to sing and play the instrument for no less than 3 years. There were exceptions to the rule. First the teacher would give lessons on begging. The boy would wander to neighboring villages and ask for alms. What he earned would all go to his teacher. Sometimes they would travel together. Kobzari and lirnyky applied themselves to begging in different manners. Only after the student had learned the basics of begging could he learn to play the instrument. After completing his studies the student was known as a "pidmaister" (journeyman) and had to pass through a ritual with the guild council that consisted of 1) an examination of professional suitability (knowledge of repertoire, knowledge of the laws of the society, performing quality), and 2) the ritual entertaining of the guild council and giving of gifts.

After the successful completion of the exam, the novice took an oath. The text of the oath established the moral principles of the beggars' life, the laws of behavior, relationships between members of the group, the fees to be paid for the upkeep of the guild, etc. In addition to this, there was another oath for the seasoned master. The second part of the ceremony was the presenting of gifts to the teacher and the members of the guild with the thanks of the student to his teacher for his professional teachings, and a request that he be allowed to join the society. After the student gave thanks to the teacher and the guild, presents were exchanged.

to be continued

В 2000 році виповняється 80 років з дня народження видатного бандуриста ХХ сторіччя Зіновія Штокалка. На сторінках журналу "Бандура" вже не раз друкувалися статті про Штокалка - бандуриста. Тут ми вперше пропонуємо читачеві доповідь Д-ра Андрія Горняткевича, яка була відчитана 29 травня 2000 р. на конференції Канадської асоціації фольклористів, що відбулася в Альбертському університеті в Едмонтоні.

Андрій Горняткевич

Відділ модерних мов і культурології

Альбертський університет

ЗВУКОЗАПИСИ ЗІНОВІЯ ШТОКАЛКА ¹

Шанувальники бандурного мистецтва вимовляють ім'я Зіновія Штокалка з повагою, майже з благоговінням, бо ж впродовж двадцятого століття ніхто, принаймні не в діаспорі, не міг рівнятися йому чи в техніці, чи виконавстві.

Хто ж був Штокалко? Він народився 1920 р. в сім'ї священника, четвертий з п'яти синів. Його старші брати померли дітьми і можливо це спонукало його вибрати медицину, як професію. Закінчивши середню освіту, він не міг поступити на медицину, бо в міжвоєнній Польщі, у склад якої тоді входила Галичина, був *numerus clausus*, який обмежував число українців на тому факультеті. Як не дивно, справа поправилася щойно за першої радянської окупації Галичини, коли вона увійшла в склад УРСР. Дивно, бо будучи сином священника, Штокалко не мав ідеального соціального походження, але тим разом воно йому не пошкодило. Німецько-радянська війна перервала його студії медицини і Штокалко здобув звання доктора медичних наук щойно після війни в Мюнхенському університеті, захистивши дисертацію про біохемію карциногенези. Штокалко емігрував до США в 1952 р. і мусив судитися до Верховного Суду, щоб американський медичний естаблішмент визнав його європейський диплом. Він працював у різних лікарнях м. Нью-Йорку, а згодом і приватно, і не раз безплатно лікував бідних чорного району Гарлему. У медичній практиці Штокалко не обмежувався традиційною західною медициною, але користувався також тоді маловідомою на Заході акупунктурою. Він не вмів зручно в американський медичний світ. Тоді, як і тепер, цей естаблішмент боронився на всякі лади із загальним медичним страхуванням, а Штокалко обстоював

право кожного за доступну медичну опіку. Його особисте життя не було щасливим, і він помер на недугу печінки в 1968 р.

Штокалко був ренесансовою людиною: він досліджував хворобу раку, був талановитим графіком, а його (і його друзів) літературна творчість відкрила двері української літератури сюрреалізму та театрові безглуздя.

Але фольклористів не цікавить ні лікар, ні графік Штокалко. Будучи військовим священником під час Першої світової війни, його батько привіз бандуру з центральної України, надіючись, що котрийсь з синів буде на ній грати. Дуже шкода, що старший брат Іван, для якого бандура була подумана, помер дитиною, і щойно Зіновій зацікавився інструментом. Не відомо, хто був його першим учителем, але знаємо, що якийсь час Штокалко вчився в Богдана Клевчуцького. Штокалко був такою людиною, що навчиться, скільки може, в свого наставника, а потім, завдяки своєму талантові, піде куди далше. Закінчивши середню освіту, Штокалко жив у Львові і мабуть тоді познайомився із фольклорними фондами, які зберігалися в галицькій столиці, зокрема із записами традиційної кобзарської музики кінця ХІХ ст., а можливо й із самими звукозаписами, які зроблено на початку ХХ ст.

До першої радянської окупації Галичини Штокалко так далеко зайшов у своїй техніці гри, що Народний комісаріят освіти запропонував йому опрацювати підручник гри на бандурі. (Треба пам'ятати, що хоч у Харкові в 1929-31 рр. появився детальний підручник Хоткевича, його не можна було вживати, оскільки автор був репресований). Штокалко взявся обробляти народні пісні, але плани НКО пішли нанівець із вибухом німець-

*М. Дяковський, З. Штокалко і Л. Майстренко під час запису
M. Diakowsky, Z. Shtokalko and L. Maystrenko during the recording session*

ко-радянської війни в 1941 р. Пізніше, за нацистської окупації в Галичині зі Штокалком познайомилися члени Української капелі бандуристів ім. Т. Шевченка, яка відродилася старанням Г. Китастого. Почувши молодого бандуриста, досвідчені професіонали здивувалися, яку техніку має цей молодик.

Штокалко зрозумів, що те, що він почав за радянської окупації, має неабияке значення і далі працював народні та кобзарські пісні для бандури. Цю працю він почав 1940 р., але більшість зробив між листопадом 1941 та січнем 1942 р. До тієї збірки увійшли 105 пісень.

Куди пізніше, в Нью-Йорку, в середніх 1950-их рр., Штокалко повернувся до первісного задуму, а саме підручника гри на бандурі.

Його ноти спершу відписували ентузіясти — Штокалко їх радо позичав зацікавленим — а пізніше спрацювали копіювальні машини. І так, 1989 р. Канадський інститут українських студій видав спершу англійський переклад підручника², тоді український оригінал появилася 1992 р. в Україні³ і врешті, також в Україні, збірка його нот для бандури появилася 1997р.⁴

За Штокалкового життя він випустив тільки одну короткограючу платівку думи про Марусю Богуславку.

Якщо тільки це лишилося по Што-

калкові бандуристові, то навіть тільки на тій основі покоління бандуристів могли б засвоїти техніку гри й репертуар, яким позаздрив би не один виконавець. Але ще більше лишилося по Штокалкові.

Він був "авдіофілом", який мав у своєму помешканні якісну звукову апаратуру, на якій записав годин двадцять музики. Як і бувало з його рукописами, які відписувалися спершу від руки, а потім копіювальними машинами, так і звукозаписи відписували ті, що любувалися його музикою, або хотіли навчитися техніки від нього. Дехто розшифровував ці записи на ноти й потім намагався відтворити його гру. Деякі з цих записів появилися після смерті Штокалка в Нью-Йорку в альбомі двох довгограючих платівок під кінець 1960-их рр.⁵

Якість цих звукозаписів дуже неодинакова. Деякі записи очевидно пробні, видно, що це тільки підготовка до остаточної версії. Інші - завершені твори, що не вимагають ніякої дальшої обробки. Саме такі записи використано на довгограючих платівках.

Штокалкові звукозаписи можна поділити на такі категорії:

1. Народні пісні
 - 1.1 Історичні пісні
 - 1.2 Пісні про кохання
 - 1.3 Жартівливі пісні

- 1.4 Пісні літературного походження
2. Інструментальні твори
 - 2.1 Традиційний кобзарський репертуар
 - 2.2 Експериментальні твори
3. Канти
4. Думи
5. Билини

Перша група - такі твори, що їх може виконувати хто-будь, чи сам, чи громадою, з пригрою на будь-якому народному інструменті, або без неї. Що тут приграє бандура - не має особливого значення, її могла б замінити чи скрипка, чи сопілка, чи якийсь інший інструмент.

Друга група - традиційний кобзарський репертуар, який Штокалко вивчав у раних 1940-х рр. у Львові. Він опрацював цей репертуар передусім через його красу, але також, щоб розвинути свою феноменальну техніку. Пізніше, про що буде мова згодом, Штокалко записав оригінальні композиції, або імпровізації в нетрадиційних ладах. У більшості української народної музики використовуються мажор (передусім іонійський, але також лідійський та міксолідійський лади) та мінор (передусім еолійський, також фригійський лади). Але в деяких записах Штокалко грає у дорійському ладі з підвищеним IV ступнем, що дає творам певний "східний" характер. Хоч Штокалко тій композиції назви не дав, але її названо "Орієнтальний етюд" на вищезгаданій платівці.

Штокалка цікавили ці ладіві можливості й він скомпонував чи пак імпровізував свої атональні етюди. В одному він використовує звукоряд C Dis E F G As H, що дає таку черговість півтонів: 3 1 1 2 1 3 1.

Релігійні канти належали до невід'ємного кобзарського репертуару в XIX ст. У них оспівуються біблійні події (Потоп, Страшний суд), або життя святих. Отже Штокалко записав три версії Потопу, дві Страшного суду та одну про Святого Юрія Змієборця. Цей жанр зберігся частинно в репертуарі деяких церковних хорів, але мало діяспорних бандуристів плекає його.

Як уже згадано, коли майже будь-хто міг співати вищенаведені народні пісні, думи були виключно бардівським (кобзарським та лірницьким) репертуаром. Гуртом його не можна виконувати, оскільки і мелодію, і текст, до більшої

чи меншої міри, компонувалися наново при кожному виконанні⁶. З одним винятком, Штокалко виконував їх у т. зв. лебійських ладах. (Слово "лебій" він узяв із бардівського аргю, де воно означає "майстер-музика"). Цей лад побудований на вищезгаданому дорійському ладі з підвищеним IV ступнем та увідним тоном під нижчою тонікою. Якщо прийняти А як дорійську тоніку, то бандура матиме такий стрій:

нижча октава: Gis A H C Dis E Fis

вища октава: G A H C Dis E Fis

Таким чином, черговість півтонів у нижчій октаві (з увідним тоном) - 1 2 1 3 1 2 1, а у вищій - 2 2 1 3 1 2 1 і т.д.

Серед Штокалкових записів є думи про Марусю Богуславку, Олексія Поповича, Козака Голоту та Втечу трьох братів з Азова, з турської неволі.

Виконуючи думи у XIX ст., кобзарі співали їх з досить простою пригрою, але Штокалко давав бандурі значно більшу, хоч не першорядну роль. Це наглядно в думі про Олексія Поповича, де бандура на початку змальовує картину наростаючої бурі й так уводить слухача в саму думу. Під час речитативу голос виконавця завжди на першому місці, і щойно, коли бандурист відспівав фразу, він може пописуватися пригрою на бандурі. У цьому Штокалко пішов куди далше, як будь-хто з його попередників. Цікаво простежити цей жанр у його послідовників. Принаймні двоє записали думу про Козака Голоту майже нота в ноту так, як її виконував Штокалко⁷.

Близкуче опанувавши жанр дум, Штокалко звернувся до билин. Якщо думи - виключно український жанр, то билини збереглися тільки на далекій півночі Європейської Росії. Їхня поетика зовсім інакша від дум. Думи не мають стрічкової структури, рядки можуть бути різної довжини, можуть римуватися або ні, а російські билини мають куди строгішу будову. Так що ж привабило Штокалка до цього жанру? Хоч билини збереглися тільки на Біломорщині, тематично вони тісно пов'язані з київським двором Володимира Святославича (пізніє X ст.). Можна припускати, що цей жанр виник в Україні, але вимер там, можливо витіснений пізнішим епічним жанром — думами.

Таким чином, Штокалко постановив відновити цей жанр в українському фоль-

клорі. Йому не вистарчило просто пере-класти биліни з російської на українську мову та співати їх на первісні мелодії. Він переосмислив ці епічні пісні по лінії дум (поетика українського жанру) та імпровізував оригінальні мелодії, передусім у мажорному (іонійському) ладі, а іноді в мінорному (еолійському). Штокалко записав три биліни: про Іллю Муромця та Соловія Розбійника, про Добриню та про Святогора.

Фольклористи можуть висловити застереження, чи це справді фольклор. На перший погляд насувається від'ємна відповідь але ніколи так просто не буває. Деякі ентузіясти вже розшифрували Штокалкові биліни й виконують їх⁸. З часом, талановиті бандуристи почнуть виконувати їх по Штокалкових напрямних і вони можуть стати фольклором сучасних бардів.

Таким чином, Штокалкові звукозаписи не тільки скарбниця кобзарського фольклору, але одночасно й ланка між сивою давниною та сучасними бандуристами, зокрема в Україні, де вищезгадані жанри були суворо проскрибовані радянською владою.

¹ Переклад доповіді, відчитаної 29 травня 2000 р. на конференції Канадської асоціації фольклористів, що відбулася на дворі Альбертського університету в Едмонтоні.

² Zinovii Shtokalko, *A Kobzar Handbook*, Translated and annotated by Andriy Horniatkevyc. (Edmonton: CIUS, 1989).

³ Зіновій Штокалко, *Кобзарський підручник*. Зредагував і підготував до друку Андрій Горняткевич (Едмонтон-Київ: Видавництво Канадського інституту українських студій, 1992).

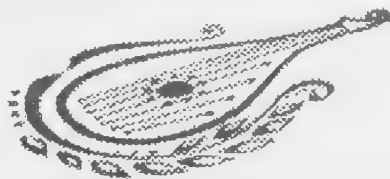
⁴ Зіновій Штокалко, *Кобза*. Збірка п'єс для бандури. Зредагував і підготував до друку Андрій Горняткевич. (Київ-Торонто-Едмонтон: Канадський інститут українських студій, Видавництво "Таксон", 1997).

⁵ *О думи мої — пам'яті бандуриста З. Штокалка*. (New York, Surma, [ca. 1970]).

⁶ Alfred B. Lord, *The Singer of Tales*. (New York: Atheneum, 1978).

⁷ *Галина Менкуш*. (Beaconsfield, QC: Yevshan, 1991 [CYFP1078]); Тарас Лазуркевич, ... *І прадіди в струнах бандури живуть*. (Львів: АСФ "Kobzar", 1994).

⁸ Таку транскрипцію биліни про Іллю Муромця та Соловія Розбійника зробив Михайло Андрець.

Andriy Horniatkevyc
Modern Languages and Cultural Studies
University of Alberta

ZINOVIIY SHTOKALKO'S RECORDINGS¹

Among devotees of the Ukrainian national instrument, the bandura, the name of Zinoviy Shtokalko is uttered with awe, almost with reverence, because for most of the century there was no one, at least not in the diaspora, who could match his playing technique.

But who was Zinoviy Shtokalko? He was born in 1920 in a priest's family, the fourth of five sons. His older siblings died in childhood, and perhaps this motivated him to choose medicine as his profession. Upon completing his secondary education he could not enroll in medical school because in inter-war Poland, which controlled that part of Ukraine, there was a quota for Ukrainians in medical schools. Ironically, the situation changed when the Soviet Union annexed this region into the Ukrainian SSR in 1939. Ironically, because being a priest's son was not the ideal social

background, but in Shtokalko's case it did not harm him. His early medical studies were interrupted by the Nazi-Soviet war, and Shtokalko completed his medical education only after the war in Munich University where he defended his doctoral dissertation on the biochemistry of carcinogenesis. Having completed his medical education, Shtokalko emigrated to the United States in 1952, but he had to fight all the way to the Supreme Court before his medical diploma was recognized as being equivalent to an American one. With his medical credentials finally established, he worked in various hospitals in New York City, and privately treating - often for free - indigent patients in Harlem. As part of his medical treatment, besides traditional western medicine, Shtokalko also turned to such then virtually unknown techniques as acupuncture. Ever the outsider, while the

American medical establishment was (and still is) dead set against socialized medicine, Shtokalko spoke out for universal health care. His personal life was not a happy one, and Shtokalko succumbed to liver disease in 1968 as a result of substance abuse.

Shtokalko was nothing if not a renaissance man. He did medical research on cancer, he was a talented graphic artist, his (and some of his friends') literary writings brought surrealism and the theatre of the absurd into Ukrainian literature.

But it is not the physician, nor the graphic artist, nor the writer Shtokalko who is of interest to folklorists. His father was a military chaplain during the First World War, and brought a bandura with him from central Ukraine in the hope that one of his sons would take an interest in it.

Tragically, Ivan, the son for whom the instrument had been intended, died at an early age, and it was only Zinoviï who later took to the instrument. We do not know who his first teacher was, but later he was taught by Bohdan Klevchutsky. Shtokalko was one of those rare individuals who take what little their teachers can offer them, and then develop it far beyond that, thanks to their own great talent. After completing his secondary education Shtokalko lived in Lviv, and it is most likely there that he became familiar with the folkloric holdings of the scholarly and educational institutions in that city. Here, he became familiar with transcriptions of traditional bandura repertoire from the late nineteenth century, or possibly even with sound recordings made at the beginning of the twentieth.

Shtokalko had gone so far, that during the first Soviet occupation of Western Ukraine he was approached to prepare an instruction manual for the bandura. Indeed, Shtokalko proceeded to arrange a number of folk songs for the bandura, but whatever plans the People's Commissariat of Education of the Ukrainian SSR had for

him and his prospective manual, these came to naught in 1941 with the outbreak of the Nazi-Soviet War. Later, during the Nazi occupation of Ukraine, members of the reconstituted Bandura Chorus came to Western Ukraine and met the young Shtokalko there. Seasoned professionals from this ensemble were simply awed by the technique of this young musician.

Shtokalko understood that there was considerable value in what he had barely begun under the Soviets. He continued arranging regular Ukrainian folk songs for the bandura, but he also worked on those songs which were the core repertoire of folk bards in the nineteenth century. He started working on this in 1940, with the bulk from November 1941 to January 1942. This corpus embraces 105 songs.

Much later, in the mid-1950s in New York, Shtokalko turned to what might have been called the original project - an instruction manual for the bandura.

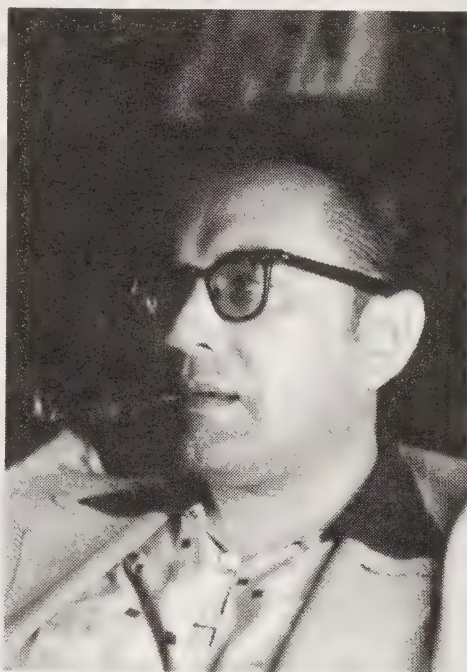
His scores were first copied by hand by various bandura enthusiasts - even during his lifetime

Shtokalko lent them out freely - and later they were photocopied. In 1989 the Canadian Institute of Ukrainian Studies published first an English translation of the instruction manual, then 1992 saw the publication of this work in the Ukrainian original, and the collection of his scores for bandura appeared in Ukraine in 1997.

During his lifetime, Shtokalko published one *duma* (Ukrainian epic song) on a 78 rpm phonodisc.

These works alone would have been sufficient for subsequent generations of bandurists to hone their performance skills and would have given a repertoire that would have been the envy of many a bandurist. But there is more to Shtokalko's legacy.

Shtokalko was an audiophile who had fairly-sophisticated home audio-tape equipment, and on it he recorded some

Z. Shtokalko in 1950s
З. Штокалко в 1950х рр.

twenty hours of music. Just as was the case with his manuscripts, which were copied by hand or xerographically, numerous copies of these audio tapes were made by those eager to study his formidable technique. Indeed, some have gone to the trouble to write out scores on the basis of these recordings. Some of these works were issued in a posthumous album on two vinyl discs in 1970.

The quality and nature of these home recordings varies. Some are clearly works in progress, virtually exercises for what was intended to be the final take. Others are complete works that require no additional editing or revision. It is from the latter category that the long-playing album was produced.

The music that Shtokalko recorded can be divided into several categories:

1. Folk songs
 - 1.1 Historical songs
 - 1.2 Love songs
 - 1.3 Humorous songs
 - 1.4 Songs of literary origin
2. Instrumental pieces
 - 2.1 Traditional bandura music
 - 2.2 Experimental pieces
3. Chants
4. *Dumy*
5. *Byliny*

The first group could be described as instrumentally indifferent, that is to say, these songs can be sung either by the solo voice or accompanied by any instrument. The fact that the accompanying instrument is the bandura is almost immaterial. It could just as easily have been a violin, a recorder or any other instrument.

The second group represents above all traditional bandura repertoire that he had learned from scores during his early twenties in Lviv. He drew on this material above all for its own intrinsic beauty, but also as a powerful didactic device to develop further his already formidable technique. Since some of the genres still to be discussed required it, Shtokalko did some original compositions, or more correctly improvisations in modes other than the traditional major (primarily ionian, also lydian and mixolydian) or minor (chiefly aeolian, also phrygian). Some of them were based on the dorian with a raised fourth, a mode with a distinctly oriental or Middle Eastern flavor. Although Shtokalko did not give this work a title, it was called posthu-

mously "Oriental Etude" on the aforementioned vinyl album.

Then he decided to stretch the limits even further and composed or improvised his two Atonal Etudes. One of them uses the scale C D# E F G Ab B, giving a sequence of 3 1 1 2 1 3 1 semitones.

Nineteenth century bards almost always included religious chants in their repertoire. These would be based on Scriptures, e.g., the Deluge, the Last Judgment, or about individual saints. Shtokalko also experimented with this genre, and recorded three versions of the "Deluge", two of the "Last Judgment" and one about St. George the Dragon-Slayer. This genre, although rather endangered, did survive in various arrangements performed by church choirs; in the diaspora, very few bandurists have these in their repertoire.

Unlike the aforementioned folk songs that could be sung by virtually anyone, the *dumy* were epic songs that were the exclusive domain of bards. They could not be sung by a group because the genre is primarily an improvisational one in which both the melody and the text are more or less composed anew with each performance. With one exception, Shtokalko performed them in a special mode that he called *lebian* (from *lebiy* - master musician in the argot of the bards' guilds). They are based on the dorian mode with a raised fourth, and a leading tone under the lower tonic. Thus if the dorian tonic is taken as A, then the tuning of the bandura would be as follows:

lower octave :G# A B C D# E F#
upper octave: G A B C D# E F#

Thus the semitone sequence in the lower octave (with the leading tone) is 1 2 1 3 1 2 1, and then 2 2 1 3 1 2 1, etc.

Shtokalko recorded the aforementioned *duma* about Marusia of Bohuslav, as well as those about Oleksiy Popovych, the Escape of the Three Brothers from Turkish captivity in Azov, and about the Cossack Holota.

In the past, i.e., in the nineteenth century, most bards were content to sing (chant) the *duma* with rather minimalist instrumental accompaniment. Shtokalko instead chose to give the bandura a much more prominent though not primary role. This is most evident in the *duma* about Oleksiy Popovych, in which the instrumental introduction portrays a gathering storm,

and only once that picture is established with the listener does he get into the narrative proper. During the recitative it is always the human voice that is primary; only when a given phrase is completed does the performer permit himself to play an eloquent interlude on the bandura. In this technique Shtokalko rose far beyond anything done previously by any other bandurist. It is interesting to trace this genre in subsequent performers. At least two of them have recorded the *duma* about the Cossack Holota almost note for note, the way Shtokalko performed this piece.

Armed with this experience, Shtokalko turned to the *byliny*. Unlike the *dumy*, which are a uniquely Ukrainian folkloric genre, the *byliny* have survived only in the far north of European Russia. Their poetics differs considerably from that of the *dumy*. While the *dumy* have no rigid verse structure, and each line can be of varying length, with or without rhyme, the original Russian *byliny* are much more structured.

What attracted Shtokalko to this genre? Although they have survived only in the Far North (White Sea region) of Russia, the subject matter deals primarily with the princely court of Volodymyr Svyatoslavych in Kyiv (late tenth century). It may be assumed that the genre had its origin in Ukraine, but died out there, possibly displaced by a subsequent epic genre, namely the *dumy*.

Shtokalko decided to reclaim these epics for Ukrainian folklore. He was not satisfied merely to translate them from Russian into Ukrainian and sing them to the original melodies. He reinterpreted these epics along the lines of the *dumy*, using the poetics of the Ukrainian genre, and improvising original melodies, though now staying largely in the traditional major (ionian) or sometimes minor (aeolian). Shtokalko recorded three *byliny*: about Ilya from Murom and Soloviy the Brigand, about Dobrynya, and about Svyatohor.

Strict folklorists might question whether this is indeed folklore. On the surface of it, the answer appears to be negative, but things are never that simple. Some enthusiasts have already scored these *byliny* to master playing them and are performing them. In time, talented individuals may start improvising them along the lines set out by Shtokalko, and thus they

may indeed become the folklore of modern bards.

Thus we can see that Shtokalko's home recordings are not only a treasure of traditional bardic folklore, but a link which connected contemporary bandurists, especially in Ukraine where the aforementioned genres were strictly proscribed under the Soviets, with an ancient tradition. ❁

¹ This paper was presented at the annual meeting of the Folklore Studies Association of Canada on 29 May 2000 at the University of Alberta in Edmonton.

² Zinovii Shtokalko, *A Kobzar Handbook*. Translated and annotated by Andriy Horniatkevyc". (Edmonton: CIUS, 1989).

³ Зіновій Штокалко, *Кобзарський підручник*. Edited and prepared for publication by Andriy Horniatkevyc (Edmonton-Kyiv: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1992).

⁴ Зіновій Штокалко, *Кобза*. A Collection of Songs for Bandura. Edited and prepared for publication by Andriy Horniatkevyc. (Kyiv-Toronto-Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, "Takson", 1997).

⁵ *О думи мої — пам'яті бандуриста З. Штокалка*. (New York, Surma, [ca. 1970]).

⁶ Alfred B. Lord, *The Singer of Tales*. (New York: Atheneum, 1978).

⁷ *Halyna Menkush*. (Beaconsfield, QC: Yevshan, 1991 [CYFP1078]); Taras Lazurkevych, ... *Ancestors Live in Sounds of Bandura*. (Lviv: ACF "Kobzar", 1994).

⁸ The *bylina* about Ilya Muromets and Soloviy the Brigand has been transcribed by Michael Andrec.

PLEASE SUBSCRIBE TO
"BANDURA" AND TELL YOUR
FRIENDS TO INSURE FUTURE
ISSUES!

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ,
РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ЖУРНАЛ "БАНДУРА"!
"БАНДУРА" - ЦЕ ЄДИНИЙ
МУЗИЧНИЙ ЖУРНАЛ НА
ЗАХОДІ!
ТІЛЬКИ ВІД ВАС ЗАЛЕЖИТЬ
ІСНУВАННЯ ЖУРНАЛУ
"БАНДУРА"!

Віолетта Дутчак

кандидат мистецтвознавства,

доцент Прикарпатського університету ім. В. Стефаника в Івано-Франківську

"КОБЗАРСЬКИЙ ПІДРУЧНИК" ЗІНОВІЯ ШТОКАЛКА

Теоретичні і практичні узагальнення

Серед методичної літератури для бандури (підручників, шкіл гри, самовчителів), що з'явилися в останні роки, особливо слід відзначити ті видання, які відкрили для бандуристів нову сторінку пізнання, сприяли пошукові нових і відновленню призабутих способів та прийомів гри. До них належить і "Кобзарський підручник" Зіновія Штокалка (1920-1968), видатного українського бандуриста, виконавська діяльність якого тісно пов'язана з Північною Америкою.

Індивідуальність Зіновія Штокалка настільки унікальна, що це не могло не позначитися на всіх справах, до яких він долучився - чи то фахова лікарська практична і наукова діяльність, чи літературні студії, чи виконавство на бандурі, чи методико-теоретичні узагальнення гри, чи звуко-експериментаторство, чи фольклорно-етнографічні дослідження. В цій універсальності його постать можна порівняти з Гнатом Хоткевичем.

Для українських бандуристів З. Штокалко був відомий перш за все як чудовий виконавець, один із найкращих інтерпретаторів думового репертуару. Його записи досі вважаються зразковими, на них вчаться нові покоління бандуристів.

Видання "Кобзарського підручника" З. Штокалка у 1992 році в Україні було здійснене під егідою Канадського інституту українських студій при Альберт-

ському університеті. Оскільки підручник існував у вигляді рукопису, його редактуванням та підготовкою до друку ми завдячуємо професорові того ж університету доктору філології п. Андрієві Горняткевичу, невтомному пропагандистові творчої спадщини З. Штокалка. Поява

цього підручника стала відкриттям для молодих бандуристів України. Адже переважаючий чернігівський (київський) спосіб гри, а відповідно й інструментарій, не давав уявлення про незвідані можливості бандури, особливо на засадах харківського способу гри.

Редактор видання д-р А. Горняткевич сподівався, що "після виходу у світ "Кобзарського підручника" Зіновія Штокалка його бандура набуде широкого розповсюдження й в Україні...", харківська бандура "має стати альтернативним інструментом та

існувати поряд, незалежно" ("Культура і життя", 1992).

Підручник Штокалка досить вагомий за об'ємом, містить дві частини - теоретичну "Вступ" (9 розділів) та практичну "Вправи" (46 розділів). Теоретична частина охоплює широку проблематику - питання походження інструменту (генеза, еволюція бандури, формування специфіки виконавства, порівняльна характеристика з іншими інструментами - лютнею, гусями, тощо); дослідження етимології назв для позначення бандури (в цьому наукову роботу З. Штокалка можна

З. Штокалко в 1939 р. • Shtokalko in 1939

порівняти з пошуками, які здійснював у свій час Г. Хоткевич). Крім того, автор детально подає будову інструменту, описує його частини ("номенклатура інструменту").

Надзвичайно цінними розділами є методичний опис та пояснення способів гри на бандурі (харківського, полтавського і київського) та узагальнення досліджень кобзарських строїв. Штокалко констатує "... підставова кобзарська табулятура має більш стандартизовані звукоряди, яким характерна особлива діятонака. На базі цієї діятоніки допущена вільна мелодична надбудова зі своїми законами мелодики та гармоніки, що не раз протирічають європейським музичним законам." Тому автор аналізує кобзарські строї старовинних інструментів відповідно до записів М. Лисенка, О. Рубця, М. Домонтовича, Г. Хоткевича; подає стрій інструментів О. Вересая, П. Братиці, М. Кравченка; порівнює строї кобзи-бандури зі строями торбана (веселим і жалібним) та гуслів. Зіновій Штокалко вперше систематизує всі кобзарські строї, поділяє їх на косий, кубанський, почаївський, жалібний. Також він уперше вводить термін "лебійських" строїв, вживаючи цю назву для позначення звукорядів, що застосовуються у старовинному репертуарі кобзарів.

Завершують теоретичну частину підручника розділи, що присвячені строям сучасної ("модерної") бандури, способам перемикування, правилам настроювання інструмента (Додамо, що З. Штокалко рекомендував для гри власний інструмент конструкції С. Ластовича-Чулівського. Даний інструмент - це вдосконалена бандура харківського типу, має 14 басів та 23 приструнки, містить систему індивідуальних перемикачів - на кожній струні).

Практична частина - "Вправи" - це поступова розробка засобів для освоєння інструменту початківцями. Загально-музичні відомості автор вважав недоцільним вводити, проте паралельно до вправ подає деякі важливі розділи теорії музики (зокрема, про лади і їх види, про каденції і їх види, запис та розшифрування окремих специфічних способів гри на бандурі).

З. Штокалко розробляє вправи, аналізуючи при цьому закономірності побудови аплікатури ("пальцівки") та принципи спрямування вправи. Більша частина вправ носить інструктивний характер, вони переважно подані у вигляді

ді повторюваного мотиву у висхідному та низхідному русі, містять стрибки ("кидання", "мет" руки), чергують "стоячі" і "перехресні" ходи. За аналогією підручника Г. Хоткевича автор групує цю частину вправ відносно правої і лівої руки, поєднання обидвох рук, та також, відносно конкретного пальця чи пальців, що беруть участь у грі. Важливо, що кожна вправа, для якої характерні зміни положення пальців і кисті (порівняно із попереднім матеріалом), підкріплена фотоілюстраціями. Крім того, вправи можуть бути виконані різними штрихами (*legato*, *non legato*, *staccato*), у різних тональностях і ладах.

Інша частина вправ має художній зміст, це невеликі за обсягом пісні та п'єси. Штокалко свідомо подає репертуар відомих кобзарів та бандуристів - Г. Гончаренка, В. Ємця, М. Теліги, К. Мисевича, Ю. Сінгалевича, пов'язуючи таким чином теоретичні засади і художню практику, перевірену часом. Деякі зразки пісень та інструментальних творів розраховані на ансамблеву гру (на дві бандури). У переважній більшості художній матеріал охоплює традиційні твори кобзарського репертуару - різнохарактерні народні пісні, релігійні псалми, інструментальні танці (гетьманський гайдук, тропак, гречаники, дудочка, гопак, козачок та ін.). Цю частину вправ на основі народних пісень автор доповнює аналізом мелодики та гармонії, типів супроводу (синкопічного, мелодичного, переміжного басу тощо), засад транспозиції та спрощення запису. Подібні узагальнення мають місток у майбутнє - як прообраз наступних самостійних гармонізацій та імпровізацій на основі фольклорних зразків.

Окрему увагу З. Штокалко приділяє специфічним прийомам гри на бандурі, зокрема арпеджіято ("арпеджію та арпеджіювий акорд"), глісандо, шумовий акорд, орнаментальні фігури (мелізми), вібрато, тремоло, тремоляндо ("січені звуки"), детально описує методику освоєння гри, записи на письмі, практичне використання.

Слід відзначити ще одну сферу підручника - філософсько-концептуальну. Штокалко не лише систематизує навчально-методичний матеріал, але й формулює певні засади функціонування й майбутнього розвитку бандури як інструменту. Він розглядає кобзарство як "чинник симбіозу культурної народної традиції та творчого дерзання, новотворення народного генія", а кобзу-бандуру як "специфіч-

ний інструмент", що у своєму еволюційному розвитку, у протилежності до лютневих інструментів, відступав чим далі від універсалізму, достосовуючись до особливого діятонізму, звукорядових ладів та гармонічних традицій, що не вкладалися у вузькі рамки "універсального" європейського мажору й мінору та темперованого звукоряду."

З. Штокалко заперечує позитивність введення хроматики до бандури, оскільки вона обертається "затратою специфічних можливостей інструменту", зокрема діятоніки. Особливо нещадно автор ставиться до спроб транскрипцій для бандури, тому що "твори великих композиторів повинні були виконуватися в такій площині й такими засобами, для яких вони були створені... кобзарське мистецтво ніколи їм конкурувати не буде." Проте Штокалко все ж дає варіант перекладу для бандури "Української шумки" М. Завадського, здійсненого К. Мисевичем, підкреслюючи при цьому втрату в творі "багато чого, що було цінне у фортепіановому оригіналі...", підкреслюючи при цьому подачу "як матеріал для вправи."

Важливо, що автор особливо увагу

надає необхідності розуміння бандуристом-виконавцем стилю і форми, знання гармонії та основ композиції, вміння імпровізувати. В якості авангардного напрямку розвитку бандури Штокалко пропонує для освоєння і штучні звукоряди (повнотонна гама, атональні лади). Цінною є у підручнику і підсумкова бібліографія із 60 позицій, серед яких українські діяльні та іншомовні видання.

Період, що минув після виходу "Кобзарського підручника" З. Штокалка, можна із впевненістю назвати таким, що підтвердив сподівання його автора та видавця на повернення побутування харківської бандури в Україні. Відроджена харківська бандура, завдяки професору В. Герасименкові та його учням - Т. Лазуркевичеві та О. Созанському, переконливо демонструє широкі технічні та художньо-виразові можливості інструменту. А для всіх бандуристів та шанувальників бандурного мистецтва "Кобзарський підручник" З. Штокалка залишається цінним джерелом теоретичних і практичних знань. ●

Violetta Dutchak, Candidate of Art

Assistant professor, V. Stefanyk Precarpathian University

Zinovii Shtokalko's KOBZARS'KYI PIDRUCHNYK: Theoretical and Practical Generalizations

Among the methodological literature for the bandura (textbooks, schools of playing, self teaching manuals) that have appeared in recent years, deserving of special notice are those that have opened a new page in understanding for bandurists, that have helped in the revival of nearly-forgotten methods and techniques and the search for new ones. To this group belongs the "Kobzars'kyi pidruchnyk" [A Kobzar Handbook] of Zinovii Shtokalko (1920-1968), a renowned Ukrainian bandurist whose performance activities were closely connected with North America.

Zinovii Shtokalko's unique individuality was evident in all his endeavors, which included professional medical practice and research, literary work, bandura performance, methodological-theoretical generalizations regarding playing technique, audio experimentation, and folkloric-ethnographic studies. In this remark-

able versatility his character can be compared with that of Hnat Khotkevych.

To Ukrainian bandurists Shtokalko was famous first of all as a exceptional performer, one of the finest interpreters of *duma* repertoire. His recordings are still regarded as exemplary, from which generations of bandurists can learn.

The 1992 publication of Shtokalko's "Kobzars'kyi pidruchnyk" in Ukraine was initiated under the aegis of the Canadian Institute of Ukrainian Studies at the University of Alberta. Inasmuch as the handbook had existed only in manuscript form, for its editing and preparation for printing we can thank University of Alberta Associate Professor of Modern Languages Dr. Andriy Hornjatkevyc, a tireless promoter of Shtokalko's creative legacy. The appearance of this handbook opened the eyes of Ukraine's young bandurists. The still-pre-

dominant Chernihiv (Kyiv) instruments and style of playing have been a barrier to the understanding of the unknown possibilities of the bandura, especially those based on the Kharkiv style.

The editor of the publication, Dr. Hornjatkevyc, hoped that "after the appearance of Shtokalko's "Kobzars'kyi pidruchnyk" his bandura [would] attain widespread use in Ukraine" and that the Kharkiv bandura "should become an alternative instrument and should exist independently, in parallel [to the standard Kyiv-style bandura]" (*Kul'tura I zhyttia*, 1992).

Shtokalko's textbook is quite a large book. It is composed of two parts: the theoretical "Introduction" (9 chapters) and the practical "Manual" (46 chapters). The theoretical part encompasses broad problems -- the question of the origin of the bandura (genesis, evolution of the bandura, formation of specifics of performance, comparison with characteristics of other instruments -- lute, husli, etc.), and a study of the etymology of the word bandura (this scientific work of Shtokalko's can be compared with the research Khotkevych did in his time). In addition to this the author presents in detail the construction of the instrument, describing all of its parts ("Nomenclature of the Instrument").

An extremely valuable section presents a systematic description and explanation of the styles of bandura playing (Kharkiv, Poltava, and Kyiv) and generalizations from investigations of kobzar tunings. Shtokalko states, "[T]he fundamental kobzar's tablature has more standardized modes and is characterized by special diatonics. This diatonicity permits a free vocal superstructure with its own laws of melodics and harmonics that often contradict European musical laws."

The author analyzes the kobzar tunings of ancient instruments as recorded by M. Lysenko, O. Rubets, M. Domontovych, H. Khotkevych; gives the tuning of instruments of O. Veresai, P. Bratytsia, and M. Kravchenko; and compares the tuning of the kobza-bandura with the tunings of the torban (major and mournful) and the husli. Shtokalko was the first to systematize all the kobzar tunings, categorizing them as askew, Kuban', Pochaiiv, and mournful. He was also the first to introduce the term "lepii" tunings, using this name to designate the modes that were employed in the

ancient repertoire of the kobzars.

The theoretical portion of the textbook is completed by sections dedicated to the tuning of the contemporary ("modern") bandura with its system of ditals, and to comments regarding the instrument's tuning. (We should add that Shtokalko recommended for play an instrument constructed by S. Lastovych-Chulivsky. This is an instrument with 14 basses and 23 treble strings, with a system of ditals on individual strings).

The practical portion, the "Manual", is a progressive method aimed at familiarizing beginners with the instrument. The author deemed it unsuitable to include general theoretical information, but parallel to the exercises he gives some important musical theory sections (particularly regarding scales and their types, cadences and their types, and the recording and transcription of specific styles of playing the bandura).

Shtokalko develops the exercises, analyzing the necessary fingering and the principles and direction of the exercises. Most of the exercises are of an instructional character, typically given in the form of repeated motifs in rising and falling patterns containing jumps "throwing" or "casting" of the hand and alternating "static" and "crossover" movements. As is done in Khotkevych's handbook, the author organizes this group of exercises with respect to left and right hands, the combination of both hands, and also according to the specific finger or fingers that take part in playing. Significantly, each exercise for which there is a characteristic change of finger and hand position (in comparison with the previous material) is supported by photographic illustrations. In addition to this, the exercises can be performed with various strokes (legato, non legato, staccato) in various keys and modes.

Another group of the exercises has artistic content, consisting of short songs and other pieces. Shtokalko deliberately includes works from the repertoire of the renowned kobzars and bandurists H. Honcharenko, V. Yemetz, M. Teliha, K. Misesvych, and Yu. Singalevych, interweaving theoretical principles with elements of artistic practice that have stood the test of time. Some of the examples of songs and instrumental works are geared toward ensemble playing (for two banduras). The

great majority of this artistic material comprises works from the kobzar repertoire: folk songs of varied character, religious psalms, instrumental dances (Hetman's Hayduk, Tropak, Hrechanyky, Dudochka, Hopak, Kozachok and others). To this group of exercises based on folk songs the author adds an analysis of melody, harmony, and type of accompaniment (syncopated, melodic, mid bass etc.), the basis of transposition and simplifying notation. Generalizations such as these serve as bridges to the future, examples of future independent harmonizations and improvisations that may be created on the basis of folkloric examples.

Separate attention is given by Shtokalko to specific techniques of bandura playing, i.e., arpeggiato (the arpeggio and arpeggiated chord), glissando, noise chord, ornamental figures (melisms), vibrato, tremolo, and tremolando (chopped chords). He describes in detail the methods of mastering these techniques, writing them out in notation, and their practical application.

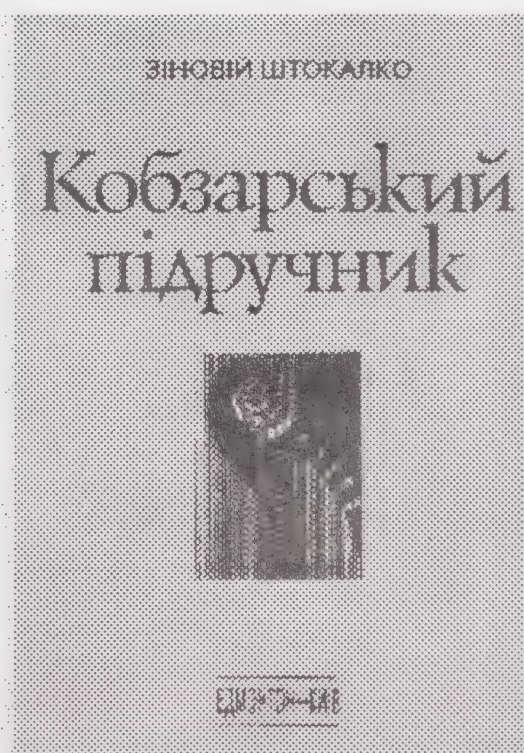
The philosophical and conceptual aspects of the manual also deserve attention. Shtokalko not only systematizes the educational-methodological material, but also formulates definite principles for the present capabilities and future development of the bandura as an instrument. He looks at kobzardom as "symbiosis between folk cultural tradition and the creative strivings, the creation of national genius", and the kobza-bandura as a "specific instrument" that in its evolutionary development, in contrast to lute-like instruments, had departed from universality, adapting itself to a specific diatonism, tonerows of modal and harmonic traditions that do not easily fit into the narrow framework of "universal" European major and minor and tempered scales.

Shtokalko denies that chromaticism of the bandura is an improvement, inasmuch as the bandura is transformed at the expense of the unique possibilities of the instrument," particularly the diatonic possibilities. The author harshly criticizes transcriptions for the bandura on the grounds that "the works of great composers should be performed in the same dimension and by the medium for which they were created. They will have no competition from the kobzar." Despite this, Shtokalko does

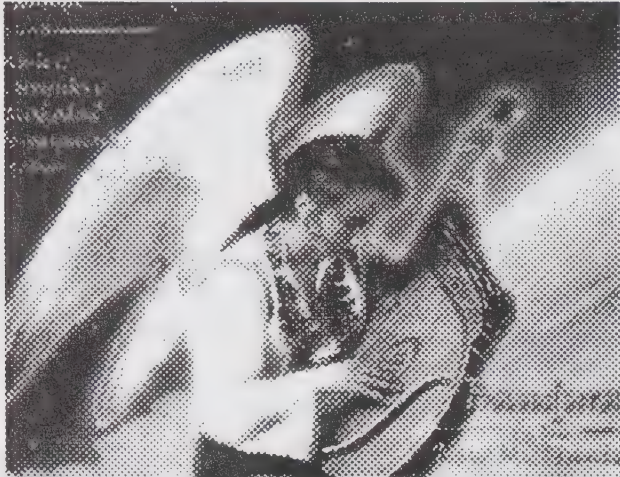
present a variant of M. Zavadsky's "Ukrainian Shumka" transcribed for bandura by K. Misevych, stressing the loss of "much that was valuable in the piano score" and emphasizing that this is presented "only as an exercise."

The author takes pains to note that it is indispensable that the bandurist-performer possess an understanding of style and form, knowledge of harmony and the basis of composition, and the ability to improvise. Shtokalko also suggests, as a more avant-garde direction for the bandura's development, the mastering of synthetic tunings (the whole tone scale, atonal modes). The handbook concludes with a valuable bibliography of 60 sources that includes Diaspora-Ukrainian and foreign-language publications.

In the time that has elapsed since the publication of Shtokalko's "Kobzars'kyi pidruchnyk" it can be said with certainty that it fulfilled the hopes of its author and the publisher for the return and re-establishment of the Kharkiv bandura in Ukraine. The renaissance of the Kharkiv bandura, thanks to Professor V. Herasymenko and his students T. Lazurkevych and O. Sozansky, convincingly demonstrates the instrument's extensive technical and artistic potential. For all bandurists and all those who honor bandura artistry, Shtokalko's "Kobzars'kyi pidruchnyk" remains a valuable source of theoretical and practical knowledge. ❁

ФЕСТИВАЛЬ БАНДУРА - 2000

Bandurist Oksana Zelinska • Бандуристка Оксана Зелинська

Фестиваль Бандура-2000 відбувся 17-19 березня 2000 р. в Оаквілі поблизу Торонта. Український осередок культури ім. Св. Володимира гостинно відчинив двері бандуристам з усього світу та прихильникам українського мистецтва. Ця подія відбулася завдяки канадській фундації "Бандура" та її невтомній голові **Оксані Реві**, як також головному ідеологові фундації, бандуристові, заслуженому артистові України **Вікторові Мішалову** та іншим особам, які уможливили такий цікавий фестиваль-конференцію.

До Торонта прибули бандуристи, композитори, конструктори, студенти, щоб обмінятися досвідом, проблемами і планами на майбутнє.

Під час триденного фестивалю було проведено 6 круглих столів та 6 тематичних концертів, а також урочистий бенкет і гала-концерт.

У день перший 17 березня відбулося відкриття, під час якого зачитали привітання і побажання успішного проведення фестивалю від прихильників та шановних осіб, які не змогли прибути, та вставанням і хвилиною мовчання було вшановано пам'ять довголітнього редактора нашого журналу бл. п. Миколи Досінчука-Чорного. Молебень провели у капличці священники місцевої української церкви, вшановуючи пам'ять усіх бандуристів та кобзарів минулого, а головню тих, які склали голови в боях, або були покарані різними панівними режимами.

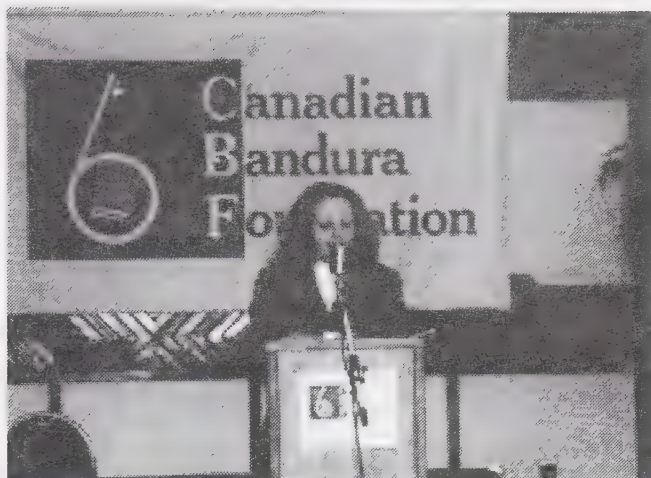
Перший концерт був присвячений думам, і відкрив його В. Мішалов короткою лекцією, у якій наголосив, що інтерес до цього жанру треба відновити і перечислив імена видатних людей, які зробили великий вклад у збереження дум - це Леся Українка, Олександр Бородай, Філярет Колеса та ін.

Виступили В. Мішалов (Торонто), який виконав думу "Про бідну вдову" на старосвітській бандурі, Наталка Гіль (Львів-Торонто) - "Плач Ярославни", Владислав Король (Ізраїль) - "Дума про Марусю Богуславку", Ляриса Дедюх (Київ) - "Плач Ярославни", і Тарас Лазуркевич (Львів), який на високому мистецькому рівні виконав Думу про Козака Голоту пригравачи на бандурі харківського типу роботи відомого конструктора і талановитого майстра, свого вчителя Василя Герасименка.

Цей жанр заслуговує на увагу молодого покоління, але, як зауважив Мішалов, є тяжко боротися з сучасною естрадою, з поп-мистецтвом, бо думи треба слухати уважно, прислухатися до тексту, бути готовим сприймати. Для цього треба перед виконанням перевести невеличку лекцію-пояснення про історію виникнення тої чи іншої думи, розтлумачити зміст. Сьогоднішній слухач для дум - в першу чергу діти, до яких треба приходити в школи на уроки співів, там виконувати і тим самим й виховувати. Для них дума - як казка, як старовинна історія, покладена на музику.

У першій сесії, яка називалася "Навчання дітей гри на бандурі в Україні та діаспорі" своїми думками поділилися Оля Герасименко-Олійник (Україна-США), Олесь Береговий (Аргентина), Надія Тарнавська (США), Алла Куцевич (Україна-США), Люба Романко (Україна-Канада), Романна Василевич-Лібець (Україна-США), та знаний керівник дитячих та молодечих бандурних ансамблів у Торонто В. Мішалов.

Оля Герасименко-Олійник у своїй доповіді описала умови навчання гри на бандурі в Україні: конкурсний вступ 7-8-

*Відкриття фестивалю - голова фундації
Оксана Рева • Opening remarks - president of
Canadian Bandura Foundation Oksana Rewa*

річних дітей до музичної школи, де учні мають заняття у класі бандури два рази на тиждень по 45 хвилин, а крім того відвідують уроки сольфеджіо, музичної літератури, заняття ансамблю та хору або оркестру. Серед музичних шкіл проводяться конкурси як серед окремих виконавців, так між ансамблями, що стимулює процес навчання. Діаспорні ж учителі бандури знаходяться в зовсім відмінних умовах (іншомовне середовище, навколо інша культура, засилля чужомовного телебачення), у яких бандура - засіб збереження молодого покоління при українській громаді, при українській культурі, отже тому тут є дуже важливим підхід до підбору репертуару.

Олександр Береговий, керівник молодечого ансамблю в м. Буенос-Айресі в Аргентині, зазначив, що в Україні існує професіоналізм, тоді як в діаспорі тільки одиниці взагалі займаються серйозно бандурою. Він зазначив, що з дітьми треба працювати дуже тактовно, щоб заохочувати і не відбити бажання, щоб не

*Студенти бандуристи Стефан Рева,
Юрій і Олесь Петлюри, гості з Києва
Роман Гриньків та Лариса Дедюх •
Bandura students Stefan Rewa, Yuriy and
Oles Petliura, Roman Hrynkiw
and Larissa Dediukh*

загубити їх.

Спираючись на свій досвід і знання, Береговий поділив техніку гри на бандурі на три види: Перший вид - "стягування" зберігся на еміграції, який бандуристи з України завезли після II-ї Світової війни у країни свого поселення. Завдяки Мішалову, який їздив до України і бачив, як розвивається бандурне мистецтво і техніка, у деякій частині діаспори розвивається "гітарна" техніка щипка, і третя нова техніка гри - це львівська школа (постановка руки В. Герасименка), при якій рука зовсім вільна і певними технічними засобами досягається чистота і виразність гри на бандурі. Відносно підбору репертуару О. Береговий зазначив, що особисту перевагу він надає тому, який діти люблять і зауважив, що краще давати менше вивчати, але вимагати якості.

Наступним промовцем була **Надія Тарнавська**, яка описала своє відношення до бандури, участь у кобзарських таборах. Тарнавська - представник американської української діаспори, народжена у США. За освітою - педагог, а також виступає в складі фольклорного ансамблю "Дівчата з кухні". Вона - шанувальниця таланту Ніни Матвієнко, співає "білим голосом" і є автором збірника нот для маленьких бандуристів, який видала Освітня бандурна комісія у Клівленді, Огайо.

Алла Куцевич, випускниця Львівської консерваторії, зараз учитель гри на бандурі в Нью-Йорку, заторкнула потребу двомовних навчальних посібників з ілюстраціями, а також збірника для дитячих ансамблів бандуристів діаспори.

Віктор Мішалов перелічив підручники школи гри на бандурі - Бобиря, Кабачка, Опришка, які були видані

*Професор Василь Герасименко,
Оксана Герасименко зі Львова і
Владислав Король з Торонто •
Professor Vasyl Herasymenko, Oksana
Herasymenko (Lviv, Ukraine),
Vladyslav Korol (Toronto)*

двадцять або й більше років тому назад. В. Мішалов проводить велику роботу у Торонті, заохочуючи і прилучаючи дітей до бандури, а також організовує виступи кращих бандуристів з України, щоб молодь мала з кого брати приклад.

Навчання гри на бандурі, на його погляд, існує професійне і аматорське, і він думає, що в певних рамках воно переплітається.

Зараз болюче питання для бандуристів у діаспорі - знаходити спонсорів. Треба переконувати членів управи при українських студіях, школах та інших установах, що бандура - це мова, поезія, музика, що це знаряддя для збагачення духовності дитини. Багато бандуристів, які виростили в діаспорі, чи які приїхали з України, зараз викладають українську мову в школах, причетні до підтримання і розвитку українських громад.

Люба Романко вже шість років працює керівником українського відділу в публічній Торонтській школі. Вона зазначила, що бракує нотного матеріалу, який би підходив для групового навчання бандурних ансамблів. У Торонто при денних школах можливо створювати ансамблі бандуристів. Ще одна проблема - дістати дешеві бандури для дітей.

Наступною слово взяла **Романна Василевич-Лібець** з Міннеаполісу, Міннесота, США, громадський діяч. Вона щойно три роки в діаспорі, але вже активно включилася у життя української громади свого міста. Р. Василевич-Лібець мала за вчителя Василя Герасименка, якого

Виконавці дум (зліва направо): Віктор Мішалов, Наталія Гіль, Тарас Лазуркевич і Владислав Король

згадала з великою пошаною, і зазначила, що строгий учитель завжди вимагав професійного підходу до бандури. Він виробляв смак до повноцінного звуку, серйозно і наполегливо працював над звуковидобуванням.

Після сесії в цей же день відвідувачі перейшли до Північної залі, щоб послухати бандурну музику.

Другий концерт був складений з виступів представників різних шкіл гри на бандурі - у ньому взяли участь Владислав Король, учень Мішалова, Лариса Дедюх - викладач Київської музичної академії, яка виконала два вокальні твори, Роман Гриньків з тієї ж академії, та інші виконавці. Прозвучали різні інструментальні твори, автентичні кобзарські та авторські, зокрема прем'єри: Мирослава Скорика "Листок до Альбому" та Юрія Олійника "Карпатський ескіз" у виконанні Олі Герасименко-Олійник, та "Маленький мотив великого смутку", який загравав одночасно на сопілці та бандурі автор Тарас Лазуркевич.

У другий день 18 березня відбулися сесії "Бандура в Україні", "Бандура в діаспорі", "Композитори для бандури" та три концерти - виступи жінок-бандуристок, концерт малих ансамблів, та солістів-бандуристів.

Сесію "Бандура в Україні" вступним словом відкрив В. Мішалов і надав слово голові добродійного фонду "Кобзар" зі Львова **Тарасові Лазуркевичу**, який коротко розказав про стан бандурного ви-

*Перша сесія - Лаврентія Туркевич, Олесь Береговий та Валентина Родак
• First session - Lawrentia Turkevych, Alexander Beregovoy, Valentyna Rodak*

*Оксана Родак - Торонто Київ
Oksana Rodak - Toronto-Kyiv*

конавства в Україні, де існують аматорські кола, а також бандуристи - солісти й ансамблі, які мають належну освіту й працюють у професійних установах: у Києві це державний оркестр народних інструментів, оркестр республіканського радіо, хор ім. Г. Верйовки, Національна капеля бандуристів, артисти-бандуристи при обласних філармоніях. Лазуркевич відзначив майстра та учителя В. Герасименка, який зробив революцію в конструкції бандури, підняв рівень виконавства і поставив її в одне коло зі скрипкою, гітарою та арфою та іншими світової слави музичними інструментами. Герасименко давно відчував, що бандура має великі невідкриті можливості.

Далі слово було надане професору **Василеві Герасименку**, який привітав учасників й зазначив, що цей зліт бандуристів має дуже велике історичне значення для Північної і Південної Америки та й для України в першу чергу.

Чому почалося вдосконалення бандури? - в Україні бандуру ввели в навчальний процес у дитячі музичні школи поряд з іншими музичними інструментами - фортепіано, скрипкою, баяном, домрою, почалося навчання і змагання цього інструменту. В той час як домра (завезений і насильно поставлений російським большевицьким урядом музичний інструмент) перебрала педагогічний репертуар від скрипки, а фортепіанна література існує вже століттями, то бандура такого репертуару не мала, і учні, котрі виступали поряд з іншими музикантами, виглядали "бідненько". Звичайно, можна продовжувати та й потрібно бавитися в

етнографію, але завдання учителів у навчальному процесі інше - заохотити учня, привернути публіку, яка тепер стала дуже вибаглива.

Нотна література для бандури зазнала великого впливу формування з інших музичних інструментів - учителі-бандуристи звернулися до перекладів етюдів, легких п'єс з фортепіано, скрипки, гітари.

Герасименко ще додав, що тепер постає нова проблема - відроджується **бандура харківського типу**, яка має індивідуальну мову і постає питання розвитку репертуару для неї. У Львові поштовхом для її відродження стало прослуховування записів Зіновія Штокалка. Вони дуже вразили майстра і водночас викликали гіркі почуття, що багато часу було змарновано надармо. Останніми роками Герасименко займається проблемами харківської бандури, але щоб запустити у виробництво, потрібні ентузіасти, продовжувачі справи та й підтримка зацікавлених осіб.

Професор також зазначив, що в Україні бандура розвивається, але сумно, що протягом 80-ти років було дуже обережне ставлення, якщо порівняти як це було з російськими інструментами - баяном, домрою, які мали підтримку від держави, на них працювала промисловість, яка виготовляла інструменти, для них друкувалась нотна література, в той же час коли бандура "втішалась краплями роси."

На сьогоднішній день чернігівська фабрика музичних інструментів бандур не виробляє, а львівська фабрика довгий

*Надія Тарнавська з Клівленду
Nadia Tarnavska, Cleveland*

час виробляла брак.

Герасименко згадав розмову зі знайомим, який побував на музичній фабриці у Німеччині. Там він побачив, що підприємство має різні цехи - де виробляються різної якості інструменти. Національні держави поважно ставляться до майстрів, підтримують їх.

Основна функція бандури повинна бути пов'язана з народним мелосом. Хочеться, щоб бандурист був "озброєний" добрим інструментом, володів технікою, всіма засобами музичного виконавства, і викликав щире захоплення у слухача. Також треба зацікавити композиторів, потрібно також щоб і бандуристи писали музику для бандури.

Діти, які навчаються і закінчують музичні школи в Україні, переймаються глибокою естетикою, беруть ці паростки ціле життя, а більш обдаровані ідуть далі - з них формуються якісні виконавці.

В діаспорних умовах важко вимагати доброї постановки, якісного звуковидобування. Тут велике значення для викладача мати людський талант зацікавити, заінтригувати дитину.

Наступним слово взяв **Роман Гриньків** - киянин, який здобув музичну освіту в Музичній академії і працює там викладачем. Його останні творчі здобутки - співпраця з композитором Тараненком над написанням нових творів для бандури, запис компактних дисків, у тому числі з відомим гітаристом Ал ді Меолою, а також - сучасна інтерпретація музики, концертні виступи та моделі інструменту. При конструкції Роман головну увагу звертає на акустику. Він також засновник та голова добродійного фонду "Золотий акорд". За його допомогою збирається духовна спадщина - це проект, який був описаний в попередньому числі нашого журналу (№ 69-70, стор. 50).

На радіопередачі "Кобзарський майдан" її редактор Юрій Боровик старається підвищити рівень, збагатити матеріалами, але потрібне коло кореспондентів,

Сесія "Бандура в діаспорі" - зліва направо Юліян Китастий, Олег Махлай, Валентина Родак, виступає Оксана Метулинська • "Bandura in diaspora" - from left to right - Julian Kytasty, Oleh Mahlay, Valentyna Rodak, Oksana Metulynska - speaker

нові надходження записів та матеріалів. Гриньків зауважив, що цей фестиваль у Канаді започатковує дуже добрий старт для бандуристів.

Третій концерт - це були виступи бандуристок - Оксани Родак (Торонто-Київ), Оксани Зелінської (Львів-Торонто), Алли Куцевич (Львів-Нью-Йорк), Оксани Герасименко (Львів), Лариси Дедюх (Київ), Олі Герасименко-Олійник (Львів-Сакраменто), Наді Тарнавської (Клівленд).

Третя сесія мала назву "Бандура в діаспорі" і в роботі брали участь інструктори кобзарських таборів та представники бандурних колективів діаспори - Олег Махлай - керівник Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка, Валентина Родак - довгорічний керівник кобзарських таборів ОДУМу, Оксана Метулинська, Юліян Китастий, Надія Тарнавська, Олександр Береговий. Вони познайомили слухачів з тією роботою, яка проводиться серед дітей третього та четвертого покоління українців Канади, США та Аргентини, як бандура допомагає відкривати молодому поколінню культуру народу їхніх батьків та дідів.

У четвертому концерті бандуристів взяли участь малі форми бандурних ансамблів - дуети "Лісова пісня" у складі Алли Куцевич та співачки Людмили Грабовської, "Бандурна розмова" у складі Олега Созанського і Тараса Лазуркевича, тріо бандуристок "Горлиця" у складі Віри Зелінської, Ольги Янчук та Надії

Цьох, тріо Оля-Оксана-Оля у складі Олі та Оксани Герасименко та Олі Стащишин, Експериментальне бандурне тріо у складі Юліяна Китастого, Юрія Фединського та Михайла Андреця, тріо у складі Олега Созанського, Віктора Мішалова і Тараса Лазуркевича. Під час фестивалю створився також ансамбль "Львівська консерваторія в еміграції", до складу якого увійшли випускники Львівської державної консерваторії, які тепер проживають у США та Канаді.

У роботі четвертої сесії "Композитори для бандури" взяли участь Оксана Герасименко, Зеновій Лавришин, Олег Махлай, Юліян Китастий та ін. Було обговорено проблеми створення репертуару, а також про проблеми, які постають перед композиторами та виконавцями.

У п'ятому концерті бандуристів прозвучали сольні номери у виконанні Віктора Мішалова, Олеся Берегового, Юліяна Китастого, дуету Михайла Андреця та Юліяна Китастого, Остапа Стахова в дуєті з Аллою Куцевич, Романа Гринькова та тріо Олега Созанського, Віктора Мішалова і Тараса Лазуркевича.

Увечері гості та учасники фестивалю зібралися на святковий бенкет. Головним

*Дует "Бандурна розмова" - Олег Созанський і Тарас Лазуркевич
Duo - Oleh Sozansky and Taras Lazurkevych*

*Дует Алла Куцевич і Осман Стахів
Duo Alla Kucevych and Ostash Stakhiv*

промовцем був шановний гість фестивалю Василь Герасименко, професор Львівського музичного інституту. До присутніх промовляли д-р Ірина Мороз - культурний референт Світового конгресу українців, Маркіян Швець - заступник голови Конгресу українців Канади, відділ Торонто, Владика Юрій, Олег Махлай, та Анатолій Мурга - директор капелі бандуристів ім. Т. Шевченка. Під час святкової вечері виступали молоденькі і маленькі бандуристи з Нью-Йорку - ансамбль "Вишиванка" - кер. Алла Куцевич, та сімейний ансамбль Назаренків під кер. Юліяна Китастого, Ансамбль бандуристів ім. Лесі Українки - кер. Віра Зелінська, Ансамбль бандуристів "Хвилі Дніпра" - кер. Стефанія Плотник, молодеча капеля ім.Г. Китастого - кер. Віктор Мішалов, а також окремі солісти.

У третій день 19 березня відбулися сесії: "Бандура - крокуємо в 2000!", "Конструкція бандури", доповідь керівника Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка О. Махлая та Галя-концерт.

У шостій сесії "Бандура в 2000" першим промовцем був Олег Махлай, який зауважив, як за останні 10-15 років прибуло дуже багато бандуристів. Куди крокувати далі? - туди, де немає українців, грати при університетах, в тих колах, де люди українського походження придуть самі, тобто не в традиційних діяспорних місцях, де до цих пір існувала бандура. Капеля бандуристів виступає в театрах, де мають виступи знамениті артисти.

Він зазначив, що коріння не треба забувати, але бандуру показувати на вищому рівні. Наша різноманітність - це наш плюс. В різних бандуристів різні підходи до завдань бандури і треба керуватися здоровим глуздом у дискусіях, мати терпеливість, критикувати доброзичливо.

Олександр Береговий розказав про великий фестиваль гітари, який відбувся в Буенос-Айрес. Він додав, що діаспора не має умов (фондів) підтримувати професійних бандуристів, отже з бандурою треба іти на інші музичні фестивалі.

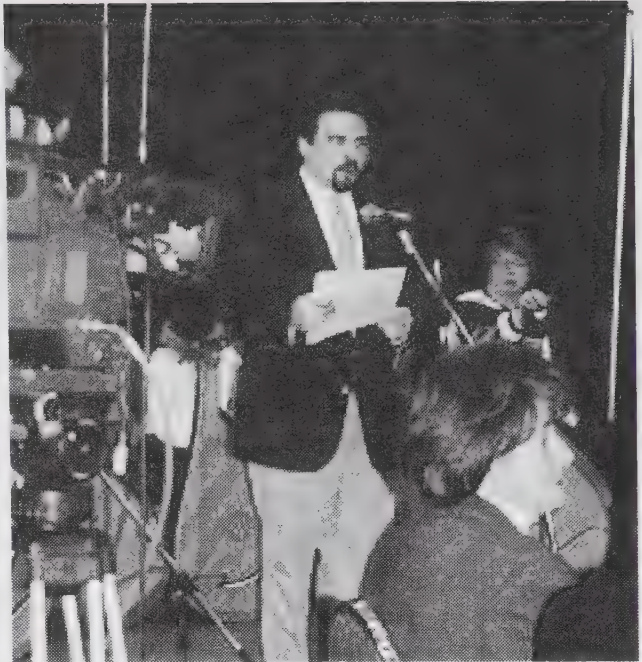
Олег Созанський додав, що треба співпрацювати - українським та діаспорним бандуристам, також зауважив, що інструментальна музика близька всім національностям і тому треба, щоб композитори писали нові твори, щоб відкривались у музичних магазинах куточки бандури, виходити в радіоефір, мати контакти.

Остап Стахів зазначив, що це є честю для нього бути присутнім на такому форумі бандури. Він певний час співпрацював з композитором Котюком. Стахів вважає що фортепіано, скрипка, гітара - існують у різних напрямках, отже треба придивитися, як інтегрують інші інструменти і не замикатися в колі бандуристів. Треба, щоб наш інструмент вийшов зі свого середища.

Алла Куцевич порушила питання виходу артистів бандуристів на світову арену. Вона зазначила, що якщо нема менеджера, то митець не може розвиватися. Потрібні імпресарію, які б вирішували адміністративні проблеми.

Тріо бандуристок Оля Герасименко, Оля Стацишин та Оксана Герасименко з Олесем Береговим • Bandura Trio Ola-Ola-Oksana and Alejandro Beregovoy

*Олег Махлай - керівник капелі бандуристів і.м. Т. Шевченка
Oleh Mahlay - director of Ukrainian Bandurist Chorus*

Василь Герасименко зауважив, що радіоефір в Україні заповнений дешевою музикою, на сьогоднішній день бандура не представлена в ефірі на належному рівні. Багато аматорів беруться за бандуру і створюється думка, що бандура - примітивний інструмент. На першому плані мусить бути стремління до високої якості. І музика, і виконання повинно бути якісне. Багато шкоди завдає неповноцінне музикування. При роботі з дітьми виробляти критерій - не що грати, а як грати. В першу чергу нести ту музику, яка творилася і на тій основі творити нову.

Віктор Мішалов підсумував, що в різновидах наша сила. В Україні - зараз існує потяг до відродження автентичного кобзарства, в той же час гри на бандурі навчають в музичних школах, училищах, консерваторіях. Нема чого озиратися на державу - треба самим творити - нотну літературу, організувати фестивалі. Треба реагувати на демографічну зміну в діаспорі, проводити роботу з аудиторією. Проблеми - в політичних організаціях нема людей, які б мали любов до бандури. Треба виходити на професійну сцену, але треба працювати з громадою, треба відновити працю Товариства українських бандуристів, звертатися до політичних структур, створити сайт на інтернеті, де б обговорювалися

*Експериментальне тріо бандуристів - Юрій Фединський, Юліян Китасти́й та Михайло Андрець
Experimental Bandura Trio Yuriy Fedynsky, Julian Kytasty and Michael Andreć*

проблеми бандуристів.

Мирослав Дяковський зауважив, що дітей треба захоплювати легшою, примітивнішою бандурою, розвивати бандуру на всіх можливих щаблях. Він додав, що бандура не тільки музичний, але "діяспорний" інструмент, який збирає наших дітей.

Юліян Китасти́й, директор Школи кобзарського мистецтва в Нью Йорку, розказав про себе, що починав у народно-класичному напрямі. Багато раз виступав перед неукраїнською публікою, і зауважив, що сам інструмент тільки по-верхово зацікавлює людей. Слухач тепер змінився у кращу сторону, відбувається зацікавлення світовою музикою. США стає ринком для популярної музики, слухачі кинулися шукати чогось автентичного, отже звідси - зацікавлення народною музикою. Появилися нові жанри, які виникають з фольклору, переосмислені, синтез із джаз чи поп-музикою і на таку музику вже є слухач.

Його порада колегам з України - треба знайти шлях до слухача.

Те, що вони досягли - феноменально, але все це у вузькому стилі, відчувається певна одноманітність, брак обізнаності з багатьма різновидами музичної мови.

Рома Василевич закликала не дивитись вузько, а виходити у світ, форми представлення бандури можуть бути різні. Тріо, капели - традиційні, вихід - шукати нові форми, якщо є дар Божий.

Оля Герасименко-Олійник зробила висновки, що цей фестиваль зробив дуже велику роботу і дав багатьом його учасникам матеріяли для роздумів. Він дав можливість познайомитися багатьом,

а також зустрівся давнім друзям, обмінятися думками, хоч усі зауважили, що часу було обмаль через інтенсивну програму. На її думку бандура для дітей - виховний процес українства, особливо в діяспорі, отже репертуар мусить бути такий, щоб діти знайомилися з жанрами автентичного кобзарства, кращими зразками того, що вже створено, а далі - як показав досвід фестивалю - здібніші бандуристи, які стають виконавцями, будуть шукати свої особисті форми підходу до слухача.

*Ансамбль бандуристів, який виник під час фестивалю - "Львівська консерваторія в еміґрації". Зліва направо: Оксана Герасименко (Львів), Люба Романко, Наталка Гіль і Оксана Зелінська (Канада), Василь Герасименко - професор зі Львова, Алла Куцевич, Романна Василевич, Ольга Стацишин, Ольга Г. Олійник (США), верхній ряд - Олег Созанський і Тарас Лазуркевич (Львів) та Остап Стахів (США)
Bandura ensemble "Lviv Conservatory Abroad" - students of Vasyl Herasymenko, who now live in Canada and the USA*

У цей же день відбувся виступ керівника капелі бандуристів ім. Т. Шевченка Олега Махляя, який підготував доповідь "Українська капеля Бандуристів - 1980-2000 - Останні 20 років." Він продемонстрував окремі записи, і, як відзначили слухачі, цей колектив під керуванням молодого і талановитого музиканта відкриває нові сторінки у творчості бандуристів Північної Америки.

Також відбулася сесія "Конструкція бандури" про яку буде подано в наступному числі нашого журналу, як також і спогади учасників та слухачів про гала-концерт.

Цей фестиваль має велике історичне значення, адже протягом трьох днів було заторкнато багато проблем, які постали перед бандуристами сьогодні, показано, до чого крокує бандура та її виконавці, вималювались напрямки майбутньої праці.

Всі концертні виступи та сесії є записані на плівку, і зацікавлених придбати їх, просимо звертатися до голови фундації "Бандура" п. Оксани Рєви (тел. (416) 424-4430), Адреса: 8 Taylor Drive Toronto, M4C 3B3, Canada 🌸

BANDURA FESTIVAL 2000 Oakville, Canada

During March 17-19 a historic event took place at St. Volodymyr Cultural Center in Oakville, Ontario, Canada. The Canadian Bandura Foundation with its president Oksana Rewa and ideology leader Victor Mishalow, a merited artist of Ukraine, and with the help of many supporters

*Тріо бандуристок "Горлиця" - Оля Янчук, Віра Зелінська та Надія Цьох
Bandura Trio "Horlytsia" - Olya Yanchuk, Vira Zelinska, and Nadia Tsokh*

organized this unforgettable event for bandurists and bandura lovers who live on both sides of the Atlantic. There were six forums presented during the festival: "Teaching the Bandura", "Bandura in Ukraine", "The Bandura in the Diaspora", "Composers and the Bandura", "Bandura Construction: Current Trends", "Stepping into 2000". There were also seven concerts with a wide diversity of styles and performers: "Dumy", "Soloists - Instrumental", "Women Soloists", "Adult Ensembles, Trio and Duets", "Men Soloists", "Youth Ensembles and Youth Performers", an "Audio-Lecture Performance" and a Gala Concert.

The significance of this festival was historic, indeed, because many problems that face bandura performers, teachers, composers, designers and makers were discussed. The festival speakers also addressed the future possibilities for the bandura, its composers, performers and audiences.

All concert performances and sessions are recorded and who is interested to acquire them please call or write to Oksana Rewa, at (416) 424-4430, Address: 8 Taylor Drive Toronto, M4C 3B3, Canada

(If our English speaking readers would like to have more details about this festival, please write or e-mail your requests to us). 🌸

Тріо бандуристів - Олег Созанський, Віктор Мішалов і Тарас Лазуркевич • Bandura Trio Oleh Sozansky, Victor Mishalow and Taras Lazurkevych

ВИСТАВКА БАНДУР ПІД ЧАС ФЕСТИВАЛЮ

Під час фестивалю на другому поверсі Осередку культури ім. Св. Володимира, що у в Оквілі, поблизу Торонта, помістилася "Виставка бандур" з експонатів власної колекції бандуриста Віктора Мішалова. Там було виставлено 39 бандур та інші інструменти, з них - три "народні" бандури, які існували в подібній формі ще з 1740 року в Україні, і до яких останнім часом появилася зацікавлення в Україні. Це були роботи майстрів Сергія Рядька з Києва (1980), Юрія Булавина з Кубані (1995) та Василя Вецала з Ошави, Канада. Харківського типу бандур на виставці було представлено 13 - майстрів Григорія Паліївця (1931 р.), п'ять бандур зроблено за зразками братів Гончаренків майстрами Юхимом Приймаком, Павлом Степовим, Василем Гіричем і Василем Вецалом, харківська бандура роботи Федора Деряжного з Австралії, а також з України - з Тернопільщини майстра Євгенія Пташкіна. Було виставлено також окремі деталі бандур робіт Мирослава Дяковського, Карла Роя та Василя Вецала.

Бандури фабрики музичних інструментів міста Чернігова з України були представлені моделями Івана Скляра. Він був не лише майстром, але й конструктором бандур. На фабриці масового виготовлялися бандури київського типу з механізмами переключення тональностей, дитячі, а також киево-харківські. Остання модель, виготовлена Іваном Склярем, яка виграла першу нагороду на Експо' 68 в Осаці, Японія, також була представлена на цій виставці.

Бандури Львівської фабрики музичних інструментів "Трембіта" (конструкції майстра Василя Герасименка) були представлені - підлітковою бандурою (1963) та (1988), Концертною підлітковою з механізмом переключення тональностей, як також бандурою-примою (з 17 басами) 1970 року і концертною бандурою 1970 року, та концертною бандурою моделі 1980 року.

Крім бандур на виставці відвідувачі мали змогу оглянути 6-струнний варіант кобзи з Мельнице-Подільської фабрики що на Тернопільщині, як також ліри (з інструменти майстра А. Заярузного) та бандури з капроновими струнами майстра В. Вецала, дитячої бандури того ж майстра і бандури, зробленої в Рочестері, США

майстром Яковом Іванцем за зразком інструменту Чернігівської фабрики музичних інструментів.

Виставку майстерно уклала та прикрасила українськими мистецькими виробами знавець своєї справи - заступник голови дирекції та культурно-освітній референт осередку пані Анна Троян, а їй допомагали Тамара Кошарна, д-р. Олег Троян, Оксана Рева, та студенти-бандуристи, за що їм належить велике признание і подяка. ❁

Фото Гані Метулинської

BANDURA EXHIBIT AT THE FESTIVAL

During the Bandura Festival, the second floor of St. Volodymyr's Cultural Center in Oakville, on the outskirts of Toronto, hosted a "Bandura Exhibit" of 39 instruments from the collection of bandurist Victor Mishalow. Here were traditional folk banduras which have existed in Ukraine since 1740, and which have become very popular again today. Recently crafted banduras of this type by Serhiy Riad'ko from Kyiv, Ukraine (1980), Yuri Bulavin from the Kuban' region (1995), and William Vetzal from Oshawa, Canada (1990) were on display. Kharkiv-type banduras were represented by instruments made by 13 different craftsmen, including Hryhoriy Paliyivets (Poltava, Ukraine, 1931), Fedir

bandura with 17 basses (1970), and two standard concert banduras (1970 and 1980).

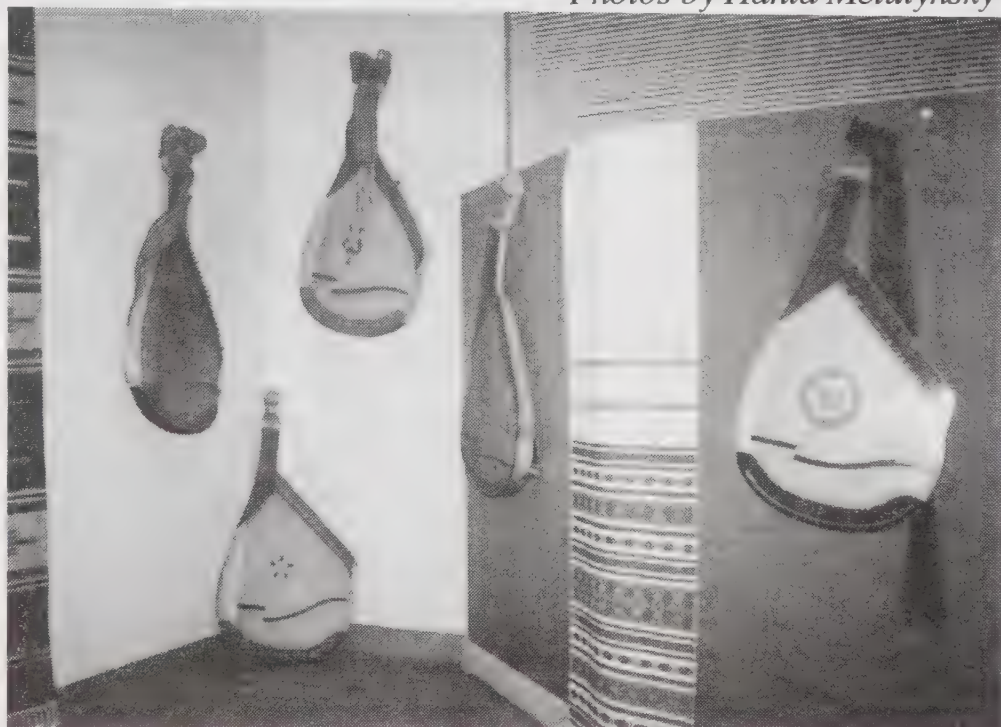
Other instruments in the exhibit included a 6-stringed version of a fretted kobza made by the Melnytsya-Podilska musical instrument factory near Ternopil, Ukraine, three hur-

dy-gurdies made by Anatoliy Zayaruzny (Ukraine, 1990), nylon-stringed and children's banduras by William Vetzal, and a bandura based on a Chernihiv factory instrument made by Yakiv Ivanetz (Rochester, USA, 1960's ?). The banduras were artistically framed with colourful kilims, woven sashes and rushnyky by Mrs. Anna Trojan who mounted this exhibit with the help of Mrs. Tamara Koszarny, Dr. Oleh Trojan, Mrs. Oksana Rewa and several bandura students, whose assistance is greatly appreciated. The exhibit text was prepared by Victor Mishalow. This exhibit shall be remembered by many visitors as the first of its kind in North America.

Deriazhny (Australia, 1968), and Yevheniy Ptashkin (Ternopil, Ukraine, 1991). Five of these banduras were made according to the design of the Honcharenko brothers by Vasyl Hirych and William Vetzal, Yukhym Pryjmak, and Pavlo Stepovyj. There were also displays of unfinished banduras by William Vetzal, Morris Diakovsky, and Karl Roy. Also several banduras from the musical instrument factory in Chernihiv, Ukraine were on display. The factory produced Kyiv-type instruments with mechanisms for retuning into various keys and children's instruments were very interesting, as were the Kyiv-Kharkiv banduras designed and crafted by Ivan Skliar. The last instrument made by Skliar, which won First Prize at Expo 68 in Osaka, Japan, was a highlight of this exhibit.

Banduras designed by Vasyl Herasymenko from the "Trembita" musical instrument factory in Lviv were represented by teenage-size instruments (1963 and 1988), a teenage-sized concert instrument with a retuning mechanism, a "prima"

Photos by Hania Metulynsky

Львівські бандури на виставці • Lviv banduras on exhibit

Anatoli W. Murha

THE UKRAINIAN BANDURIST CHORUS IS Y2K READY!

The Ukrainian Bandurist Chorus (UBC) is a musical entity that has brought Ukrainian music, through the bandura, to thousands of audiences across North America, Europe, Australia and Ukraine. That was during the last 50 years. The next 50 will be just as challenging.

With a new Executive Board in place, the UBC is planning for the future. Our mission is simple: Bring the bandura to Ukrainians and non-Ukrainians around the world. Implementation is another challenge that has energized a new group of administrators. Who are these new administrators? What's in store for the UBC?

Leading the charge is Anatoli W. Murha as the President of the Executive Board. Following the President, we have: Bohdan Sklierenko - 1st Vice-President; Joe Gulawsky - 2nd Vice-President; Mykola Schidowka - Secretary; Wolodymyr Murha - Treasurer; Dr. Ivan Kernisky - Archivist; Ivan Kytasty - Chorus Elder; Andriy Sklierenko - Canadian Board Representative; Ihor Kusznir - East Coast Board Representative; Roman Skypakewych - Michigan Board Representative; and Zenon Chaikovsky - Ohio Board Representative. This team includes members of all ages and from different backgrounds: engineers, educators, lawyers, business professionals, and students.

Most importantly, all team members have the initiative to fulfill our mission.

In order to fulfill this mission, we have planned for the next two years and beyond. In December of this year, we are holding joint concerts with the Vesnivka Choir of Toronto.

continue on page 47

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ ГОТОВА ДО 2000 РОКУ

Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка (Детройт, США), є музичною одиницею, яка знайомить з українською музикою і бандурою тисячі слухачів Північної Америки, Європи, Австралії та України. Так було впродовж останніх п'ятдесят років. У наступних п'ятдесят років чекаємо великих змін.

З новим виконавчим комітетом капеля укладає нові плани на майбутнє. Наша місія проста: донести бандуру до українців та неукраїнців навколо світу. Виконавство є ще одним викликом, який додав енергії новій групі адміністраторів. Хто ж вони? Що очікує капелю?

Анатолій Мурга вибраний тепер як президент виконавчого комітету. З ним співпрацюють Богдан Скляренко - 1-й заступник, Джо Гулавський - 2-й заступник, Микола Жидовка - секретар, Володимир Мурга - скарбник, д-р Іван Керницький - архівар, Іван Китасти - старший хору, Андрій Скляренко - канадський представник комітету, Ігор Кушнір - представник східного побережжя США, Роман Скипакевич - представник капелі на штат Мічіган, і Зенон Чайковський - представник на штат Огайо. У цій команді члени - представники усіх поколінь і різних професій - інженерів, вчителів, адвокатів, бізнесових професіоналів, студентів. А найважливіше - всі члени дуже ініціативні для виконання нашої місії.

Щоб утілити наші задуми в життя, ми складаємо плани на наступні два роки і далі. В грудні цього року ми будемо мати спільні концерти з хором "Веснівка" в Торонто. Весною 2001 плануємо концерти релігійної музики. Для різдвяного сезону 2001 року підготовляємо різдвяні концерти. Ми також плануємо поїздку з концертами по західній Європі у 2003 році.

Ми готові до майбутнього тисячоліття, готові співпрацювати з бандурними групами і любителями бандури, щоб пропагувати бандурне мистецтво в різноманітних аудиторіях. Ми будемо раді Вас бачити на наших наступних концертах.

Щоб отримати докладнішу інформацію, просимо відвідати нашу веб-сторінку на інтернеті: www.bandura.org, або писати чи дзвонити: Anatoli W. Murha: 15356 Ellen Drive, Livonia, MI 48154; 734.953.0305; AMurha@aol.com

The Ukrainian Bandurist Chorus was formed in Kyiv in 1918. It survived both Soviet & Nazi occupations, and since 1949 has enjoyed the freedom of artistic expression in the United States of America. This male chorus is based in Detroit, but has members throughout North America: Alberta, Maryland, Michigan, New Jersey, New York, Ohio, Ontario and Pennsylvania. The Chorus has preserved and promoted the art of the bandura by amassing an extensive discography, and by touring North America, Europe, and Australia. The Ukrainian Bandurist Chorus are laureates of the Shevchenko State Prize, Ukraine's highest cultural award.

For more information on the bandura, the Chorus and the camps, visit their web site at www.bandura.org

Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка була заснована в Києві у 1918 році. Вона пережила обидві окупації - советську і нацистську, а з 1949 року втішається артистичною свободою в США. Цей чоловічий хор базується в Детройті, але члени його живуть у різних штатах і провінціях Північної Америки: в Альберті, Меріленді, Мічигані, Нью-Джерсі, Нью-Йорку, в Огайо, Онтаріо, та Пенсільванії. Колектив продовжує зберігати та пропагувати мистецтво гри на бандурі шляхом виступів у Північній Америці, Європі та Австралії, записом численних платівок та компакт дисків. Капеля бандуристів - лауреат Шевченківської премії, що є найвищою мистецькою нагородою України.

Для дальшої інформації запрошуємо оглянути нашу вебсторінку на інтернеті: www.bandura.org

На четвертій сторінці обкладинки:

Українська капеля бандуристів ім. Т. Шевченка, 1999

Перший ряд: Анатолій Мурга, Орест Скляренко, Тарас Махлай, Андрій Скляренко, Олег Махлай - диригент і керівник, Роман Гнатишин, Андрій Бірко, Володимир Мурга, Марко Фаріон.

Другий ряд: Зенон Чайковський, Андрій Шрубович, Олександр Шрубович, Сем Міллс, Роман Скипакевич, Джой Гулавський, Дам'ян Сніг, Ігор Кушнір, Михайло Світлик, Богдан Скляренко.

Третій ряд: Зенон Крислатий, Теодорій Присляк, Віктор Бабенко, Тарас Закордонський, Джером Цісарук, Віктор Шевелі, Іван Топіча, Мирослав Гнатюк, Андрій Сорока, Іван Керницький, Михайло Невмержицький.

Четвертий ряд: Леон Сотник, Борис Кекіш, Омелян Гелбіг, Григорій Буртняк, Олег Мороз, Любомир Пастушенко, Богдан Маканин, Роман Кассараба, Михайло Петрина, Степан Когут, Юрій Юрків, Павло Шарон, Богдан Прийма.

НЕМА НА ЗНИМЦІ: Андрій Бебко, Арнольд Бірко, Микола Костюк, Іван Китастий, Григорій Метулинський, Юрій Педенко, Микола Жидовка, Вальтер Скляренко.

On the back cover: Ukrainian Bandurist Chorus, 1999

ROW 1: Anatoli Murha, Orest Sklierenko, Taras Mahlay, Andrij Sklierenko, Oleh Mahlay - Conductor and Artistic Director, Roman Hnatyshyn, Andrij Birko, Wolodymyr Murha, Marko Farion.

ROW 2: Zenon Chaikovsky, Andrij Shrubowich, Alex Shrubowich, Sam Mills, Roman Skypakewych, Joe Gulawsky, Damian Snih, Ihor Kushnir, Mychailo Switlyk, Bohdan Sklierenko.

ROW 3: Zenon Krislaty, Teodozij Prysliak, Victor Babenko, Taras Zakordonski, Jerome Cisaruk, Victor Sheveli, Ivan Topicha, Myroslaw Hnatiuk, Andrij Soroka, Ivan Kernisky, Mychail Newmerzyckyj.

ROW 4: Leon Sotnyk, Borys Kekish, Omelian Helbig, George Burtniak, Oleh Moroz, Lubomyr Pastuszenko, Bohdan Mackanyyn, Roman Kassaraba, Mychailo Petryna, Stephen Kohut, Jurij Jurkiw, Paul Sharon, Bohdan Pryjma.

NOT PICTURED: Andrij Bebko, Arnold Birko, Mykola Kostyuk, John Kytasty, George Metulynsky, Yuri Pedenko, Mykola Schidowka, Walter Sklierenko.

РІЧНИЙ ЗВІТ ШКОЛИ КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА НЬЮ ЙОРКУ

Минулий - 1999-й рік можна відмітити як початок нової ери для Нью-Йоркської школи кобзарського мистецтва, як поміст, який був вибудований для наступних 25 років діяльності - встановлення міцного фундаменту, який уже існує і створення більш завантаженої програми, яка б вказувала нам дальший шлях розвитку. Ми з сумом попрощалися з нашим невтомним, довгочасним виконавчим директором Миколою Досінчуком-Чорним, але треба також відмітити працюючих членів ради директорів, які мають продовжити місію Школи кобзарського мистецтва. Ми вдячні Нью-Йоркській стейтській раді (NYSCA) мистецтв за підтримку нашого мистецтва гри на бандурі.

Нашу програму можна поділити на такі розділи:

Навчання і семінари в класі бандури

За останніх кілька років ми мали чотири регулярні групи - в місті Нью-Йорк, в Церкві Св. Юра, музичний керівник Юліян Китастих проводив заняття для групи учнів - початківців і середнього рівня. В Асторії проводила заняття Алла Куцевич - випускниця Львівської консерваторії. Її група переросла в ансамбль бандуристок "Вишиванка". Тепер Куцевич викладає гру на бандурі в Музичному Інституті в Нью-Йорку. В Асторії є група бандуристок під проводом Юліяна Китастого, яка включає початківців та учнів середнього рівня.

У Йонкерсі відвідують лекції гри на бандурі у Юліана Китастого учні, які належать до СУМівського осередку Йонкерсу.

Приватні лекції - проводяться Юліаном Китастих, Алою Куцевич і Михайлом Андрецем.

Семінари, виступи, концерти

За останній рік наша організація спонсорувала різного типу концертні заходи. Наприклад, у квітні 1999 р. Нью-Йоркський ансамбль бандуристок відзначав 25-річчя з дня заснування. У концерті виступили інструктори Оля Ходоба-Фриз, Юліян Китастих, ансамблі з Нью-

Йорку і Асторії, а також гість з Києва Роман Гриньків. 8 травня Алексис Кохан і Юліан Китастих провели лекції з народного співу у залі Церкви Св. Юра. Слухачами були понад 30 представників різних народностей та віку та різних професій. 22 липня відбулося заняття і показовий виступ Експериментального тріо бандуристок. А в 2000 році відбулися концерти гостей з України - бандуристок Романа Гринькова, Тараса Лазуркевича, а згодом - Експериментального тріо бандуристок з Нью-Йорку. Ці останні концерти відбулися, як частина з серії "Бандура у середмісті" (Bandura Downtown), яка щомісяця збирає різноманітну публіку на свої вистави.

Інструктор Алла Куцевич активно бере участь у різних подіях української громади Нью-Йорку та околиць. Лаврентія Туркевич, яка спеціалізується в ритуальних народних піснях, також бере активну участь у наших програмах.

Музичний директор Юліян Китастих продовжує успішно нести бандурне мистецтво до нової публіки. Разом з ансамблем "Від Парижу до Києва" вони виступали в Українському інституті Америки, а також перед іншими американськими слухачами.

Адміністрація і рада директорів

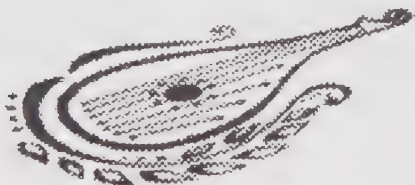
Минулого року ми зазнали великої втрати в відходом у вічність директора Миколи Досінчука-Чорного. Його посвята й ентузіазм в пропагуванні бандурної справи буде жити з нами і надихати нас до дальшої праці.

В нас продовжують працювати члени адміністрації: Надія Татчин-Рамірес - адміністратор ансамблю понад рік і має великий досвід роботи в бізнесі, Володимир Миськів приготував фінансові звіти, і ми вдячні йому за підтримку й допомогу, Богдан Копистянський - який став членом ради минулої весни, і є за професією архітект, але також активний у громадських організаційних справах. Мирослав Шмігель виконує обов'язки зв'язкового з громадою і співпрацює з керівником громадських зв'язків Іреною Андреадіс,

яка була однією з перших учнів Школи кобзарського мистецтва. Лев Майстренко, громадський діяч і член ради багато допоміг нашій організації за час її існування. Марія Козіцька - голова батьківського комітету Йонкерсу, Святослав Макаренко - один з членів ради, відповідальний за фонди. Лідія Матіяшек - представник нашої організації в Україні і також є представником журналу "Бандура" там же. Вище згадані Юліян Китастих і Алла Куцевич також беруть участь у праці ради директорів.

7 лютого 2000 року, на зборах управи Школи кобзарського мистецтва було вибрано Івана Лехіцького виконавчим директором. Лехіцький прилучився до Школи кобзарського мистецтва у 1975 році, він був одним з засновників ансамблю "Гомін степів" і його музичним директором у 1987-1992 і знову у 1993-1995 роках. Лехіцький має диплом з фінансів та економіки і працював 10 років як фінансовий аналіст для банку міста (Citi Bank). В 1992 році він прийняв позицію директора інтернаціональних програм у Києві. Перед поворотом до США Лехіцький працював асистентом директора в Українському конгресовому комітеті Америки. В додатку до вище згаданих були прийняті нові члени управи - Оля Ходоба-Фриз, Стефанія Досінчук-Чорна, та Оля Герасименко-Олійник.

Музичний керівник Школи кобзарського мистецтва Юліян Китастих та Алла Куцевич ознайомили управу з діяльністю бандуристів - виступами ансамблів на Флориді, планами виступів на Бандурному фестивалі в Торонто і восени для збірки фондів. Зараз курси навчання гри на бандурі проводяться в Асторії, Мангетені та Йонкерсі. Було вирішено також звернутися до випускників та інших учнів минулих років подарувати інструменти Школі кобзарського мистецтва для тих учнів, які би хотіли навчатися, але не мають змоги дістати чи купити бандуру.

З ЖИТТЯ ШКОЛИ КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

"Вишиванка" - керівник Алла Куцевич. Ансамбль створений у 1996 р. при церкві Чесного Хреста в Асторії. Працює при Музичному інституті в Нью-Йорку і складається з дев'яти дівчаток у віці 10-13 років. Молоденькі бандуристки походять із різних областей України, як Сходу так і Заходу, з Польщі, Аргентини, тому назва "Вишиванки" наче передає географічну і регіональну різноманітність, але разом з тим спорідненість українського духу, мовних і культурних традицій. Дівчатка співають, грають на бандурі та на інших інструментах. Їхня вчителька Алла Куцевич - відома як співачка і бандуристка, випускниця Львівського вищого музичного Інституту ім. М. Лисенка по класу бандури та диригування, співає також в ансамблі "Промінь", але її душа тепер при молоденькому ансамблі бандуристок. В усьому допомагає їй Людмила Грабовська, яка також співає в ансамблі "Промінь", а при ансамблі "Вишиванка" виступає враз із Куцевич. Молоденькі членки ансамблю усі ретельно ходять на репетиції і мають багато любови до своєї вчительки й бандури. Отож, "Вишиванка" має що показати глядачам та знайти у них признання за молоденький вік, за захоплення грою на бандурі та за любов і працю їхнього керівника Алли Куцевич.

Ольга Кузьмович

Олесь Береговий
бандурист з Аргентини
літературна редакція філолога Мар'яни Стеценко

УСПІШНЕ ТУРНЕ ТАЛАНОВИТОЇ БАНДУРИСТКИ ОКСАНИ ГЕРАСИМЕНКО ПО АРГЕНТИНІ

Сьогодні народна музика багатьох країн світу стоїть на дуже високому рівні еволюції. Одним з найяскравіших представників аргентинської фольклорної музики є талановитий гітарист, композитор і педагог Хуан Фалью, племінник видатного гітариста і композитора Едуарда Фалью. Хуан вже 10 років веде уроки аргентинського музичного фольклору в музичній консерваторії імені Мануеля де Фалья у місті Буенос-Айрес - офіційному вищому навчальному закладі країни. Він є засновником і мистецьким керівником фестивалю "Гітари Світу", який впродовж останніх п'яти років організовує Секретаріят Культури від Президентства нації Аргентини за сприянням інших офіційних та приватних організацій. Цей фестиваль відбувається кожного року і залучає гітаристів з цілого світу, передовсім, беручи до уваги їхній високий художній рівень. У 1999 році з 6 по 19 вересня Міжнародний фестиваль "Гітари Світу" проводився впрямте. Відбулося 46 концертів у 28-ми містах Аргентини за участю 103 гітаристів-виконавців джазу, танго, класичного, барочного стилів, народної музики.

Ще у 1998 році, будучи учнем консерваторії, я приніс бандуру до класу пана Хуана. Інструмент настільки зацікавив Фалью, що у нього появилася думка включити в наступний фестиваль, окрім гітари, інші струнні інструменти. А коли він запропонував запросити когось з України, я одразу ж подумав про Оксану Герасименко, враховуючи її досвід у подібних міжнародних фестивалях, знання іспанської мови, латино-американського репертуару і, безумовно, її високий мистецький рівень. Донька і учениця видатного професора Василя Герасименка, випускниці Львівської державної консерваторії ім. Миколи Лисенка, крім виконавської діяльності має плідний композиторський доробок. Її твори відзначаються надхненням, великим розумінням специфіки бандури і вишуканою гармонією. Оксана здійснила записи власних творів, музики народів світу, колядок (українських та зарубіжних) і останній випуск - касетка з

вокальними та інструментальними композиціями латино-американських авторів. Їй належать усі обробки та аранжування виконуваних нею творів.

Бандуристка приїхала до Аргентини 5-го вересня і наступного дня мала першу презентацію на фестивалі "Гітари Світу" в місті Обера, провінції Місіонес, колісці українського поселення в Аргентині. Вперше фестиваль відбувався у цьому місці, будучи включеним в рамки 20-го Національного Свята імігрантів.

Концерт проходив перед численною аудиторією на відкритій сцені, обладнаній спеціально звуковою системою та гігантським відеоекраном. Його учасником серед інших артистів був сам Хуан Фалью. Цього вечора Оксана з великим успіхом виконала власні твори "Осінні сни" та "Без тебе день", "Чарівну скрипку" І. Поклада, кубинську "Mama Ines" та популярну аргентинську пісню "Альфонсіна" Аріеля Раміреса, яка стала перлиною аргентинського фольклору і розповідає про трагічну долю аргентинської поетеси Альфонсіни Сторні.

Приємною несподіванкою стало знайомство з журналістом Артемом Івановим та кінооператором Сашею Луценком з 11 каналу телебачення міста Дніпропетровська, які завітали в Аргентину, щоб відзняти документальний фільм про життя тутешніх українців. Вони знімали виступ Оксани і були здивовані знайти тут, так далеко від України бандуристку такого рівня. Один з них чув Романа Гриньківа, але в Україні не часто концертують професійні бандуристи, бо нема зацікавлення влади, а більше увага приділяється поп або рок музиці. "Щоб послухати Оксану Герасименко, треба приїхати до Аргентини" - пожартували земляки.

Наступний виступ Оксани був 9 вересня у столиці провінції Ентре-Ріос, місті Парана, де фестиваль "Гітари Світу" мав один із своїх осередків. Концерт відбувся в оперному театрі "Tres de Febrero". Бандура справила незабутнє враження, бо, як написав хроніст місцевої газети "Nueva Hora" (11.09.99) - "Оксана Ге-

расименко закохала аудиторію своїм українським репертуаром, своєю бандурою (гітарою з 65 струнами) та ніжним голосом..." Серед учасників доречно згадати Вальтера Гомеса та знаменитого гітариста Пабло Маркеса. Наступний виступ Герасименко відбувся 10 вересня в центральному осередку "Гітари світу" в центрі Буенос-Айреса в театрі ІФТ. Серед публіки зібралось багато любителів гітари,

молодь, студенти музики та гітаристи, і було втішно бачити, що розширюється коло осіб, які прагнуть до кращої якості музичної культури. Цього вечора окрім гітари звучали інші інструменти: лютня, українська бандура та венесуельське куатро. Після короткої передмови іспанською мовою, якою Оксана вільно володіє, вона розпочала свій виступ "Варіаціями на теми Моцарта" Глінки. Публіка була зачарована глибокою чуттєвістю її виконання, красивим звуком інструменту. Бандура в Оксани - це концертна 65-струнна "Львів'янка", яка

була зроблена у 1995 році її батьком, професором Василем Герасименком. Українські пісні заповнили серця слухачів. Вишукано прозвучали "Фантазії дощу". І момент найбільшої інтерпретативної глибини, мабуть, був під час виконання її інструментального твору "Колискова Оленці" з делікатною і меланхолійною мелодією. Кожен твір супроводжувався бурхливими оплесками, а коли Герасименко виконала на кінець "В день, коли полюбиш" - глядачі шаленіли від захоплення.

Слід додати, що концерт завершив венесуелець Чео Уртадо, справжній віртуоз свого інструменту - він грав на венесуельському "куатро" - чотири-струнному інструменті в супроводі не меншого віртуоза на контрабасі Давида Артуро

Пенья-Ольдембурга. Вони звеселили публіку венесуельськими танковими мелодіями і ритмами. Сам Хуан Фалью зауважив, що цей день був, напевно, найвищого рівня виконання усього фестивалю.

Наступного дня Оксана мала коротенький виступ у місцевій українській громаді у передмісті Буенос Айресу, місті Вільде, де в Об'єднанні Жінок Просвіти місцевої філії святкували 50-ти річчя

заснування і запросили бандуристку для участі в ювілейному мистецькому акті. Тут вона познайомилась із відомим аргентинським акордеоністом Чанго Спасюком, що також виступав з цієї нагоди. Чанго зробив запис на CD "Польки моєї землі", в якому використав українську музику, завезену нашими імігрантами до провінції Місіонес. Ця робота має велику етнографічну вартість. Вперше музикант українського походження отримує в Аргентині схвальні відгуки вибагливих критиків аргентинської преси за записи

Оксана Герасименко в "Просвіті"

Аргентини

Oksana Herasymenko - "Prosvita" celebration
in Argentina

української музики.

У червер 16 вересня культурний аташе Українського посольства в Аргентині пан Віктор Харамінський організував зустріч Оксани Герасименко з паном послом - доктором Віктором Пащуком з дружиною та дипломатів з родинами. Я також був запрошений як представник місцевих бандуристів. При розмові дипломати були приємно здивовані вісткою про великий успіх Оксани на фестивалі "Гітари світу 99". Львів'янка розповіла про нові досягнення у бандурному мистецтві, про високий рівень вдосконалення інструменту, що дає можливість виконувати не лише український народний репертуар, а й світову музику. На запитання Віктора Харамінського щодо рівня бандури в Аргентині у порівнянні з

Україною я відповів так: "В Україні бандура для професійних виконавців означає джерело звичайних прибутків, а в діаспорі має соціальне значення - молодь українського походження, яка відчуває потребу в пізнанні української культури як рідної, гуртується навколо бандури." І, безперечно, найприємнішим моментом зустрічі був виступ Оксани Герасименко, тому що більшість з присутніх мали нагоду вперше побачити і почути бандуру безпосередньо. Цю зустріч завершив посол Віктор Пащук такими словами: "Про Аргентину ми знаємо багато, а от про нашу землю тут, на жаль, не знають майже нічого. Бандура ж допомагає пізнати Україну краще, ніж самі дипломати."

17 вересня Оксана виступила з нагоди фестивалю "Гітари світу 99" у залі театру Національного Університету мальовничого міста Кордоба. Приємним сюрпризом для глядачів стало виконання "Альфонсіні" у дуеті з Хуаном Фалью, який доповнив супровід на гітарі.

Несподіванкою була зустріч з Петром Полухіним, відомим українським концертуєчим гітаристом, який оселився в Аргентині в 1997 році і працює солістом у провінційному оркестрі "Танго Кордобі".

Фестиваль "Гітари світу 99" завершився великим концертом в Буенос Айресі у театрі ІФТ в неділю 19 вересня, де Оксана при переповненій залі з великим успіхом виконала "Фантазії дощу". Після фестивалю артистка записала годинне інтерв'ю на місцевому радіо та відвідала центральний осередок культурного товариства Просвіта в Аргентині. Тут ансамбль бандуристів ім. Тараса Шевченка організував зустріч для нашої славної гості з України. Ця група була заснована в 1961 році за ініціативою бл. п. Василя Качурака, який був керівником і диригентом протягом 25 років. Сьогодні молодий колектив, очолюваний мною, гуртує понад 15 учасників. Слід зазначити, що бандури для цього ансамблю подарував бл. п. Микола Досінчук-Чорний, котрий свого часу збирав фонди, які зложили щедрі меценати з Америки і Канади. Дуже корисним є те, що наші молоді бандуристи мали нагоду зустрітися з Оксаною Герасименко і поговорити з нею, а також зблизька оцінити її високу майстерність гри - це великий стимул для них. Під час зустрічі були присутні також Наум Паук - один з

перших бандуристів в Аргентині і Володимир Іваник - промотор та організатор першого приїзду Оксани до Аргентини у 1994 році. Накінець зустрічі всі насолоджувалися смачним тортом у формі бандури, який зробила мама Данієли Капано-Ягонек (Данієла є одною з найкращих бандуристок ансамблю).

26 вересня відбувся концерт Оксани Герасименко у центральному домі Товариства "Просвіта" в Аргентині, в місті Буенос-Айресі. Наше українське культурне товариство святкувало в 1999 році 75 років заснування в Аргентині і запросило Оксану взяти участь у концерті, який був офіційним відкриттям цих святкувань. Ініціатива належала голові товариства архітекторові Юрієві Данилишинові та Євгенові Марковичеві, відомому організаторові мистецьких спектаклів. У першій частині виступив ансамбль бандуристів ім. Т. Шевченка під керівництвом Олесья Берегового, який виконав низку інструментальних творів. Серед переповненого залу було багато не-українців, що прибули на концерт мабуть через схвальні відгуки про виступи Оксани на фестивалі. Глибина і витонченість інтерпретації настільки зосередили публіку, що люди слухали, мов зачаровані. Треба відзначити знамените виконання "Фантазій Дощу" і жартівливої української пісні "Ой, я знаю, що гріх маю", в якій Оксана продемонструвала гарне акторське виконання. Твори "На крилах мрій", "Ой, зацвіту сухоцвітом" (авт.), "Чарівна скрипка" прозвучали разом зі скрипкою Тетяни Атамас, випускниці музичного інституту міста Умані, яка тепер проживає в Аргентині. Виступ був нагороджений рясними оплесками. А після виконання найулюбленішої аргентинської пісні на музику легендарного співака і композитора Карлоса Гарделя, публіка, не стримуючи свого захоплення, нагородила Оксану бурхливими оваціями. Пригадалися давно сказані слова режисера місцевого телебачення, коли вона вперше виконала цю пісню перед аргентинською публікою ще у 1994 році: "Карлос Гардель завдячив би вам вашу інтерпретацію".

На завершення концерту прозвучав "Гімн Просвіти" у виконанні місцевого вокального ансамблю "Вишиванка" та Оксани Герасименко. Тут же вона дала коротке інтерв'ю до редакції часопису Просвіти "Українське слово". Організатори

події були задоволені, вважаючи приплив аргентинської публіки добрим знаком початку інтеграції української культури в Аргентині.

Хоча бандура вже перейшла певний процес удосконалення, вона ще не зайняла належного місця серед інших музичних інструментів. А концертна діяльність Оксани Герасименко сприяє утвердженню нашої української бандури на світовому рівні. Багато знаних музикантів дали високу оцінку виконавській та композиторській майстерності бандуристки, серед них Лаура Йонг, Петро Полухін, Цвєтан Сабєв, Чєо Уртадо, Рамон Ажала, Хуан Фалью. Відомий аргентинський віртуоз гітари Хуанхо Домінгєс відмітив виняткове поєднання голосу і бандури при виконанні вокальних творів, а серед інструментальних особливу увагу музиканта привернула композиція Оксани "Фантазії дощу" - справжній музичний шедевр віртуозного характеру, написаний більш вдосконаленою музичною мовою з повним розумінням бандурної фактури. Слід зазначити, що цей твір разом з "Колисковою Оленці" був записаний до компакт диску "Гітари світу 99", що вийде з нагоди наступного фестивалю. Багато гітаристів виявили намір перекласти ці та інші твори Оксани для гітари чи кількох гітар. А відомий італійський гітарист і композитор-авангардист Карло Доменіконі виявив бажання написати твір для бандури.

*Alexander Beregovoy,
Argentina*

SUCCESSFUL TOUR OF TALENTED BANDURIST OKSANA HERASYMENKO IN ARGENTINA

Interest in traditional folklore is once again sweeping many countries of the world today. One of the best examples of this revived interest is found in Argentina, home of the talented guitarist and composer Juan Falu, nephew of the famous guitarist Eduardo Falu. For the last ten years, Juan has been teaching Argentinian folk music at the Manuel de Fala Music Conservatory in Buenos Aires. He is also the artistic director of the "Guitars of the World" Festival, which is organized by the Argentinian President's Cultural Secretariat and supported by public and private organizations. This festival is a popular annual event and attracts about 50 guitarists from around the world with various

Чутливе, делікатне виконання Оксани Герасименко, її витончене фразування та нюансування явно відрізняється від багатьох інших відомих бандуристів, які грають різко, з помилками, думаючи, що так краще музика передається слухачам. Але це тільки робить негативне враження на людей, які не дуже ознайомлені з бандурою. Треба звернути увагу не лише на екзотичний вигляд інструменту, але й на якість виконання музики на ньому. Інакше думати - означає просто поверхове аматорство, тобто свідомо самобрехня, що занижує престиж нашого рідного інструменту. Дуже цікаво слухати, як Оксана правильно виконує "tempo rubato", чого не почувеш у виконанні багатьох інших бандуристів.

На кінець хочу передати враження від розмови з Марком Мелоні, італійським гітаристом, спеціалістом барокової музики, учасником фестивалю. Він чув бандуру ще в Італії у виконанні ансамблів невисокого рівня, які не справили на нього особливого значення. Але він сповна оцінив бандуру, коли слухав професійне виконання Оксани, зауваживши, що цей красивий інструмент із чудовим звуком і великими можливостями заслуговує бути ширше знаним у світі. І ми - бандуристи, мусимо прагнути, щоб наша українська бандура зайняла провідне місце серед інших інструментів на музичних фестивалях світу. Дай нам, українцям, наснаги! 🌸

performance styles: baroque, classical, and folk music. In 1999, the Festival's fifth year it took place from 6th to 19th of September, included 46 concerts in 28 Argentinian cities and attracted 106 guitarists performing jazz, tango, classical and folk music.

While studying at the conservatory in 1998, I brought my bandura to Maestro Juan's class. He was very interested in the instrument and asked who could possibly be invited from Ukraine to perform, since he was considering including other string instruments in the next festival. I immediately thought of Oksana Herasymenko, who had participated in similar festivals, was fluent in Spanish, had a repertoire of

Latin-American music and most of all, performed on a highly professional level.

Oksana, the daughter and student of the well-known Professor Vasyl Herasymenko, is a graduate of the Mykola Lysenko State Conservatory in Lviv. Although an accomplished performer, Oksana has also established herself as a composer with her own truly wonderful appreciation of harmony, whose works are inspired by her spirituality and understanding of the bandura, its special attributes and capabilities. She has various recordings - her own compositions, international works, carols (Ukrainian and of other nations), and her recent recording of Latin American works waiting to be released. Oksana arranges all of the music she performs.

She arrived in Argentina on the 5th of September, and next day had her first presentation at the "World of Guitars" Festival in Obera, a province of Misiones and considered the cradle of Ukrainian settlement in Argentina. This was the first time the festival took place in this city, and was included in the "200th National Holiday of Immigrants", a large celebration in which ethnic Ukrainians actively participate.

The performance took place in an open air theatre, with a special sound system and a giant television screen which allowed everyone to hear and see each performance. Oksana performed in the final part of the concert in the evening, when Juan Falu himself was among the solo performers. Her program included her own compositions such as "Autumn Dreams", "A Day Without You", a song by I. Poklada "Enchanted Violin", the Cuban song "Mama Iness" and the Argentinian song "Alfonsina", by Ariel Ramirez. There was also a meeting with a journalist from Dnipropetrovsk, Artem Ivantsov and his cameraman Sasha Lutsenko, who were in Argentina filming a documentary about the Ukrainian community. They filmed Oksana's performance and were very surprised to find a bandurist of such high cali-

Ансамбль "Вишиванка" і Оксана Герасименко після виконання гімну "Просвіти", Буенос-Айрес
"Vyshyvanka" ensemble and Oksana Herasymenko (center)

ber so far from Ukraine. One of them had heard Roman Hrynkyv perform, but professional bandurists rarely have an opportunity to tour Ukraine, because the government is more interested in promoting pop or rock music. One Ukrainian joked that: "To hear Oksana Herasymenko, we needed to travel to Argentina!"

Oksana's next performance was on the 9th of September in Parana, one of the festival's main venues, the capital city of Entre Rios Province. The concert took place in the Tres de Febrero Opera Theatre, which its beautiful concert hall filled to capacity. It reminded Oksana of the Lviv Opera House. The bandura was a real hit. As one critic stated, "Oksana Herasymenko ... charmed the public with her Ukrainian folk repertoire, her bandura (65 string guitar) and her gentle voice..." A big picture of here, playing on the bandura, appeared with the article. Other performers of note at this concert, were the legendary guitarists Walter Gomez and Pablo Marcesa.

The next day Oksana performed in Buenos Aires, the central location for the Festival. The audience included many young people, fans of guitar music, as well as guitar students, interested in higher levels of musical culture. Oksana gave a short introduction to her program in fluent Spanish, and began her first piece, "Glinka's Variations" on Mozart Themes. Her emotionally-charged performance, the depth and beauty of the sounds of her bandura and her voice enchanted the audience. She plays a "Lvivianka" bandura, a 65-stringed concert instrument crafted in 1995 by her father, Professor Vasyl Herasymenko. The audience particularly liked the Ukrainian

songs, "Rain Fantasy" and her instrumental piece "Lullaby for Olenka" whose gentle, melancholy melody really demonstrated her interpretative abilities. As expected, "Alfonsina" and "The Day You Love Me" brought down the house.

Oksana's next performance was for the Ukrainian community in Vilde, a suburb of Buenos Aires, where the local branch of the Prosvita Society Women's Association was commemorating its 50th anniversary. Here she had the opportunity to meet with the well-known Argentinian accordionist Chango Spasiuk, who recently released a CD in which he played Ukrainian music brought over by Ukrainian immigrants who came to Misiones. His recording, called "Polkas of My Land", has great ethnographic value, for he is the first musician of Ukrainian heritage to be highly praised in the press for a recording of Ukrainian music by very demanding Argentinian music critics.

On the 16th of September, Ukraine's Cultural AttachÉ in Argentina, Victor Kharaminsky, organized a gathering with diplomats and their families, including the Ukrainian Ambassador to Argentina, Victor Paschuk. As a representative of the local bandurists, I was also invited. The Ukrainian diplomats were duly impressed by Oksana's great successes in the international guitar festival, but surprised at the Argentinian interest in the bandura. Oksana explained that the bandura has developed technically and it is now possible to perform any music of interest to even the most demanding and refined international listener. She said that she performs both classical Ukrainian pieces as well as Latin American. Mr. Kharaminsky raised the issue of comparison between the bandura in Argentina and in Ukraine, to which I responded that there really was no basis for comparison: in Ukraine, the bandura for professional performers is a career, which supports them, while in the Diaspora, (for the most part), it is a psychological and cultural issue - youth with Ukrainian roots feels a need to bond with their cultural heritage through the bandura. Oksana's performance was very well-received, although many of those present heard the bandura for the first time. The Ambassador remarked "We know a lot about Argentina, but unfortunately few here know anything about Ukraine. The bandura is probably

better at getting the world to know about Ukraine than diplomats themselves."

Oksana's next concert took place at the State University in the capital city of the province Kordoba, which is known for its natural beauty, and the wonder of its mountains, fresh air, and vibrant cultural life. Oksana's duet with Juan de Falu of the song "Alfonsina" became the highlight of the program. At this concert Oksana also became acquainted with the Ukrainian guitarist Petro Polukhin, who settled in Argentina in 1997. After listening to Oksana perform, he declared that he would like to write Ukrainian music for the bandura.

On the 19th of September, the 1999 "Guitars of the World" Festival held its final concert in Buenos Aires before a sold-out audience. Oksana performed her own composition "Rain Fantasy". After the Festival, the Buenos Aires local radio invited Oksana for an hour-long interview. She also visited the central office of the cultural association "Prosvita" in Buenos Aires. It was here that the local Taras Shevchenko Bandurist Ensemble met with their famous guest from Ukraine. The ensemble was organized in 1961 on the initiative of Vasyl Kachurak, its musical director and guiding force for 25 years. I am currently the musical director of this young group of over 20 bandurists. It is important to mention that the group's banduras were donated by the late Mykola Czorny-Dosinchuk, who chaired a special fundraising drive in the US and Canada to raise money for the instruments. Naum Pauk, one of Argentina's first bandurists, and Volodymyr Ivanyk, the promoter and organizer of Oksana's first visit in 1994 attended Oksana's concert.

On the 26th of March, Oksana again performed at "Prosvita" in Buenos Aires, at the commemoration of the 75th anniversary of this organization in Argentina. The celebrations were spearheaded by the association's president, Yuriy Danylyshyn, and the well-known Ukrainian cultural promoter Yevhen Markovych. In the first half of the program, the Taras Shevchenko Bandurist Chorus, under the direction of Oles Berehovy, performed a number of instrumental pieces. Their performance was followed by the guest from Ukraine. The hall, filled to capacity, included many non-Ukrainians who had read about Oksana's success in the festival and came

to hear her. During her performance the audience sat almost hypnotized by the depth of her musical interpretations. The audience warmly responded to her performance of some pieces in a duet with violinist Tetiana Atamas, a graduate of the Uman music school, but when she performed the beloved Argentinian song written by Carlos Gardel, they simply exploded. An Argentinean television producer commented on Oksana's first performance of this piece in 1994 - "Carlos Gardel would be grateful to you for the rich interpretation of his song." Oksana was a bit surprised that, in a hall filled with people attending a Ukrainian cultural event, the response was so overwhelming for an Argentinian song, however she soon learned that many of those in attendance were not Ukrainian. They had patiently listened to the whole concert of Ukrainian music, and were overwhelmed when they heard the song of the legendary singer and composer performed so superbly. The organizers were very pleased that the success of this concert which draw such a diverse audience, and helped to mainstream Ukrainian music in Argentina. Oksana was then interviewed by the local Ukrainian press.

The bandura has even really transformed into a much more technically developed instrument, but it still seeks its place among other musical instruments of the world. It is therefore important to stress the significance of Oksana's concert tour and how highly professional performances help to raise the status of the bandura. Many famous virtuoso musicians were deeply impressed by Oksana both as composer and as a performer - Laura Young, the guitarist of the popular trio of Pacho Marcuesa, Pavlo Polukhin, and Juanjo Dominguez. They were particularly impressed by Oksana's composition "Rain Fantasy", based on Ukrainian folk melodies, which so brilliantly demonstrated the bandura's capabilities. Both "Rain Fantasy" and "Lullaby for Olenka" have been recorded for the "World of Guitars 1999" CD which is due to be released in time for next year's festival. Many of the guitarists were interested in performing some of the bandura compositions, either in solo or ensemble. The bandura music which Oksana brought with her literally disappeared out of her hands, for musicians were

anxious to have her original compositions. The famous Italian guitarist and composer Carlo Domenioni, a true avant-gardist, stated his desire to write for the bandura.

Oksana's performances are incredibly moving. She plays with such feeling and delicacy, that it sets her apart from other bandurists, whose playing is often overly forceful and ridden with mistakes, and leaves a very poor impression on listeners unacquainted with the bandura. It's not enough to count on the exotic impact of the instrument; one should concentrate on how to play highlight the instrument professionally. All bandurists should aim to promote the bandura in its full potential, so that it would feature more prominently at many more international bandura festivals. May God help us in achieving this goal!

from page 37 Ukrainian Bandurists Chorus

In Spring of 2001, we are planning Sacred Music Concerts. And for the Holiday season of 2001, Christmas concerts. We have looked beyond the next two years and are currently planning on touring Western Europe in 2003.

We're Y2K ready. We look forward to working with other bandura and non-bandura groups to help bring our beloved bandura to Ukrainian and non-Ukrainians audiences. We look forward to seeing you at our next concert.

For more information on the UBC, please visit our website: www.bandura.org

Write and/or call: Anatoli W. Murha:
15356 Ellen Drive; Livonia, MI 48154
734.953.0305 AMurha@aol.com

СТРІТІВКА - ШКОЛА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Для декого це просто учбовий заклад, ще один вияв нового часу: скільки створено вже шкіл мистецтва, гімназій, коледжів, ліцеїв. І рідко хто зачепиться за слово "кобзарського". Хто ж вони, оті кобзарі?

Адже при слові "кобзар" в найкращому випадку уявляють збірку поезій Т. Г. Шевченка, або його самого. Про кобзарів ніде не пишеться... Не вивчають ні в школі (лише згадують, коли знайомляться з думами), немає про них відомостей і в історії України, в трактатах про історію української культури теж нічого немає, хіба що побіжно згадується якийсь кобзар, а кобзарство, як явище, не розглядається ніде.

Можна порахувати на пальцях книги про кобзарів: "Українські народні думи" К. Грушевської, видані 1927 року, де більше говориться про художню цінність дум, а мимохіть про кобзарів; "Народні співці-музиканти на Україні" Б. Кирдана та А. Омельченка - в якій зібрано все відоме про кобзарів; "Золоті струни", упорядник М. Литвин; "Взяв би я бандуру" І. Немировича. А лиш хто зацікавиться кобзарством, почне збирати крихти відомостей про це - зразу прийде до висновку, що в усі віки, відколи і доходять вістки про кобзарів, доля їх тяжка, шлях по життю страдницький, а дух високий і незнищимий. Зброя кобзарська - пісня і слово. Чому ж так боялися їх вороги України? Чому так нищили і переслідували?

За переказами, коли польського гетьмана Потоцького перед битвою під Жовтими Водами запитали, що б забезпечило йому перемогу, він не вагаючись відповів: "Якби знищили всіх кобзарів, я б виграв бій."

Нищили кобзарів польські пани - бо кобзарська пісня пробуджувала в людей дух нескореності. Нищили їх турки-татари, бо кобзарі гартували люд на захист рідного краю, роздмухували в кожній душі полум'я вічної любові до рідної землі. Гнані були і переслідувані царською владою, бо несли між люди волелюбний поклик, почуття людської

гідності і національної свідомості. Не краще до них поставилась і радянська влада, бо кобзарство - то довічна боротьба з будь-яким насильством і гнітом.

Ніколи і ніде в Україні не було кобзарської школи. Кобзарями народжувались, а грати на кобзі-бандурі вчили старі кобзарі. Той, що хотів, навчався самотужки, а слово визрівало в душі, як зерня в колосі. Але все менше і менше можливості мали кобзарі проростати крізь соціальне тло - їх нищили в зародку, аби навіть тінь кобзарська не падала на юнаків, в душі яких таїлося зерня продовження кобзарського духу.

Вражає, що історичні довідки про кобзарів починаються з повідомлень про смерть: у Коденській книзі записано про страту трьох кобзарів лише за те, що співали гайдамакам. І 1934 року страчено кобзарів, бо співали про голод, що страхітливою моровицею прошумів над Україною. Якої ж сили були ті пісні, що їх так боялися одні і так цінували і потребували інші?

... Тільки генетична пам'ять десь у незвіданій глибині ворухить уяву про їх суть. Але незаперечною істиною є те, що ці пісні плекали, формували і підтримували дух нації, її генетичний код, були живлющою водою етнічного дерева України.

Що зараз формує молоді душі українців? Телевізійна блекота, джазово-рокові ревіська, чужі ритми і мелодії? Ну нехай, данина часу, рівняння на Європу, Америку... А то вже архаїзми - народна пісня...

Але з глибини віків постають наші барди, рапсоди, гомери, і волає у світ січена, рубана, різана пісня, і в'яне етнічне дерево, полите отруйним пійлом чужинським... Та це все уява!

А насправді у нашій вільній незалежній Україні кобзарству живеться не краще, як до цього.

Життя кобзарської школи красномовно свідчить про це. Створення школи сприйняли як екзотику. Помпезне відкриття, славослів'я, хвала творцям. А

потім - кам'яна стіна, об яку ми б'ємося лобом і до цих пір. Ледве добилися юридичного статусу, але й це умовно. Бо лише в назві залишилось кобзарство, а спеціалізація абстрактна: музичне виховання, музичне мистецтво. В Міністерстві праці вже зафіксована така професія, як кобзар. Але в учбових закладах Міністерства Освіти і Міністерства Культури її ще немає, потрібно пройти може ще не одне коло "бюр-машини", щоб внести такий фах випускникам відповідних учбових закладів.

Далі, немає змоги студентам кобзарської школи проходити концертну практику. Не тому, що ніхто не хоче слухати кобзарських концертів, а тому, що немає ані власного транспорту, щоб їздити на концертні виступи, ані коштів, аби оплатити дорогу учням у громадському транспорті. Літня концертна практика так само ускладнена, бо немає коштів, щоб оплатити відрядження.

Численні конкурси, фестивалі, огляди запрошують наших кобзариків, а коштів - немає. Зносять всі студенти свої копійки вибраним, аби могли ті показати людям, чого навчають у кобзарській школі. Хлопці рвуться на свену, є з чим, а немає змоги через недостатки. Лишається одвічне, звичаєве, що було і за кріпацтва, кобзарювання - це жебрацтво.

Якби свого часу Микола Лисенко не допоміг організувати поїздку кобзаря Остапа Вересая до Петербургу, то так і пішов би в небуття і цей феномен, як тисячі інших, ще геніальніших, ще більшої сили пісенного впливу. А так маємо історичний факт, що спів цього кобзаря вразив і вишукане панство, і славнозвісних артистів світового рівня. Вони в пошані схилили голову перед сивочолим гомером з України.

Чому ж у нашій рідній державі не посідають належного місця кобзарі, що з сивини далеких літ несли в свої душі незгасною жариною мрію про вільну Україну?

Погляньмо на урядові концерти, присвячені визначним датам: високо-професійні співаки, артисти демонструють довершене виконання творів світової класики, в кращому випадку може бути хор ім. Г. Верьовки, або хтось із співаків виконає українську народну пісню в академічному стилі. А хіба в нас немає бандуристів, кобзарів? Є, ще не всі пішли

у небуття. А молодіжні заходи, де б зовсім не зайве було показати молодих виконавців народної пісні, теж проходять в інтернаціональному безликому стилі.

На всі ці заходи знаходяться спонзори-меценати. А на розвиток кобзарства їх уже знайти неможливо.

Адже бандура зараз коштує немало - найменше 500-600 гривень. Не кожній сім'ї під силу зараз купити такий інструмент. До цього року кобзарська школа вручала випускникам, яку успішно склали екзамени і захистили дипломну - бандуру. Аби воїни духу йшли у бій озброєні. Де ж ми брали їх? За які кошти? Перші три випуски закупував бандури Український фонд культури. Коли і їм не стало змоги, знайшлися люди доброї волі, що підхопили цю традицію: президент фонду ім. Т. Шевченка пані Л. Красицька, народна цілителька Н. Зубицька, фінансовий діяч О. Коробенко. Щира дяка їм за це.

А цього річним випускникам туга навідає на душу: не відгукується ніхто, щоб благословити їх, повінчати з бандурою на довічну співпрацю. Самі вони придбати не зможуть, це або напів-сироти, або з багатодітних сімей, або просто - батьки безробітні. А їх цього року у нас 14 чоловік.

Тяжко утримувати в теплі школу і гуртожиток, бо коштів на рідке паливо, яким обігривається школа, не виділяється. Зусиллями директора школи в приміщеннях ще тепло, але чого це коштує, відомо тільки їй, пані Г. Івановій.

Фонотека не має відповідного обладнання музичних матеріалів, кошти на це навіть не передбачені кошторисом. Підручників з музичних предметів немає, і навіть невідомо, звідки їх постачати, бо не розроблений механізм забезпечення.

А як потребує молоде покоління кобзарських виступів! Особливо їхні ровесники мають неймовірну силу впливу на юних слухачів. І це, мабуть, найбільша трагедія: кобзарська діяльність, яку з такими тяжкими зусиллями було реанімовано, хоч якоюсь гранню, - не може бути використана для відродження національного виховання, національної культури.

Де державні ідеологи, чому вони не використовують таке потужне джерело оновлення рідного народу? Невже нашим вихованцям приготована доля

"зайвих людей"?

Давня мудрість гласить: "Народ, який думає на рік уперед - вирощує хліб; який думає на десять років вперед - вирощує сади; народ, який думає на сто років уперед - вирощує здорове, морально стійке, розумне і виховане молоде покоління."

Може це й зухвальство, але невідомо, хто думає за наш народ, і на скільки років уперед.

Проблем більше, ніж уявити можна, і головне, що всі вони загальнонародні. Хоч це не заспокоює нас, бо так, як усім, так і нам. Але якби ці проблеми не загрожували, що тихою сапою

сполють нас, і ніхто не знатиме, яка ж там квітка цвіла, і які б плоди вродили з неї.

Але "не вмирає душа наша, не вмирає воля." Грізною стіною встають за нашими спинами тисячі кобзарів, які крізь смерть і морок віків донесли до нас свій дух. І ми не маємо права зійти з обраного шляху. Отже, кобзарська школа сподівається хоч у майбутньому "підняти народ свій на крила пісень." А славні імена наших попередників оживуть в піснях учнів Стритівської кобзарської школи.

Ми віримо в це!...❁

Antonina Lytvyn,

Vice Principal of Strytivka School of Kobzarstvo

THE STRYTIVKA - SCHOOL OF KOBZARSTVO

For some, this may seem like just another educational institution - so many specialized schools, lyceums, and colleges have been established recently. However it is only very rarely that any of them include the word "kobzarstvo" in their name. Who are these "kobzars" anyway?

In fact, very little is taught about kobzars in general. We all know about Taras Shevchenko's monumental work with that title, and some may have heard of kobzars in the context of dumy, but there are few references to kobzars in the writings on the history of Ukrainian culture except for individual cases. The entire phenomenon of "kobzarstvo" as an art form and a way of life have been described by just a handful of writers. For example, Hrushevsky's book "Ukrainian dumy" (1927), where the focus is really more on the literary value of dumy; "Folk Singers-Musicians of Ukraine" by B. Kyrdan and A. Omelchenko, which features all that has been collected on kobzars; "Golden Strings", compiled by M. Lytvyn; "I Will Take My Bandura", I. Nemyrovych. Anyone who ventures to do research on this topic immediately recognizes the same idea throughout the ages - that kobzars always had a difficult life, but always had a strong and undying spirit. Their armor was their song and their word. Why were Ukraine's enemies always so afraid of them? Why were they persecuted?

Supposedly, when the Polish Hetman Potocki was asked before the Battle of Zhovti Vody what would guarantee his victory, he replied, "If all the kobzars were destroyed, I would win the battle".

The Poles destroyed the kobzars, because their songs raised the insurgent spirit of the people. The Turks and Tartars destroyed them because their song rallied people to defend their homeland. They were exiled and persecuted by the Tsarist regime, because they carried the call of freedom, human dignity and national consciousness to the people. The Soviet regime treated them no better, because the kobzars always fought against any type of repression and violence.

There were never any kobzar schools in Ukraine. Kobzars were born, and they learned their art from old kobzars, and on their own initiative. But this process became more and more difficult due to the social situation in Ukraine that suppressed any such initiative. It's amazing, but not surprising that the first mention of kobzars in historical sources is about the three kobzars who were put to death for playing for the haydamaky insurgents. Also, in 1934, kobzars were executed for singing about the horrific Famine-Genocide, which was spreading throughout Ukraine. What powers do these songs possess that some treasure them while others fear them?

Currently our youth is influenced by for-

eign music, rhythms and melodies - folk music is considered an archaism. It would seem that our own bards are destined to fade into the past, but that's really not the case. Frankly, it's somewhat true that in our free and independent Ukraine, the kobzar art form does not fare much better than before. The fate of our Stryivka School illustrates this point.

When our doors first opened, it was considered quite an exotic happening, and many came to shower us with words of encouragement and praise. But in reality, we quickly came up against a brick wall. We were barely able to attain legal status, and even that was conditional, for only in the name does the word kobzar still figure prominently. The specialization remains abstract: music education and arts. The Ministry of Labor acknowledges the kobzar profession, however the Ministries of Education and Culture do not, and therefore it is necessary to jump through a few bureaucratic hoops to register this as an acceptable profession for graduates of educational institutions.

These students also have few opportunities to practice concert performances. This is not because no one is interested in listening to their performances, but rather that these students have no means of transportation or funding for public transportation. There are many competitions, festivals and other events to which these kobzar students are invited. All the students contribute their meager savings in order to help those chosen among them to participate in such events so that they can demonstrate what they learn at the school. So many of them would like to perform, but are not given the opportunity, and the centuries-old tradition of the begging kobzar continues.

If Mykola Lysenko had not assisted Ostap Veresai's trip to St. Petersburg, he might very well have been lost to following generations, just as thousands of other musician-geniuses. As it turns out, we have documented evidence that Veresai's songs impressed even the elite and world-class artists, who bowed their heads in recognition of this Ukrainian bard.

Why is it that in our country the kobzar is not honored for his contribution in realizing the dream of a free Ukraine? Consider all the state concerts commemorating important events and anniversaries, where professional singers, artists demonstratively perform world classics. Every so often, in the best case scenario, the Veryovka Choir or one of the singers may perform a Ukrainian folk song. Are there no bandurists, kobzars available? Of

course there are - they haven't all disappeared. Even many of the youth events could stand to have a young kobzar performing a Ukrainian folk song, instead of being totally internationalized. These events find sponsors, but for the development of the kobzar art, it is almost impossible to do so.

A bandura now costs about 500-600 hryvnias (approximately \$100). Not every family can afford to buy such an instrument. Up until this year, our school used to award a bandura to each graduate successfully earning a diploma, so that these spiritual warriors would go into battle armed. Where did we get them and at whose cost? The first three instruments were financed by the Ukrainian Culture Fund. When they were no longer able to support us, individual sponsors stepped forward. This year, our graduates have nothing to look forward to, for no one has answered our call for support. They cannot afford to buy their own instruments because they are either part-orphans, or from families with many children, or simply their parents are unemployed. And this year there are 14 of them.

We face many other problems due to lack of finances - no heating in the school or dormitory, a poorly-equipped audio library, a lack of handbooks - to name a few. And what a shame that this movement that was so successfully rejuvenated cannot fulfill its goal - these young students will not have the opportunity to play for their peers and instill in them this rebirth of national spirit and culture. Why doesn't our state make use of this potentially powerful tool? There is an old folk proverb that says, "A nation that thinks a year ahead - will have bread; ten years ahead - will have gardens; one hundred years ahead - will have a healthy, morally strong, intelligent and disciplined young generation". Perhaps it is an impertinent issue to raise, but who is thinking about our country and for how many years ahead?

There are more problems than can be imagined, but we are not the only ones affected by them. It is of little comfort, but basically what we have is what most people have in Ukraine. However our spirit is strong and we will persevere. We have the solid support of our forefathers who passed their mission on to us through the ages. We have no right to stray from our chosen path, and expect a brighter future. And we firmly believe that the famous names of our predecessors will come alive again in the songs of the Stryiv School students. ●

Марія Євгенєва - викладач кафедри інструментальної музики
Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
Ірина Гринчук - кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інструментальної музики
Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

БАНДУРНЕ МИСТЕЦТВО І ТЕРНОПІЛЛЯ

Тернопільщина подарувала українській культурі багато славних імен: С. Крушельницька, М. Скала-Старицький, брати Л. та Б. Лепкі, Д. Січинський, Р. Купчинський, Л. Курбас, брати М. і Т. Бойчуки, Н. Нижанківський, В. Вериківський... Серед них є імена музикантів, пов'язаних із бандурним мистецтвом.

Уродженець Бережан Зіновій Штокалко - талановитий бандурист, композитор, поет, відомий в Україні та діаспорі. Він розпочав свою творчу діяльність у 1939 році у львівському тріо бандуристів разом з Ф. Якимцем та Ю. Сінгалевичем. У його творчий доробок увійшло понад 300 творів (аранжування баллад, билин, обробки козацьких дум, оригінальні твори), історико-теоретичні праці про бандуру а також записи у платівках та касетах. "Кобзарський підручник" З. Штокалка, виданий Канадським Інститутом Українських студій (Едмонтон-Київ, 1992) став сьогодні широко вживаним методичним посібником.

З. Штокалко глибоко вивчав спадщину Ф. Колесси, виконавські традиції закладені Г. Хоткевичем, М. Кравченком, розвивав традиції свого вчителя Ю. Сінгалевича.

Наступне ім'я - Юрій Олійник, уродженець Тернополя, активний концертуючий піаніст, вчитель і композитор у США, автор ряду оригінальних творів для фортепіано соло, фортепіано з оркестром і голосом, бандури соло та бандури з оркестром.

З Кременеччиною родинні зв'язки єднають Миколу Чорного-Досінчука, популяризатора бандури в українській діаспорі, засновника і директора Школи Кобзарського Мистецтва в Нью Йорку, у минулому - головного редактора журналу "Бандура", автора багатьох статей про бандурне мистецтво.

Теребовлянщина виплекала прекрасний колектив, відомий за межами України - Заслужену "народну самодіяльну капелю бандуристів "Кобзар"

Струсівського будинку культури (керівники - М. Ляхович, В. Верне, Б. Іваноньків - народний артист України, доцент Тернопільського педагогічного університету, Я. Кубіт - викладач Теребовлянського вищого училища культури). Історія капели започаткувалася у 1957 році створенням тріо у складі В. Обухівського, І. Пухальського, А. Заячківського, що згодом переросло у капелю. "Кобзар" з успіхом виступав на оглядах, фестивалях художньої самодіяльності, здобуваючи нагороди: звання лауреата Республіканського огляду-конкурсу (1964), велику Золоту медаль та Почесну грамоту Президії Верховної Ради УРСР (1977). Капела брала участь у традиційному фестивалі Литовського РСР "Жемайтис" (1966, 1972), фестивалі бандуристів України "Дзвени, бандуро, в козацькому краю" в Дніпропетровську (1994), у Всеукраїнському огляді художніх колективів області у Києві (1999). З великим успіхом проходили гастролі капели в областях України, країнах близького та далекого зарубіжжя.

Майбутні учасники "Кобзаря" підрастають в "Кобзаріку" - дитячій студії гри на бандурі (керівник Я. Кубіт). Вихованець студії Дмитро Губ'як став володарем найвищої нагороди (Гранд-прі) Міжрегіонального огляду-конкурсу бандуристів ім. В. Кабачка в Полтаві (1995) та лауреатом цього ж конкурсу в Миргороді (1996). Зараз Дмитро навчається на другому курсі Львівського вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у класі професора В. Герасименка. Звання Лауреата цього ж конкурсу у 1999 році здобули Олександр Воробйов - вихованець "Кобзарика" та учениця Тернопільської школи мистецтв Наталя Ведмедюк (клас викладача Л. Гром'як).

Нагородами престижних конкурсів відзначено і випускників Тернопільського музичного училища ім. М. Крушельницької Ларису Ковальчук-Буряк

та Оксану Станкевич. Лариса Ковальчук-Буряк, аспірант Київської консерваторії по класу професора С. Баштана - лауреат 1-го Міжнародного конкурсу бандуристів ім. Г. Хоткевича в Києві (1993). Її виступи успішно проходили в Україні, Німеччині, Франції, Австралії де живе зараз співачка-бандуристка.

Оксана Станкевич (клас викладача О. Козій) - дипломант 1-го Всеукраїнського конкурсу студентів-бандуристів музичних училищ України у Дніпропетровську (1992).

Мистецтво гри на бандурі опановують студенти музично-педагогічного факультету Тернопільського педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Започатковувався клас бандури ще на факультеті підготовки вчителів початкових класів із додатковою спеціальністю "Музика" (1984). З 1995 року створено музично-педагогічний факультет.

Звання лауреата 1-го Всеукраїнського конкурсу бандуристів-студентів педагогічних інститутів України у Луцьку (1992) здобуло тріо бандуристок у складі Л. Квасниці, О. Музичук, М. Ціж та диплом цього ж конкурсу - О. Музичук (клас викладача М. Ціж-Євгенєвої). Студенти-бандуристи У. Пюрко, О. Гатала, І. Гальчак під керівництвом М. Євгенєвої стали володарками Гранд-призу Міжнародного фестивалю "Політ сови, 1999", який відбувся у Кельце, Польща.

Викладачі-бандуристи шукають нові форми популяризації бандурного мистецтва. Так, на факультеті проводяться цікаві заходи: студентська науково-практична конференція "Г. Хоткевич і сучасне бандурне виконавство" (1995), зустрічі з відомими виконавцями: В. Кушпетом, М. Хаєм, братами В. і М. Литвинами (Київ), Т. Лазуркевичем та О. Со-

занським (Львів), Ю. Баришевчем (Збараж). Захоплення тернопільської публіки викликав "Кобзарський концерт" (серпень 1999) за участю Т. Лазуркевича, В. Мішалова (Канада) та О. Созанського, які представили традиційний та новітній кобзарський репертуар. Творчі колективи підтримують бандуристи із викладачами-мистецтвознавцями вищих вузів - професором В. Герасименком, доцентом Л. Посікірою, старшим викладачем Оксаною Герасименко - Львівського Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, та Н. Брояко - доцентом Прикарпатського педагогічного університету ім. В. Стефаніка. Так, твори Ок. Герасименко знаходять вдячних виконавців серед студентів нашого університету.

Традиційною формою поширення бандурного мистецтва вже стали сольні та тематичні концерти студентів-бандуристів перед різними аудиторіями. Виступи викликають теплі відгуки слухачів: "Зачаровано слухаю ніжні голоси тріо бандуристок Уляни Пюрко, Оксани Гатала, Ірини Гальчак і думаю: "Яка багата талантами наша земля! Хай цих милих дівчаток не чекає велика сцена (хоч вони й достойні її), хай вони у майбутньому будуть тільки вчителями музики, проте скіль-

Тріо бандуристок у складі

Л. Квасниці-Атаманчук, О. Марчило та М. Євгенєвої

Bandura trio from Ternopil-

L. Kvasnytsia-Atamanchuk, O. Marchylo and M. Yevhenieva

ки тепла вони подарують своїм вихованцям..." (*Студентський вісник, №1-2 (186-187) 2000, Б. Близнюк, доцент кафедри українського та загального мовознавства*).

На обласному телебаченні записано дві Різдвяні програми: "Втішайтесь, люди" (1995) за участю тріо бандуристок Л. Квасниці, О. Дубас і М. Ціж та артиста обласної філармонії М. Булата; "Голос Коляди" (2000), в якій були задіяні бандуристки У. Пюрко, О. Гатала, І. Гальчак, Н. Росохвата (скрипка), Н. Чопей (віолончель), Я. Овод (флейта), викладачі: М. Євгенєва, І. Гринчук, О. Іваноньків, та програму "У вінок Кобзареві" (2000). Ряд пісень записало для передач обласного радіо та телебачення тріо бандуристок у складі Л. Квасниці-Атаманчук, О. Марчило, М. Євгенєвої. Цей колектив веде активну творчу роботу, беручи участь у всіх святкових концертах, що проходять у Тернополі.

Бандурне мистецтво вимагає не лише збереження та розвитку виконавських традицій, але і їх теоретичного вивчення. З цією метою нами розроблена програма спецкурсу "Історія бандурного мистецтва" (укладачі-старший викладач М. Євгенєва та І. Гринчук - кандидат педагогічних наук, доцент), впровадженого у навчальний процес Тернопільського педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

Програма включає наступні теми: "Основні засади спецкурсу "Історія бандурного мистецтва", "З історії інструментарію", "Розвиток кобзарського мистецтва", "Еволюція бандурного виконавства", "Виконавські напрями та школи", "Способи гри на бандурі різного типу", "Видатні вітчизняні виконавці", "Видатні виконавці з діаспори", "Традиції розвитку сучасного бандурного виконавства та форми його функціонування", "Музикознавча література та виконавський бандурний репертуар."

Зацікавлення студентів викликають такі теми для наукових самостійних досліджень: "Кобзарі - носії національних виконавських традицій", "Кобза-бандура в творах малярства", "Кобзарське мистецтво доби Руїни", "Бандура на перехресті століть (XIX - початку XX ст.)", "Остап Вересай - пред-

ставник старої кобзарської традиції", "Роль Гната Хоткевича у розвитку професійного бандурного мистецтва", "Ідеї Гната Хоткевича у діяльності Віктора Мішалова та виконавців діаспори", "Період "розстріляного відродження" в історії бандурного мистецтва", "Василь Герасименко - засновник львівської виконавської бандурної школи", "Зіновій Штокалко - інтерпретатор билинного епосу", "Георгій Ткаченко - майстер старосвітської бандури", "Роль Володимира Кушпета у відродженні старосвітських інструментів", "Галина Менкуш - інтерпретатор думового епосу", "Багатогранність виконавської діяльності Оксани Герасименко", "Новаторські пошуки у бандурному виконавстві Романа Гриньківа", "Виконавський стиль Віктора Мішалова", "Творчість для бандури Юрія Олійника", "Особливості концертної діяльності Ольги Герасименко", "Музеї і приватні колекції українського інструментарію."

Теоретичний матеріал доповнюється музичними ілюстраціями та записами. Однак тут ми зіткнулися з проблемою відсутності упорядкованої фонотеки, зокрема записів виконавців старшого покоління. Тому в рамках статті хочемо підняти питання про створення фонотеки "Історія бандурного мистецтва", координуючого центру для її укладання та поповнення. Необхідним є створення інформаційного центру, в якому б збиралася і концентрувалася вся спеціальна література та періодика, пов'язана з розвитком кобзарства в Україні та діаспорі.

Прослухання розробленого курсу розкриває студентам картину історії кобзарства, орієнтує їх в різних традиціях, жанрах сучасного виконавства, знайомить з різними виконавськими школами та особливостями гри на бандурі різних зразків.

Поєднання виконавства із теоретичним вивченням бандурного мистецтва дозволяє готувати студентів не лише як виконавців, але й майбутніх дослідників кобзарського мистецтва, що зберігатимуть, вивчатимуть і плекатимуть кращі його традиції, примножуватимуть мистецьку славу Тернопільщини та України. ❀

Maria Yevhenieva
Bandura Teacher, Ternopil Pedagogical Institute
Iryna Hrynchuk
Assistant Professor, Ternopil Pedagogical Institute

THE ART OF BANDURA AND TERNOPIL

Among the many famous names in Ukrainian culture from the Ternopil region, such as S. Krushelnycka, M. Skala-Starycky, the Lepky brothers, D. Sichynsky, R. Kupchynsky, L. Kurbas and Nyzhankivsky - are those associated with the bandura.

Born in Berezhany, Zinoviy Shtokalko was a gifted bandurist, composer, poet, well-known in Ukraine and abroad. His creative work included over 300 arrangements of ballads, bylyny, dumy and original compositions; a wealth of historical-theoretical research about the bandura; numerous formal and informal recordings; and the *Kobzar Handbook*, which was published by the Canadian Institute of Ukrainian Studies (Edmonton-Kyiv 1992), and is a widely-used methodological textbook. His studies were based on the works of F. Kolessa, the performance style of H. Khotkevych, M. Kravchenko. He also further developed traditions of his mentor, Y. Singalevych.

Yuriy Oliynyk was born in Ternopil. He is a concert pianist, music instructor and composer in the US, who has written many original compositions for solo piano, piano with orchestra and voice, solo bandura and bandura with orchestra.

Well-known bandura propagator Mykola Czorny-Dosinchuk grew up in Kremenets. He was the founder and long-time Director of the New York School of Bandura, as well as the founder and Chief Editor of *BANDURA Magazine*. He was also known throughout the diaspora for his numerous articles on bandurists from around the world.

Terebovlianschyna boasts a wonderful ensemble, "Kobzar", based in Strusiv, and known throughout, as well as beyond Ukraine. The ensemble is under the direction of M. Lyakhovych, V. Verne, B. Ivanonkiv - all acclaimed musicians in their own right. "Kobzar's" predecessor in 1957 was a trio composed of V. Obukhovsky, I. Pukhalsky and A. Zayachkivsky. The ensemble has participated in many national and international competitions, festivals, concerts and received many prestigious awards. The junior ensemble, "Kobzaryk", under the direction of Y. Kubit has also had many star

pupils: D. Hubiak won a number of competitions and now studies at the Lviv Conservatory, and Oleksandr Vorobyov and Natalia Vedmediuk are among the newest stars to shine.

Graduates of the M. Krushelnycka Music School in Ternopil Larysa Kovalchuk-Buriak and Oksana Stankevych have also received accolades for their performances. Larysa completed her studies at the Kyiv Conservatory in Prof. Serhiy Bashtan's class and successfully toured Germany, France and Australia, where she now lives.

Bandura is now taught to students of the Musical-Pedagogical faculty of the V. Hnatiuk Pedagogical University in Ternopil. The trio of L. Kvasnytsia, O. Muzychuk and M. Tzizh, and student-bandurists U. Pyurko, O. Hatala, I Halchak under the direction of instructor M. Yevhenieva were also successful in many competitions, including the International Festival "Flight of the Owl" which took place in 1999 in Poland.

Bandura instructors are seeking innovative ways of popularizing the bandura, so they organize special events, such as a conference on Hnat Khotkevych, or meetings with well-known bandura performers such as V. Kushpet, M. Khay, M. and V. Lytvyn (Kyiv), T. Lazurkevych and O. Sozansky (Lviv), Y. Baryshevych (Zbarazh). The August 1999 concert of the Kobzarsky Trio featuring T. Lazurkevych, O. Sozansky and V. Mishalow drew a large audience. There are also strong ties with bandura instructors of the institutes of higher education, such a Prof. Vasyl Herasymenko, L. Posikira, Oksana Herasymenko, N. Broyako.

The more traditional form of popularizing the bandura is solo and thematic student concerts which are warmly received by the public. Ternopil Oblast (Region) television produced two Christmas programs, "Rejoice" (1995) and "Voice of Christmas" (2000), which included bandura performances, and "A Wreath of Flowers for the Kobzar" (2000). Many songs were also recorded for various radio and television programming by the trio L. Kvasnytsia-Atamanchuk, O. Marchylo, and M. Yev-

henieva. This group is very active at all types of events taking place in Ternopil.

Bandura art requires not only the preservation and development of its performance traditions, but also its theoretical study. With this aim in mind, we created a special program course entitled "Bandura History" (M. Yevhenieva and I. Hrynychuk) which has now been included in the curriculum of the V. Hnatiuk Pedagogical University of Ternopil. The program includes the following topics: Basic Themes of Bandura History, History of the Instrument, Development of the Bandura Art Form, Evolution of Bandura Performance, Performance Types and Schools, Different Schools of Bandura Playing on Various Types of Banduras, Well-known Ukrainian Performers, Well-known Diaspora Performers, etc.

Students pursuing independent research have selected topics such as: Kobzars - Carriers of Ukrainian Performance Traditions; Kobza-Bandura in Art; Kobzars in the Age of Ruins; Bandura on the Threshold of the XIX-XX centuries; Ostap Veresai - a Study in the Old Kobzar Traditions; The Role of Hnat Khotkevych in the Development of Professional Bandura Performance; Hnat Khotkevych's Concepts in the Work of Victor Mishalow and other Diaspora Bandurists; Vasyl Herasymenko - Founder of the Lviv School of Bandura Performance; Halyna Menkush - Interpreter of the Dumy Epos; The Multi-Faceted Performances of Oksana Herasymenko; Innovative Discoveries in

the Bandura Performance of Roman Hrynkiv; Volodymyr Kushpet and Old-World Instruments; "Compositions for Bandura by Yuriy Oliynyk"; "Some Moments from Concert Activity of Ola Herasymenko"; Museums and Private Collections of Ukrainian Instruments.

Theoretical materials are complemented by musical illustrations and recordings. There are cases, however, when there is a lack of a well-organized/catalogued audio library, particularly when we discuss the performers of past generations. We would therefore like to raise this issue within the context of this article - the creation of an audio-library entitled "History of Bandura Performance", with a coordination center that would organize and then maintain such a library. We also feel it would be imperative to have an information center, where all specialized literature and periodicals about the development of the art of the bandura in Ukraine and the Diaspora could be collected and archived.

The course of study that is offered provides a cohesive picture of the history of the bandura, its various traditions, genres, contemporary

performance styles, various schools of bandura playing. The combination of performance and theoretical training not only prepares students for the stage, but also prepares them as future researchers in this field, who will preserve, study, and cultivate these traditions for the good of the Ternopil Region and Ukraine.

Тріо бандуристок у складі Ірини Гальчак, Оксани Гатали та Уляни Пюрко. Керівник Марія Євгенєва. Грудень 1999 р. Тернопільський державний педагогічний університет
Bandura Trio from Ternopil State Pedagogical University (1999): Iryna Halchak, Oksana Hatala and Uliana Piurko. Director - Maria Yevhenieva

СВЯТО БАНДУРИСТІВ ВОЛИНИ

Вже стало традицією на Волині проводити конкурси Кобзарського мистецтва у Шевченківські дні. Того року він відбувся 5-го березня завдяки організаторам: Обласному управлінню культури - голова М. Приймак та Обласному центру народної творчості - голова О. Самохваленко.

Цього року це свято було 13-тим за порядком і зібрало усіх молодих і маленьких бандуристів Волині, які змагалися у таких номінаціях: дорослі капелі бандуристів, дитячі капелі, дитячі ансамблі, ансамблі малих форм (тріо, дуєт) та солісти.

Такі навчальні заклади Волині, як Училище культури та мистецтв й Університет, показали свої бандурні колективи як показові. Змагання тривало 5 годин. Жюрі на чолі з заслуженою артисткою України Л. Посікірою важко було визначити переможців, бо всі виступали чудово.

Цей конкурс - це прекрасне свято бандури. Найголовніше у ньому - можливість зустрітися усім бандуристам Волині, поспілкуватися, обмінятися досвідом, показати свої таланти, отримати стимул для подальшої праці. Цьогорічний конкурс показав ще більший розвій бандури у нашому краї. Відкрито нові таланти, нові імена, і що тішить - він чи не єдиний в своєму роді в Україні. Особлива заслуга в його організації та проведенні належить заслуженому працівникові культури України п. Євгену Гіщинському. Завдяки його великому ентузіазму, відданості національному мистецтву бандуристи втішаються таким святом. Найвища нагорода цього конкурсу - Гран-прі дісталася Нововолинській дитячій капелі бандуристів "Горлиця" (керівник Н. Сологуб). Вона отримала й приз глядацьких симпатій від Волинського Університету. У їхньому виконанні надзвичайно майстерно прозвучали "Дума про гетьмана Мазепу" Я. Хархаліса на слова М. Красюка, "Пливе Човен" - інструментальний твір С. Баштана, та обробка української народної пісні "Ой, заграйте, музиченьки".

Серед дитячих капел бандуристів перше місце отримала капела дитячої музичної школи №1 м. Луцька, керівник

Л. Федоренко, а 2 та 3 місця не присуджувались. Серед дитячих ансамблів перше місце отримали Ансамбль хлопчиків-бандуристів "Кобзарики" з ДМШ №1, керівник Л. Євсеєнко, а друге місце поділили ансамбль ДМШ №2 м. Луцька, керівник А. Дацюк та ДМШ №3 м. Луцька, керівник Л. Старинкова. Третє місце поділили ансамбль Володимир-Волинської ДМШ, керівники В. Кузнєцова та Н. Вавренюк і ансамбль Камінь-Каширської школи мистецтв, керівник Г. Триндюк.

Серед дорослих капел бандуристів перше місце зайняла капела Камінь-Каширського Будинку культури, керівник заслужений працівник культури Т. Смолярчук-Симонік. Друге місце не присуджувалось. А третє місце зайняла Народна самодіяльна капеля Горохівського РД "Просвіта", де керівниками є Д. Радчук і М. Михалевич. Через посередній рівень підготовки ансамблів малих форм переможців жюрі вирішило не визначати.

Серед солістів кращими стали Олеся Радійчук з Нововолинської школи мистецтв, та Тимофій Старинков з Луцької ДМШ №3, класу Л. Войнаровської - вони поділили перше місце. Друге місце було присуджене Максиму Боярському з Луцької ДМШ №3 та Марії Коменді з Нововолинська. Третє місце зайняли Інна Чухланцева з Луцької ДМШ №1 та Марина Грицюк з с. Люблінєць Ковельського району. Високу майстерність виконання інструментальних творів та вокальних творів на бандурі показав учень училища культури і мистецтв, Лауреат 1-ї премії конкурсу ім. династії Воєводіних Олександр Притольок (клас І. Любашевської). Особливо цікаво прозвучав Концерт Ре мажор Д. Бортнянського у перекладі для двох бандур у супроводі камерного оркестру, керівник С. Додарук. Успішно виступила капела училища культури і мистецтв, де керівником заслужений працівник культури Тетяна Ткач, окремі виконавці цього учбового закладу та колективи Волинського Університету - капела бандуристок "Диво-струни, керівник М. Сточанська, тріо у складі О. Нагірної, Н. Никитюк і А. Трач (клас М.

Сточанської), та солісти бандуристи, студенти того ж університету - О. Нагірна (виконала свій власний твір) та М. Приходько, яка майстерно відіграла у супроводі оркестру народних інструментів "Джерела" (керівник В. Кучерук) Концерт №4, ч. 1 "Трипільський" американського композитора Юрія Олійника. Цей

твір прозвучав у Луцьку вперше і отримав схвальні відгуки журі та слухачів.

Конкурс подарував щонайкращі враження патріотам бандурного мистецтва, музичній громадськості Волині, засвідчив високий рівень розвитку виконавства на улюбленому українському музичному інструменті на Волині.

Тріо бандуристок з Луцька: Лідія Войнаровська, Ірина Ольшевська та Мирослава Сточанська
Bandura Trio from Lutsk - Lidiya Vojnarovska, Iryna Olshevska and Myroslava Stochanska

ТРІО БАНДУРИСТОК З ЛУЦЬКА

Тріо бандуристок з Луцька: Лідія Войнаровська, Ірина Ольшевська та Мирослава Сточанська у вересні 1984 року мали свій перший виступ в будинку культури м. Луцька і з того часу брали активну участь в урочистостях міста і області. До найпам'ятніших виступів бандуристки зачисляють Міжнародний фестиваль народного мистецтва "Червена Ружа" в Югославії у Рускі Керестур в 1986 році, а також участь у Всесоюзному фестивалі народної музики в м. Калінін, Росія в 1987 році. Не менш цікавими були поїздки на Міжнародний Фестиваль Придунайських країн "Дунай голубий", що відбувався в Нові Сад, Югославія, 1988 рік та на всеукраїнське Шевченківське свято до 175-річчя з дня народження великого Кобзаря у Каневі в 1989 році, а також на

міжнародний фестиваль "Живе Різдво" у Відні, Австрія в 1990 році.

Тріо підготувало і провело сольний концерт у двох відділах, кошти з якого пішли на побудову пам'ятника Т. Шевченкові в м. Луцьку. Активною концертною діяльністю тріо займалося впродовж 11 років - до 1995 р. Зараз всі вони на педагогічній роботі. Ліда - викладач Дитячої музичної школи №3, успішно працює з молоддю, Ірина - викладач училища культури і мистецтв, користується повагою і великим авторитетом як викладач. Її студенти вирізняються високим професіоналізмом у володінні інструментом. Мирослава Сточанська - доцент, працює у Волинському державному університеті ім. Лесі Українки, де веде клас бандури та капелю бандуристів "Диво-Струни".

BANDURA CELEBRATION IN VOLYN'

The 13th Annual traditional Kobzarsky Competition in Volyn took place on March 5 during "Shevchenko Days", with the support of the Oblast (Regional) Cultural Department and the Oblast Folk Center. Bandurists of all ages competed in the following categories: adult bandura choirs, children's bandura choirs, children's ensembles, smaller ensembles - duets, trios, and finally, soloists.

The competition jury, headed by Merited Ukrainian Artist L. Posikira had a difficult time judging the groups, because all of them performed well. However, the main goal of the competition was not just to win, but also to have the opportunity to meet with fellow bandurists and celebrate our musical endeavors. This year's competition demonstrated how much the bandura continues to blossom in Ukraine, as new talents and new names are discovered.

This year's winners included the Novovolynskyy Children's Bandura Choir "Horlytsia" directed by N. Solohub, which was awarded the Grand Prix, and the People's Choice award from Volyn' University. In the category of children's bandura choirs, first place was awarded to the Children's Bandura Choir of the Lutsk Music School (CSM) No.1, directed by L. Fedorenko. Among Children's Ensembles, first place was awarded to the Boys' Ensemble "Kobzaryky" of CMS No.1, under the direction of Yevseyenko.

In the category of adult bandura ensembles, first place was awarded to the Kamin-Kashyrsk Cultural Center Ensemble under the direction of T. Smolyarchuk-Symonik.

Among the soloists, first place was awarded to Olesia Radiychuk, of the Novovolynsk School of Arts, as well as to Tymofiy Starynkov of Lutsk CMS No.3, student of L. Voynarovska. Oleksander Prytolyuk received one of the highest honors for his outstanding instrumental and vocal performance. Bortniansky's Concert in D Major, which was transcribed for two banduras and a symphony orchestra, (under the direction of S. Dodaruk) was very impressive. Other noteworthy performers included: the Culture and Arts School Choir, directed by T. Tkach; individual performers of this choir; groups affiliated with Volyn' University, such as: the Choir of Female Bandurists "Miracle-Strings", under the direction of M. Stochanska; trio of O. Nahirny,

N. Nykytyuk; and A. Tracz; and, soloists-students of Volyn' University: O. Nahirna; M. Prykhodko- accompanied by the "Dzherela" Ukrainian folk orchestra, under the direction of V. Kucheruk. "Trypyllian" Concert No. 4 1st movement, written by the American composer Yuriy Oliynyk, had its premiere in Lutsk and was critically acclaimed by jury and audience alike.

Thanks to the enthusiasm and dedication of the competition's organizer, Yevhen Hyschynskyy, we were able to demonstrate the high level of bandura professionalism and development in the Volyn region of this beloved Ukrainian instrument.

Переможець Першого Всеукраїнського конкурсу бандуристів - студентів педагогічних вузів України (1993 рік)

Квінтет бандуристок Ірина Сидорук, Ольга Сморніс, 2-й ряд - Оксана Собойчук, Оксана Зінчук та Ганна Малай з Луцького педагогічного інституту ім. Лесі Українки

Vinner of the First Ukrainian Bandura Competition among students of the Pedagogical Universities (1993) Bandura Quintet: Iryna Sydoruk, Olha Smornis, 2-nd row: Oksana Soboichuk, Oksana Zinchuk and Hanna Malaj from Lutsk Pedagogical Institute named after Lesya Ukrainka

Адріана Шмагало

НОВИЙ БАНДУРНИЙ ЗАПИС ІСТОРИЧНОЇ ВАРТОСТІ

Цей запис зробить прекрасне доповнення до Вашої колекції касеток чи компакт дисків бандури, оскільки це є перший запис оригінальної музики для концертної бандури та симфонічної оркестри.

Запис включає три концерти для бандури і оркестри професійного американського композитора Юрія Олійника. Оля Герасименко є першою бандуристкою, яка почала виступати з професійними американськими та європейськими симфонічними оркестрами. Оля грає на бандурі власноручно вироблений її батьком, професором Вищого музичного інституту імені Лисенка у Львові Василем Герасименком.

Звукозапис концертів був зроблений разом з оркестром Львівської філармонії та "Віртуозами Львова" під диригентурою Народного артиста України Юрія Луціва (№ 1 і № 2), а також заслуженого діяча мистецтв України, керівника оркестру Сергія Бурка (№ 4).

Концерт № 1 знаний серед бандуристів як "Американський" після відкриття, що композитор хоча і був народжений в Україні, але здобув освіту і майже все своє життя провів у Америці.

Концерт № 2, "Романтичний" написаний у 1993 році і складає велику композицію та вимагає повного складу симфонічної оркестри. Клясичний за формою, сучасний і дещо в нео-романтичному стилі, він є наповнений витонченими цитатами старовинних українських мелодій, які є улюбленими Олі - дружини композитора.

Концерт № 4, "Трипільський", як видно з назви - присвячений ранній українській культурі, яка розквітала на українських землях між 6.000 та 1.000 роках до Н.Е. Цей концерт є повний нових звучань як в оркестрі, так і в партії бандури.

Обкладинка компакт диску вироблена в англійській та українській мовах. Також подається час (64.8 хв.).

Рецензент рекомендує цей запис для Вашого задоволення, як подарунок для себе а також для Ваших рідних і друзів.

THREE CONCERTOS FOR BANDURA & SYMPHONY ORCHESTRA

Cassette \$8.95 + 2.50 shipping,

CD - \$14.95 + 2.50 shipping

Exotic Ukrainian Gifts, 5253 Glancy Dr.,
Carmichael, CA 95608-5458.

by Adriana Shmahalo

A NEW HISTORIC BANDURA RECORDING

This recording will make an excellent addition to your Bandura recording collection. It is a CD of historic significance, since it is the first ever to feature original music for the concert bandura and symphony orchestra.

The CD includes three concertos for bandura and orchestra by Yuriy Oliynyk. Ola Herasymenko Oliynyk, the bandura virtuoso featured as a soloist in these performances is the first professional bandurist to appear with both American and European symphony orchestras. Ola performs on an instrument custom built by her father, professor Vasyl Herasymenko. The recordings were done with the "Lviv Philharmonic Orchestra" and the "Lviv Virtuosos" Orchestra conducted by National Artist Prof. Yuriy Luciiv and Honored Artist Serhiy Burko.

Both, the soloist, Ola Herasymenko Oliynyk, and the composer, Yuriy Oliynyk, were recently awarded honorable citations by the Ukrainian government in Kyiv for special contribution to Ukrainian culture abroad.

Concerto No. 1 became known as "American" after it was revealed that the composer, although born in Ukraine, has spent most of his life in the United States.

Concerto No. 2, the "Romantic", contains many subtle quotations of ancient Ukrainian melodies that Mrs. Oliynyk likes so much. Again, the bandura is featured prominently against the orchestral texture.

Concerto No. 4, the "Trypillian", pays tribute to the Trypillian culture which flourished in Ukraine between 6,000 and 1,000 BC. It is full of innovative sounds, both in the bandura and the orchestra.

The CD and the cassette offer titles in English and Ukrainian, as well, as the duration times (64.8). Biographical information about the performers, the selections and the composer is included in the insert.

This reviewer highly recommends the recording for your own enjoyment and as a gift for friends and relatives.

КОМПАКТ ДИСК/КАСЕТКА "БАНДУРНА РОЗМОВА"

Тарас Лазуркевич, Олег Созанський.
Бандурна розмова.
Львів: АСФ "КОВЗАР"

У 1999 р. появилася компакт диск бандуристів Тараса Лазуркевича та Олега Созанського, який вони присвятили своєму професорові Василеві Герасименкові у Львівському вищому музичному інституті ім. М. Лисенка. Тут записано в першу чергу вокальні твори під супровід бандури: "Ой під горою", "Бандуристе, орле сизий", "Та забіліли сніги", "Лети, моя думо", "Гей, Іване", "Ой, учора орав", "Ой у полі вітер віє", "Встає хмара з-за лиману", "Через поле широкее", "Ой, у полі вишня", "Хата моя рубленая", "Гей, скинемось та по талю", а також інструментальні твори "Бандурна розмова" М. Дейчаківського та уривки з поеми "Байда" Г. Хоткевича. У двох піснях ("Ой у полі вітер віє" та "Через поле широкее") їм приграє на сопілці А. Яцків. Хоч на записі це не зазначено, але можна припускати, що інструментальну пригра до пісень написали самі виконавці.

Бандуристи - гідні випускники своєї alma mater - і взірцево вишколені голоси, і прекрасна бандурна техніка. У вокальних дуетах голоси добре зрівноважені, нікотрий не домінує над другим. Пригра також наскрізь компонована (durchaus komponiert), отже слухач завжди чує щось нового на бандурах. Це зокрема відчувається в пісні "Лети, моя думо". У двох піснях бандура використовується не тільки як музичний інструмент, але й джерело звукових ефектів. Так, наприклад, у пісні "Ой учора

орав" шарудіння по струнах має наслідувати звук коси, а удар по деці в канті "Через поле широкее" мав би наслідувати удар молотка. Хай слухач вирішує, чи такі ефекти естетично оправдані,

У всякій композиції rubato має своє місце, де треба й fermata, але в деяких, зокрема в "Байді" це вільне трактування темпу дещо перетягає норми.

Окремий коментар вимагає "Бандурна розмова". Коли М. Дейчаківський склав цей твір для нью-йоркського ансамблю "Гомін степів", він свідомо використовував інакше звучання чернігівської і полтавської бандур. Коли виконавці сиділи на сцені напроти себе, слухачі чули справжню розмову бандур. На одних грали хлопці, на других дівчата, і в такому виконанні цей твір пройнятий дуже делікатною еротикою. Коли послухати зокрема останній такт, який виконує лише одна бандура, твориться враження, що це хтось хоче сказати останнє слово і поставити на своєму.

Усе це втрачено в Лазуркевича і Созанського, бо вони грають на бандурах з майже однаковим тембром й ефект розмови передається тільки завдяки стерео-записові. Коли в "Гомоні степів" можна було уявити собі вулицю, де залицяються хлопці й дівчата, то у львівському дуеті чути тільки розмову двох парубків, технічно бездоганну, але не надто цікаву розмову.

Не тут місце аналізувати запис пісень за піснею, від такого читач тільки втомився б, але треба підбити деякі підсумки. Добрий вишкіл голосу й інструментальна техніка ще далеко не все, треба й вдумливої інтерпретації, а її в цьому записі трохи бракує. Звичайно, Лазуркевич і Созанський нещодавно закінчили вищі музичні студії й щойно набирають виконавського досвіду. Із такої перспективи треба слухати цей запис; це дебют, гарний, але перед дуетом ще шлях до повної зрілості. Хай їм щастить.

Доремій Фасоля

CD & TAPE "BANDURA TELLS"

"Bandura Tells" is a CD you wouldn't want to miss. Highly skilled bandura performances and trained voices of Taras Lazurkevych and Oleh Sozanskyi make it one of the best new recordings. To order write to: Exotic Ukrainian Gifts 5253 Glancy Drive, Carmichael, CA 95608 USA, or in Ukraine: Україна, Львів 70070, вул. Хоткевича 24/12, Тарас Лазуркевич

BANDURA magazine is happy to welcome to its list of co-workers the musicologist Doremy Fasola. Readers of the SUSK monthly "Student" in the late 1970s may recall his reviews of Ukrainian classical music recordings.

EXPERIMENTAL BANDURA TRIO: Andrec, Kytasty, Fedynsky

After numerous live performances in various venues in New York and elsewhere, the Experimental Bandura Trio (EBT), consisting of Michael Andrec, Julian Kytasty, and Jurij Fedynsky, recorded their debut CD. The music is strictly instrumental and is comprised of the following pieces: Mosaic (Andrec), Hunter Nocturne I (ETB), Nova Radist Variations (Andrec), Osogovsko Oro (traditional Macedonian (ETB), Hunter Nocturne II (ETB), Dumadance (Ostap Veresai/ETB), Dr. Shtok Makes Housecalls (Kytasty/EBT), Canticle (Andrec), Passacaglia (Kytasty), and Kobzar Trance (EBT). As can be seen from the cover, more than half of the compositions are collective creations of the trio.

The inspiration for this project came from the experimental recording made by Zynovij Shtokalko (1920-1968, known as Dr. Shtok to many of his patients) of his two Atonal Etudes. The artists, having mastered the instrument and being quite familiar with the traditional folkloric repertoire, were not inspired with the relatively small literature of transcriptions or even fewer "classical" compositions for the bandura. Yet they wanted to stretch the limits and "develop a contemporary musical language for this ancient instrument."

A few of the compositions on this disc draw heavily on folklore. This is most evident on the Osogovsko Oro which was essentially transcribed for the bandura. The most remarkable feature of this dance is the 5/4 time signature, a rhythm unused in Ukrainian folk dances. Ukrainian folkloric themes can be heard in Nova Radist Variations (on a traditional Nativity carol); Dumadance, variations on traditional *duma* modalities and Veresai's song "Kyselyk"; and the Canticle which eventually turns to the traditional Canticle about Salvation.

Kytasty's Passacaglia very effectively utilizes the compositional pattern of this seventeenth-eighteenth century form. Also in almost classical sonata form is Andrec's "Mosaic" with its *allegro-lento-allegro accelerando* structure.

The remaining compositions are almost all collective works by the trio. Generally, one gets the impression that having agreed on a predetermined overall structure, the instrumentalists turned the recording equipment on and started

improvising. This is most praiseworthy: in the nineteenth century much of the traditional bandura repertoire, especially the *dumy*, was improvised as it was being performed.

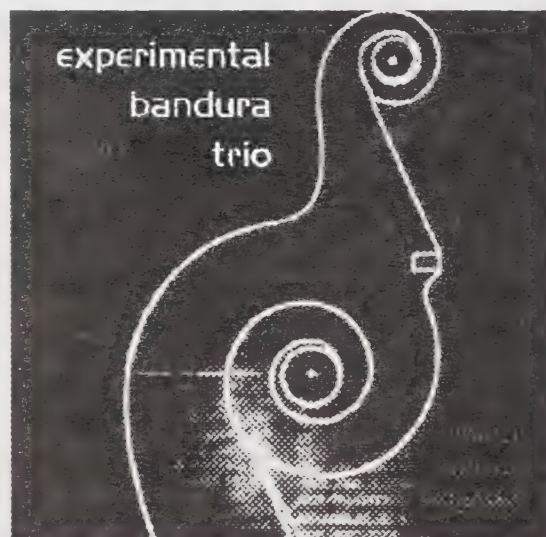
Unfortunately, for reasons too long to discuss here, this skill was largely lost in the twentieth century, and the trio's steps in this direction should be welcomed.

On the other hand, it is precisely these improvised pieces that I have found most wanting. The lack of a clear structure is rather evident. There is plenty of modal, acoustic and rhythmic experimentation, but after all is done one is left with an uneasy feeling that this was experimentation for its own sake, and little else. Others may object that I have missed the main point in this overly subjective reaction. Perhaps, but when I shall be listening to this disk again for pure enjoyment I may derive most of it from the less amorphous experimental pieces.

The information on the liner notes is extremely brief, and one has to turn to Andrec's website to get slightly more information.

The trio's name says it all - it is an experiment to expand the limits of the bandura. This CD strikes me as a work in progress. Under no circumstances would I suggest that the trio redo these compositions, rather it should continue with new, well thought out works. Here I can only wish them every success.

Doremy Fasola

The information on the liner notes is extremely brief, and one has to turn to Andrec's website to get slightly more information: <http://home.earthlink.net/~comrevgrd/etb.html.cdhome.html>

ЛИСТОК ДО АЛЬБОМУ *

М. Скорик

Andante

p

mf

f

* for Bandura & String Quintet / для бандури та струнного квінтету

**UKRAINIAN BANDURIST CHORUS
ANNOUNCES
2000 SUMMER PROGRAM**

The Ukrainian Bandurist Chorus announces its summer program for all bandura enthusiasts. Bandura Camp "Ukraina" will be held Sunday, July 23rd - Saturday, August 5th at the Ukraina Vacation Resort in London, Ontario, Canada where the final concert will be held at 2:00pm on Saturday, August 5. Kobzarska Sich Bandura Camp will be held Sunday August 6th through Sunday, August 20th at All Saints U.O.C. Camp Grounds in Emlenton, Pennsylvania with a final concert at 1:00pm on Sunday, August 20th.

Participants at both camps will take part in a program which consists of: bandura technique training, vocal training, solo and ensemble playing, bandura history and for advanced players, "kharkivskyj" style. There is time for a number of recreational activities such as swimming, sports and relaxation. All enthusiasts of all playing and age levels are welcome and encouraged to participate. Instruction is in both English and Ukrainian.

This year, Julian Kytasty of New York City will be the Musical Director at both "Ukraina" and Kobzarska Sich. Luba Kozak of Toronto will be the vocal instructor at "Ukraina." Participants at both camps will also have the opportunity to meet Oleh Mahlay - Artistic Director and Conductor of the Ukrainian Bandurist Chorus.

To have a registration packet sent to you and for more information in regards to both camps, please call or e-mail Mykola Schidowka at (519) 652-3043 or nicholas.n.schidowka@iname.com and or Anatoli W. Murha at (734) 953-0305 or AMurha@aol.com

**КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ ім. Т.
ШЕВЧЕНКА ОГолошує
ЛІТНЮ ПРОГРАМУ 2000 РОКУ**

Українська капеля бандуристів оголошує літні програми для ентузіастів - бандуристів. Літній табір "Україна" буде працювати від неділі, 23 липня до суботи 5 серпня в Канаді, на відпочинковій оселі "Україна" в Лондоні, Онтаріо, а прикінцевий концерт відбуватиметься о 2:00 дня в суботу, 5 серпня. Табір бандуристів "Кобзарська Січ" відбуватиметься з 6 по 20 серпня на Оселі Всіх Святих в Емлентоні, Пенсільванія з прикінцевим концертом о 1:00 дня в неділю, 20 серпня.

*Julian Kytasty - Director of
Bandura Camps*
*Юліян Китастий - директор
кобзарських таборів*

Учасники обидвох таборів будуть проходити таку програму: техніка гри на бандурі, вокал, соло й ансамблі, прослухають лекції з історії бандури, а для заваансованих - "харківський" стиль. Також буде час для численних спортивних занять, як плавання, кошиківка та ін. відпочинок. Всіх ентузіастів різних рівнів і віку запрошується до участі. Інструкції будуть дані в обидвох мовах -

англійській та українській.

Цього року Юліян Китастий буде музичним директором обидвох таборів - "Україна" та "Кобзарська Січ". Люба Козак з Торонта буде інструктором по вокалу в таборі "Україна". Учасники обидвох таборів будуть мати можливість зустрітися з Олегом Махлаєм - мистецьким керівником і диригентом Української капелі бандуристів ім. Т. Шевченка.

Щоб отримати реєстраційний пакет та докладнішу інформацію, просимо звертатися до Миколи Жидовки на тел. 519-652-3043 або по e-mail nicholas.n.schidowka@iname.com, а також до Анатолія Мурги на 734 953-0305 або e-mail: AMurha@aol.com.

ВІД БИСТРИЦІ ДО ТЕМЗИ

книга В. Луціва - відомого бандуриста
громадського діяча з Англії

Українська мемуаристика помітно відстає від мемуаристики інших народів. Поява книжки "Від Бистриці до Темзи", в якій зібрано унікальні матеріали про видатного культурного і церковно-релігійного діяча України й української діаспори, Володимира Луціва - заповняє прогалину в цьому рідкісному, але завжди актуальному жанрі літератури.

У книзі йдеться про гідну і славу людину, яка своїм мистецтвом співака і бандуриста, збирача творів образотворчого мистецтва, режисера, постановника духовних концертів, а найбільше, своїм гарячим серцем українського патріота - славно прислужилася Україні, її народові, головню за кордоном.

З дев'яти розділів книги постає панорама власного життя, сповненого подорожей, шукань, невтомної праці. Дуже цінними видаються спогади самого маестро Володимира Луціва. З них постає жива, енергійна людина, завжди життєрадісна, повна задумів і готова до жертвенної праці. А скільки цікавих фактів для роздумів дають листи Володимира Луціва до різних осіб в Україні й усьому світі, як також листи до нього. Листування розкриває образ людини, яку люблять інші люди за її щирість, відвагу і працю.

Особливо цікаві матеріали книги про працю Володимира Луціва в Римі, в час відзначення тисячоліття Хрищення Київської України-Руси. Я був свідком тих зусиль, яких докладав маестро для найкращого забезпечення Ювілею Тисячоліття Володимирового Хрищення концертною програмою для виступів у Апостольській столиці найкращих хорів і артистів з різних країн - поселень українського народу.

Я вітаю вихід у світ книжки, обсягом майже 32 друкованих аркушів (608 сторінок) про людину, якою справедливо може пишатися Україна.

Я бажаю маестро Луціву, якого знаю давно і з найкращого боку, нових звершень, доброго здоров'я, оптимізму і працелюбності, якою він подає всім нам приклад цілеспрямованої праці для прослави Бога і для добра України. Ця книга про нього залишить глибокий слід в українській мемуарній літературі. За це подяка Богові, старанному авторові, редакторам та видавцям цього твору.

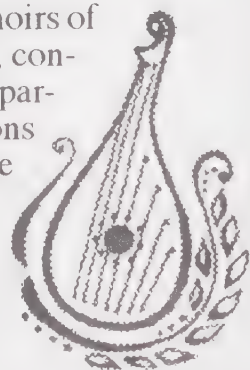
*проф. д-р Софрон Мудрий, ЧСВВ
Єпископ-Ординарій Івано Франківської Греко Католицької Єпархії*

FROM THE BYSTRYTSIA TO THE THAMES-

*memoirs by Volodymyr Luciv- bandurist and Ukrainian community activist in
England*

This unique book includes 608 pages of photos, letters, and memoirs of Volodymyr Luciv - cultural and religious activist; singer; bandurist; concert organizer, promoter and master of ceremonies; art collector. Of particular interest are the chapters that chronicle Mr. Luciv's contributions to the Millennium of Ukrainian Christianity events, which took place in Rome in 1988.

For more information, please write:
Wolodymyr Luciw
5 Cole Park Gardens
Twickenham TW1 1JB London, England

*Дівчата з Клівлендської школи гри на бандурі перед ріднім яким викступали у
Катедрі Св. Володимира 6 січня 2000 року
Girls of Cleveland's Bandura School prior to performance of carols at the Christmas
Eve Dinner at St. Volodymyr Ukrainian Orthodox Cathedral, January 6, 2000*

Recently published by

THE BANDURA EDUCATIONAL COMMISSION

Series A, B, & C - Songs and basic music theory for any beginner - adapted specifically for the Baby Poltavka Bandura cost \$12.00 for the set of three books and the 4-th Edition of Collection 1 Songs for the beginner - twice as many songs as in the previous editions cost \$5.00

Please add \$3.00 for shipping and handling

Contact the Bandura Educational Commission:

Ihor Mahlay - coordinator
1893 WEST ROYALTON ROAD
BROADVIEW HTS., OH 44147
(440) 582-1051

Недавно видані

**ОСВІТНЬОЮ БАНДУРНОЮ КОМІСІЄЮ
НОТИ ДЛЯ ПОЧАТКІВЦІВ - БАНДУРИСТІВ**

Серії А, В і С спеціально пристосовані
для бандури - дитячої "Полтавки"

Ціна \$12.00 за комплект з трьох книжок,
а також 4-й випуск Збірки 1 - Пісні для початківців - вдвічі
більше пісень ніж у попередніх виданнях
ціна \$5.00, додати \$3.00 за пересилку

МАЄТЕ ФІНАНСОВІ СПРАВИ? ЗАЙДІТЬ ДО НАС, АБО ЗАКЛИЧТЕ ТЕЛЕФОНІЧНО І ДОВІДАЙТЕСЬ, ЩО

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КРЕДИТІВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

- ❖ Виплачує найвищі відсотки на звичайні ощадністі конта
- ❖ Дає безкоштовне життєве забезпечення до 2,000.00
- ❖ Утримує пенсійні конта (IRA) на високих відсотках
- ❖ Всі ощадністі вклади забезпечені федеральним урядом до 100,00.00
- ❖ Уділяє позики на вигідних до сплати умовах

НА ВАШІ ОСОБИСТІ ПОТРЕБИ АБО МОРТГЕДЖОВІ ПОЗИКИ НА ЗАКУП РЕАЛЬНОСТЕЙ

- ❖ Видає сертифікати різного терміну
- ❖ Безкоштовно забезпечує позики до 10,000.00 на випадок смерті або випадкової непрацездатности
- ❖ З чистого прибутку дає пожертви нашим культурним, науковим, молодечим, мистецьким та релігійним організаціям

ОЩАДЖУЄТЕ ЧИ ПОЗИЧАЄТЕ - ПАМ'ЯТАЙТЕ:

НАШ КАПІТАЛ мусить працювати ДЛЯ НАШОЇ ГРОМАДИ

Вже два роки, як ми перебрали Кредитівку в Бавкд Бруку і вона стала нашою філією
UKRAINIAN ORTHODOX FEDERAL CREDIT UNION

Main office: 215 Second Ave., New York,
NY 10003
(212) 533-2980; Fax (212) 995-5204

Branch office: 35 Main St., So. Bound
Brook, NJ 08880
(908) 469-9085; Fax (908) 469-9165

Українська федеральна кредитова кооператива

"САМОПОМІЧ"

в Нью Йорку вітає СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ
з її небуденними успіхами в праці над збереженням кобзарського
мистецтва -

гордості українського народу,
висловлюючи зокрема найвище признание
НАШІЙ МОЛОДІ,

що з посвятою включилася в ряди
КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

* * *

Ця найстарша і найбільша
УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ
все готова служити усіми банковими послугами
НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ
на найбільше корисних умовах,
що їх кредитівка дає своїм членам

SELF RELIANCE (N. Y.) FEDERAL CREDIT UNION
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003
Tel (212) 473-7310

YEVSHAN

ЄВШАН

BANDURA MUSIC FROM YEVSHAN!

Send orders to:

Yevshan Corporation
Box 325, Beaconsfield, Quebec
Canada H9W 5T8

or call our toll-free number:

1-800-265-9858

or via email: info@yevshan.com

Visit our new website at:

www.yevshan.com

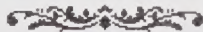
VIDEO, CD, CASSETTES

- Bandura Instructional Video by Victor Mishalow
- Three Concertos for Bandura & Symphony Orchestra by Ola Herasymenko - CD
- Bandura Magic - CD
- The Best of Bandura - CD
- Bandura Vol. 1, 2, 3 by Victor Mishalow
- Roman Hrynkiv - The Bandura - CD
- Ukrainian Steppe - Ukrainian Bandurist Chorus - CD
- Black Sea Tour 1994 - CD
- Ancient Kozak Songs
- Lvivanky Bandura Trio - CD
- Homin Stepiv
- Julian Kytasty - Bandurist
- Oksana Herasymenko - Strings of the Soul
- Halyna Menkush
- Ukrainian Bandura Ensemble of N.Y.
- Petro Honcharenko
- Ukrainian Carols - Ukrainian Bandurist Chorus - CD
- Bandura Christmas Magic - Victor Mishalow - CD
- On Ukrainian Christmas - Ola & Oksana Herasymenko - CD

ORDER OUR UKRAINIAN CATALOG AND SEND TO YOUR FRIENDS!

YOU CAN ALSO SEE THE BANDURA MUSIC DISCOGRAPHY ON THE WEB PAGE OF THE
UKRAINIAN BANDURIST CHORUS
at http://www.bandura.org/ubc_disc.html

MORE BANDURA MUSIC ON **LVIV BANDURA MUSIC**
<http://members.xoom/bandura1/BanduraMusic/index.html>

**Випуск підготував творчий
колектив:**

Оля ГЕРАСИМЕНКО-ОЛІЙНИК - редактор,
Лідія МАТІЯШЕК
д-р Андрій ГОРНЯТКЕВИЧ
Мирослав ДЯКОВСЬКИЙ

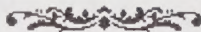
This issue was prepared by:

Ola HERASYMENKO-OLIYNYK - editor,
Lydia MATIASZEK
Dr. Andrij HORNIATKEVYCH
Morris DIAKOWSKY

Дякуємо за допомогу в співпраці
Анні ТРОЯН, Юрієві ОЛІЙНИКОВІ,
Вікторові МІШАЛОВУ і Джоан ГАУСТАД

**We are also thankful for the assistance
provided by**

Anna TROJAN, Yuriy OLIYNYK,
Victor MISHALOW and Joan GAUSTAD

PRINTED IN THE USA BY ADVANCE SLAVIC GRAPHIC PRODUCTION
3418 AUBURN BLVD. SUITE B, SACRAMENTO, CA 95821

ЗМІСТ • CONTENTS

<i>О. Олійник</i> - Привітання до читачів -----	1
<i>O. Oliynyk</i> - To Our Readers -----	2
<i>О. Олійник, М. Литвин</i> - Стефанія Досінчук-Чорна (США) - муза головного редактора -----	3
<i>O. Oliynyk-M. Lytvyn</i> - Stefania Dosinchuk-Czorny - the Chief Editor's Muse -----	6

З ІСТОРИЇ • FROM HISTORY

<i>М. Гримич</i> - Виконавці українських дум -----	8
<i>М. Нрутух</i> - Performers of Ukrainian Dumy (extract) -----	12
<i>А. Горняткевич</i> - Звукозаписи Зіновія Штокалка - до 80 ліття з дня народження --	14
<i>A. Horniatkevyc</i> - Zinovij Shtokalko's Recordings - 80 Anniversary -----	17
<i>В. Дутчак</i> - Кобзарський підручник Зіновія Штокалка -----	20
<i>V. Dutchak</i> - Kobzar Handbook -----	23

БАНДУРА В ДІАСПОРИ • BANDURA IN THE DIASPORA

<i>О. Олійник</i> - Фестиваль Бандура-2000 в Торонто -----	27
<i>O. Oliynyk</i> - Bandura Festival 2000 (extract) -----	34
<i>О. Олійник</i> - Виставка бандур під час фестивалю -----	35
<i>O. Oliynyk</i> - Bandura Exhibit at the Festival -----	35
<i>А. Мурга</i> - Капеля бандуристів ім. Шевченка в 2000 -----	37
<i>A. Murha</i> - The Ukrainian Bandurist Chorus is Y2K Ready! -----	37
<i>Л. Матіяшек</i> - Річний звіт Школи кобзарського мистецтва -----	39
<i>О. Кузьмович</i> - Ансамбль "Вишиванка" з Нью Йорку -----	40
<i>О. Береговий</i> - Успішне турне Оксани Герасименко по Аргентині -----	41
<i>A. Beregovoy</i> - Successful Tour of Talented Bandurist in Argentina -----	44

БАНДУРА В УКРАЇНІ • BANDURA IN UKRAINE

<i>А. Литвин</i> - Стрітівка - Школа кобзарського мистецтва -----	48
<i>A. Lytvyn</i> - Strytivka - School of Kobzarstvo -----	50
<i>М. Євгенєва, І. Гринчук</i> - Бандурне мистецтво і Тернопілля -----	52
<i>M. Yevhen'eva, I. Hrynychuk</i> - The Art of the Bandura and Ternopil -----	55
<i>М. Сточанська</i> - Свято бандуристів Волині -----	57
<i>M. Stochanska</i> - Bandura Celebration in Volyn -----	59

НОВІ ЗАПИСИ БАНДУРНОЇ МУЗИКИ • NEW BANDURA RECORDINGS

<i>А. Шмагало</i> - Три концерти для бандури з оркестрою -----	60
<i>A. Shmahalo</i> - Three Concertos for Bandura and Orchestra -----	60
<i>Д. Фасоля</i> - Дует Бандурна розмова -----	61
<i>D. Fasola</i> - Experimental Bandura Trio -----	62

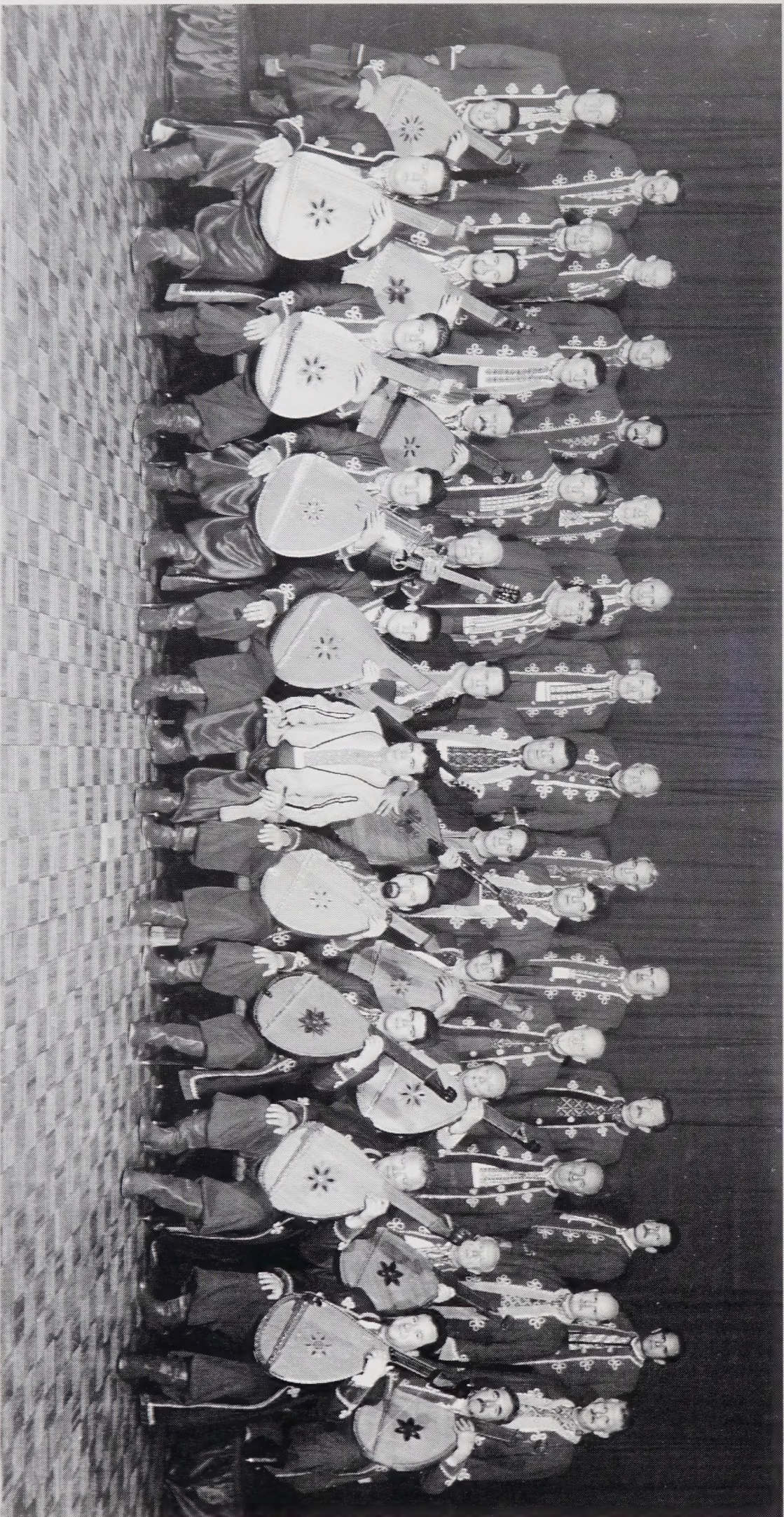
НОТИ ДЛЯ БАНДУРИ • MUSIC FOR BANDURA

<i>М. Скорик</i> - "Листок до альбома" • <i>M. Skoryk</i> - An Album Leaf -----	63
---	----

НОВИНИ, ОГолоШЕННЯ • ADS, NEWS

<i>А. Мурга</i> - Літні кобзарські табори Капелі бандуристів -----	64
<i>A. Murha</i> - Ukrainian Bandurist Chorus Summer Program -----	64
<i>С. Мудрий</i> - Від Бистриці до Темзи (книга бандуриста Луціва) -----	65
<i>Оголошення</i> - Ноти для Бандур-Полтавок -----	66
Реклама наших спонзорів • <i>Our Sponsors</i> -----	67
Зміст • <i>Contents</i> -----	69

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164-th Street
Jamaica, N. Y. 11432

Українська капеля бандуристів ім. Тараса Шевченка - 50 річчя творчості • Ukrainian Bandurist Chorus 50-years Anniversary
(див. стор. 37) (see page 37)